Incipit comentum summi philosophi Alberti magni super sex principijs Gilberti porretani.

q

Uamuis de ordine predi
cabiliū ani i predicamen
tis sufficienter quātum est
de intētione logici determi
tū sit. tamē ad faciliorē do
ctrinam vt de singulis co
gnoscat que predicant. et
qualiter singulorū predicabilium in genere et
specie et individuo ad vnū cōmune qd primū
principiū illorū est ordinat. Iterum determi
nabimus i speciali de sex de quibus in predi
camētorū libro non nisi breuiter et per modū
exemplarē tactum ē. Sicut autē in predica
mentorū libro secuti et prosecuti sumus sectā
ani Aristo. sic i hoc libro sequamur gilbertū
porretanū qui ea que de sex principijs dicun
tur inuenit et composuit ad faciliorez intel
lectum eorū que in libro predicamētorum
succincte dicta esse videbantur que q̄uis ob
missa esse ponissēt. tamē ppter vtilitatem
studentium hunc laborem assūpsimus. Ideo
hec etiam ad informationem studētium cum
alijs explanamus. Queritur autem quare
hec sex principia dicuntur cum alia quatuor
de quibus dictum est in libro p̄dicamentorū
p̄dicamenta sint vocata. Multi quidē
multas assignauerūt rationes scdm eius por
retani doctrinaz. decem prima genera sunt
decem rerū principia in quibus stat omnis
resolutio et que sūt prime essentie sua essenti
alitate cōstituentes et que sine coltans ambi
tu oia cōtinentes que ordinabilia sunt ad
p̄dicati et subiecti determinationē de quorū
coordinatione ut diximus in prima parte
logice ē tractandū eo q rō nō colligit nisi q̄ an
posuit nec componit nisi que ante ordinauit
sm comparabilium rationem. propter qd
ratio qua sit ordinatio primū in por. tradita
est. Ordinatio autem prout est in ordinatis
traditur in scientia libri predicamentorum
et in scientia sex principiorum. et in scientia
diuisionum. Cum autem omnis ordinatio
subiectorum et suppositorum fit ad vnum.
et stet in vno id in quo stat ordinatio summo
est primū et principiū omnium aliorū. Sz di
citur genus inquātum ē primū formabile sb
iectum ad omnia contētorū determinationē
in forma specie et indiuidui. Dicit autē prin
cipiū inquātum ē primū constituēs et cōtinēs
oia que sunt sine coordinatione i quibus ipz
sm actum et intellectū vt principians cōtinens
eorū continet. Cū autē oia generalissima hoc
modo dicant. tn quedā plus et magis ppie
dicunt genera et quedā magis principia. Sūt
enim qualitas et quātitas dicunt magis ge
nera eo q absolute sunt i his prentis inis ac
tu et intellectu prenta qd propriū generis est
sm q genus ē cui species suppont. Pri nci
pia vero dicunt ex consequēti. qz non princi
piāt simpliciter et quo ad se. sed potius econ
uerso quo ad eē a suis iferioribus sunt prin
cipia. Relatio autē generis ē hoc modo quo
alia et nō adeo proprie vt alia. Potest eē vel
dici principiū qz sm esse semp fundat i alio
quodā et vt frequēter fundat i generib' alijs
et rebus generā aliorū. Residua vero sex non
proprie dicunt genera qz nō dicunt simplr
contentū in alijs sm actū et itellectū sicut id
quod ē de rōne eorū sicut ps singulorū indue
tione. Actio vero nō dicit quid prentū i sub
stantia aliorū nec passio nec vbi nec quando
nec situs nec habitus. sed dicunt aliquo mō
se habere p modū principij eius cuius sunt.
Actio. n. cum sit in actu dicit principiū eius
quod actione efficit et sm qd est i agēte dicit
principiū a quo agens efficit id quod agit. Si
militer passio cū sit in patiēte dicit id quo pa
tiens mouet ad formaz agentis. et non dicit
quid existēs de rōne sue alicuius. et ideo pas
sio suo nomine nō genus dicit sed principiuz
Similiter ē de vbi qz pcedit a loco nec loc'
ē principiū nisi eius qd est i loco. locatū autē
cōperat ad locū cū ē in vbi. et iō vbi cū sit de
extrinsecis. genus aūt de itrin'ecis sbe plus
nominat principiū q̄ genus. Eodē mō ē de
quādo qd pcedit a tēpore. Tempus autez ē
numerus motus. motus autē ē actus ei' qd
mouet deducēs ipm ad formā motus. Et
ideo qñ qd est i eo quod ē in tēpore p cōperati
onē ad tēpus ēt non notat aliquid de iba qd
sit vt genus. sed notat principiū p motū cui'
ipsum ē mensura. Positio vero dicit partiū
ordinationē in loco et i toto. et dicit principiuz
plus quā genus. quia motus et actio et passio
transmutantia ea in que operant sunt causa
ordinis partiū ad formam totius. et ideo po
sitio nō dicit quid positi. sed secūdum nomē
suum qd est positio dicit principiuz cēnne to
tius quod principiat a partiuz positione i to
to et in loco. Habitus autē ad id cuius est ha
bitus nihil dicit q sit quid habētis secundū
quod genus ē quid eius cuius ē genus. sed di
cit principiū cōseruationis habētis et ppter
hoc cū sit a dicant principia ad eorū esse quo
rū sunt hoc vltimū dicit principiū conserua
tionis. et ideo potius dicunt principia q̄ ge
nera. propter qd etiā potius forme sunt hoc
est forme manētes q̄ sunt essentie. Hec autē
sic accipi possunt. aut enim sunt principia ad
eē aut ad bene esse. Si ad eē aut ex pte agen
tis. et sic erit actio. aut ex parte eius quod agi
tur. et hoc dupliciter. s. scdm quod ē suscipiēs

scilicet agentis. aut secundum effectum qui actum agen
tis consequitur. Si primo modo aut secundum ipsam
actionem quam incipit patiens et sic est passio. aut
secundum mensuram extrinsecus adiacentem.
aut secundum effectum quem facit actio in subiecto patien-
tis. Si secundum mensuram adiacentem. aut est se
cundum mensuram actionis vel passionis secundum quod
huiusmodi. et sic est quando aut secundum mensuram passionis
eius quod patitur et sic est ubi. Si autem est secundum effec
tum quem facit agens in ipso patiente. et sic est positio
que ex actione agentis et passione patientis situan
tur partes in passo ad susceptionem forme quam
imprimit agens et efficitur una supra et altera in
fra et una dextra et altera sinistra secundum quod ope
ratur in eo virtus agentis. Si autem dicitur prin
cipium non ad esse sed ad bene esse sic est habitus.
Qualiter autem sic nominibus suis dicantur prin
cipia. tamen sue coordinationis nequaquam no
minibus suis significatur esse predicant princi
pia et contentum et intento in eodem quo predi
cantur dicuntur genera. et ideo nominibus suis
dicuntur principia et res quas significant sunt gene
ra. Si autem quis querat qualiter hec scientia
est una que est de sex principiis. Dicendum quod
ista lex unitur in intentione principii. et sic ni
hil prohibet de lex una esse scientiam. Sicut
autem et in aliis sic et in his modus philosophie
tenendus est. Philosophia enim est ut dicit Ari
stoteles non accipere nisi scientiam demonstra
tivam ut scilicet de subiecto et de partibus subiecti
passiones et differentie demonstrantur ad ha
bendam notitiam perfectam de his que tradun
tur. et ideo etiam singulorum diffinitiones ponen
de sunt ex quibus sicut ex mediis probetur om
ne quod docendum est. Hoc enim non perficitur
summa secundum partem contemplativam que est vl
tima felicitas ipsius vt docet Aristoteles
decimo ethicorum. Quod autem quidam dicunt
de arte utrum scilicet per modum artis procedat
philosophia stultum est quia ars non est nisi in fac
tis supra materiam exteriorem cum dicat Ari
stoteles quod ars est cum ratione factiuum principi
um et hoc modo facere non est agere.

FORMA Est &c. Volentes igitur de
sex principiis determinare que omnia forinse
cus sunt et quasi extrinseca his quorum sunt eo quod non
sunt de esse et substantia eorum quorum sunt et for
ma dicitur vt Plato dicit quasi foris manens
oportet nos inchoare a forme determinatione
vt sciatur a quo. sicut a primo genere accipiunt
originem. Dicit enim Boe. in principio de trinita
te quod proprie non dicuntur forme nisi que sunt se
parate. ille autem que in materia sunt proprie
dicuntur ymagines eo quod ad illas sunt per assi
milationem et imitationem producte. hec autem
que principia vocamus omnia sunt extra sub
stantiam eorum quorum sunt sicut actio extra sub
stantiam agentis et passio. nihil est de substantia
patientis. et de quando et vbi similiter est quo
rum neutrum est aliquid de natura eorum que ubi
sunt et quando. situs autem propter hoc extrinse
cum est quia dicit ordinem partium in loco et hoc est
extra substantiam partium et totius. De habi
tu autem nullum est dubium quin sit de extrinse
cis. Cum igitur omnia ista foris maneant om
nia hec secundum nomen forme predicationem forme
participant. et sicut dicuntur principia sic etiam
forme dicuntur. Non potest autem dicta forma
hoc modo determinari nisi generaliter forma
diffiniatur et per diffinitionem veniatur ad inten
tionem forme de qua est intentio. Generaliter
igitur de forma loquentes dicimus secundum quod
logicus loqui debet de forma. quod forma est com
positioni contingens simplici et invariabili essen
tia consistens. formam enim logica diffinimus diffi
nitione. Logice enim loquendo. forma est intentio
que dat esse formale totius et ipsa notio totius
vt dicitur est in scientia de vniuersalibus. Di
co autem quod dicit esse totius. sive hoc esse sit sub
stantiale sive accidentale sive sit esse potentiale
sive actuale sicut animal dicit esse totius po
tentiale. et rationale dicit esse totius hominis ac
tuale. homo autem dicit totum compositum ex utro
que. Album autem dicit esse totius accidentale. Et
risibile dicit esse totius accidentale nature et spe
ciei. hoc autem tale esse non est nisi compositioni con
tingens hoc est composito sive ex compositione quia
si partium compositionis sive propositi conungeret non
esset predicabile de toto nec totius esse posset di
ci notio. Et dico contingens non quod semper forma
hec contingat sive per accidens composito adueni
at secundum id quod est forma quia sic species vel
accidens vel proprium vel differentia vel genus
et ideo non semper contingit sed aliquando est substantialis
sed ideo contingit quia modus accipiendi eam ut
est totius notio semper est per accidens et semper con
tingens. Est enim vniuersale quod est ante rem
et hoc est causa rei per se vel per accidens. Et est
vniuersale quod est in re et hoc est substantia rei
vel accidentis inclinatum ad substantiam. Et est
vniuersale quod est post rem et hoc est vniuersa
le a re ipsa per intellectum separatum et hoc contin
git rei et est accidentale rei. hoc enim nihil aliud est
nisi acceptio vniuersalis forme sive hoc sive
nunc que acceptio rei simplex et separata a par
ticulari et particularibus et hoc modo forma
est dicta vie quod intus ordinat in genere et specie et
cuius coordinatione reducit ad predicamen
tum vel ad principium. et hoc modo forma est forma
se esse totius acceptum per intellectum quod non contin
git accipere in ratione forme que est forma partis
quia hec forma est materie in particulari et non de to
to particularis. Sic ergo forma in communi ad esse
substantiale vel accidentale totius accepta pre
dicabilis de toto et non de parte est forma que est com
positioni contingens. Quod autem additur quod sit sim

plici ee͠ntia ꝯsistēs. iō est qꝛ tale eē quāuis totius sit ꝯpositi. tñ ex pte forme acceptū est nō ex pte materie. nō aūt accipit ex pte forme put pars est ꝯpositi. sȝ accipit a forma put ē ea totius esse totū ambiens ⁊ terminās ad esse. ⁊ qꝛ forma illa nihil ē nisi forma quāuis sit totius. iō nullū hȝ principiū cōpositionis i se sed ē ee͠ntia simplex quāuis nō sit ee͠ntia simplicis sed ꝯpositi. hoc. n. modo materia non est ee͠ntia simplex qꝛ materia ad minus potētie hȝ partē. forma autē nec potentia nec actu partem hȝ. ⁊ iō hunc forme ꝯuenit ⁊ nō materie. Si autē obiicit ꝙ species ē forma. ⁊ tñ ptem hȝ qꝛ genus ⁊ differētiā. Dicimus ꝙ iste ptes nō sunt diuise in spē. qꝛ idem quod ē in genere est vt ꝯfusum ⁊ ideterminatū ⁊ in specie specificatū ⁊ determinatū. Sȝ genus dicit ut ꝯfusum ⁊ dīa vt determinās ⁊ spēs vt determinatū. ⁊ hec i esse formali nō dīnt quāuis differentiū sint sicut differt natura determinabilis a natura determināte ⁊ a natura determinati. dīa est determinās nō determinat nisi per formale quod est actu ⁊ determinat formale qḋ est potentia. Et species determinata nō dicit nisi formale sic determinatū. Et si aliquid aliud differet non predicaret genus de specie nec dīa de specie pdicaret. ⁊ iō constat ꝙ idē formale dicūt hec tria. Et qꝛ dīa est in genere potestate ⁊ potestatis esse i alio sm potestatem cāe formalis est i ipso eē sm inchoationē ⁊ ichoatio forme ⁊ perfectio sunt idē in sba forme diuersa i eē ideo vnū ⁊ idē est i potētia ⁊ actu. Et iō diffinitio illa ē vnum ⁊ multa ⁊ quo ad hoc sm sbam simplex ē essentia quāuis sint i ea illa q differunt natura sm ea. Et ideo dr ꝙ forma ē simplici ee͠ntia ꝯsistens. Est āt inuariabilis qꝛ nihil variat sm mutationē nisi materia vel sbm ex materia ⁊ forma compositū. forma aūt put vle forma est neutrū hoꝝ est. ⁊ ideo per se imutabilis est essentia. Variat tñ per accidens dum aliqd sm esse quod est i hoc vel in illo generat vel corrumpit. sed de variatione que ē sm accidēs nos hic nō loquimur. Aliter autē probat ꝙ forma que est vle siue illa sit accidentale siue sbale est cōtingetis cōpositū ⁊ oio est ꝯpositū. Talis. n. forma cōpositio siue ꝯpositū nō est qꝛ vnūquodqȝ cōpositum adueniens alteri cōposito magis aliqd facit aut sm ee͠ntiam aut sm quātitatē. forma autē adueniēs cōpositioni minime facit magis aliquid. ergo forma non ē ꝯpositum sed contingēs siue ꝯpositioni siue composito. Quod autē forma adueniens cōposito non facit magis aliquid tam in formis accidentali qua in forma substantiali. In accidentali quidem qꝛ i eo qḋ albū est non dr magis vel minus factum ꝗ si non esset albū dicitur esse alteratum solū. In substātialibus aūt qꝛ in hoc ꝙ corpus ⁊ aīa coniūcta sū hō nō dr magis vel minus factū sed perfectū i forma speciei. Hoc tñ habȝ dubitationē qꝛ forma vlis adueniens ē essentia quedā. ⁊ iō illud cui aduenit esse actu videt sm essentiā. Ad hoc dicēdum ꝙ vle est posterius eo cuius est vle quāuis ipsa natura vlis sit prius eo de quo pdicat. ⁊ inquātum vle non hȝ esse nisi intētionale siue vt dicit Bo. n rationale hoc nō est esse sm naturā. ⁊ ideo nullū essentiale addit sm ꝙ est notius eo qḋ est sm naturā. hoc aut est planū itelligere ex his que sepius in scientia vlium dicta sunt. Quia vero de quibusdam aliis que sunt forme vlēs ꝯtingit idē perfectius ꝙ. s. in hoc sūt simplices essentie quod non sunt cōposite ex materia ⁊ forma sicut in aīa hois que hoc mō ꝯposita nō est. ideo in diffinitione dictū est inuariabili essentia cōsistens. in aīa. n. hois sm partē sensibilem que est in ea alteratio ꝯtenatis sm motum passionū inuenit vt tristitie ⁊ gaudii. quāuis enim motus passionū gaudii ⁊ tristitie sint cōiuncti ⁊ nō aīe vt ibi vt dicit Ari. in pmo de aīa. tñ ut dicit Aue. in his cōpatit aīa corpori ⁊ sic aliquo mō variat. ⁊ ideo nō est forma prout hic de forma loquimur. Adhuc autē qui sicut dicūt quidā aliquid est qḋ est subm simplici ⁊ nulli ē sbm variationi sicut dicunt in ea que ē mundi aīa quā ⁊ simplicē ⁊ variabilē esse dicūt. iō vt hanc de qua hic loquitur formā ab oībus aliis dissociarē ⁊ diuiderē addidi cōpositioni contigens. De mundi. n. aīa quid sit ⁊ qualiter longū difficile ē determinare ⁊ ptinet ad pmū philosophi sm eā ptem in qua de causis pmariis et vlibus determinat. breuiter. tñ dicimus ꝙ non causa pma est nec ē aliqua itelligētia. sȝ motor mobilis pmi qḋ est sibi principium vite ⁊ motus i oibus sicut dr in libro de cāis ⁊ hec aīa non cōtingens ē ꝯpositioni siue cōposita sed ē forma vnius qḋ est pmū celū ꝓpter qḋ forma que est vle esse nō pōt quia vle est forma contigens cōposito ⁊ nō est forma partis vt sepius dictū est. ¶ Premduct[illegible] igit de forma data diffinitio erit terminus dr. n. terminus illa diffinitio que icludit terminos esse illius diffiniti. Hec. n. diffinitio nā superfluū nec minus aliquid ꝗ ad eē fore declarādū sufficit videbit cōtinere si quis sbtiliter ⁊ nō supstitiose voluerit inuestigare. notandū tñ hoc ꝙ ea que dicta sunt ne sūt vera de forma sbali nec de accidētali sed vera sūt de forma que ē vle siue sit substātia siue accidens prout ipsum est predicabile vt genus vel differētia vel propriū vel accidens in quocunqȝ genere vel principio predicabiliū

HABET AUTEM &c. Habz āt dubitationē ex predictis occasionatā. loquentes. n. de forma sm q ad accidētalē & sbalez cois est & sm q est vniversale predicabile sive in quid sive l quale eo q ipsa significat vt notio totius eē rei sm q & oratio forma est & albedo de illa albedine predicata & sz qd ratio formalis & opinio forma ale est. de hac n̄ de illa rōne vel opinione predicata. dicēdo igit de tali forma q invariabilis sit videt esse infirmata l pluribus. Videt. n. q plures formē variabiles sint sive invariabiles incōtraria. Nam eadē oratio veri & falsi susceptiva est me sedere olo vera est dū sedeo. & eadē falsa dum nō sedeo. Similiter autē & eadez albedo claritatis & obscuritatis susceptiva ē. Et rō formalis sive opinio vna susceptiva eius videt qd est in re & falsum qd non est i re. cū tamen ola hec forme sint totius esse notiões & de toto predicabiles. & sic sunt cōpositioni contingentes. Sed ad hoc dicit vt dictū est q forma est invariabilis essentia ꝯsistens. Et qd dicit de albedine igit nō est vt dr. Non enim eadem albedo que sm id qd est forma claritatis & obscuritatis susceptiva ē. sz due albedines sunt i sbo quarū vna clarior est & altera obscurior ex opacitate & claritate sbi. nam nihil differt albedinē claraz dicere & sbiectū sive suscipiens clarū dicere. cū albedo sm esse albedinis vnū & idem eodem mō se habeat. obscurat. n. & clarificat ex sbi obscuritate vel claritate & illa que est ei obscurior nō eadem numero albedo illi que est clarior. Et simile huic est qd dr in. v. phisicoꝝ q nō eadez sanitas est i mane & i vespere eo q in humoribus alalis nō manet eadez equalitas quavis susceptivuz claritatis sanitatis sit idem i mane & i vespere nō tn̄ sub eadem forma sanitatis. Silr aūt eodem mō rō sive opinio & vna numero oratio sm mutationez sui non susceptiva veri & falsi qd i re est vel nō est. sed potius sicut i periarmē. dicit philosophus oratio que ē in voce est nota. et signū passionū que sunt in aīa que passiones illate sunt in aiam ex formis rerū conceptis. & ideo veritas in ratione vel in mēte vl opinione ē adequatio rerū vel opinionū vel cōceptorū. Et falsitas i mente vel opinione est inequalitas mētis & rerū. & similiter veritas i operatione ē adequatio signi. & ē in voce significāte & rei significate. Et iō de vero in sz mutat nō sm sui mutationē sed sicut mutāt signa per mutationē eoꝝ ad que refferūtur in eo ergo q res significata ē vel nō est i hoc mens sive opinio & oratio vera vel falsa sūt absqz ol variatione opinionis vel orationis. Et huius exēplū dat Boe. sicut vno aliquo i mobili existēte & altero trāseūte ad oppositū aut latus efficiat dexter qui prius erat sinister absqz oi sua variatione ex sola alterius mutatione que reffert ad ipsū vt dexter vel sinister sm sitū. De his autē i aliis a nobis dictū est. Est nī hic itelligēdū q duplex veritas ē in ordē. ē. n. veritas signi. put sisīnz ē simplr ad actū signi relatū. & nō ad hoc vel ad illud significādū sicut dr verū signū qd n̄ fallit i actu significādi. Et hāc veritatem ut pbat anselmus oratio nō amittit ꝑpter rei significate mutationē. hec. n. oratio me sedere verū signū est eius q ego sedeā sive non sedeā semp. n. significat q sedeā & in hoc n̄ fallit q: hoc significet recte & vere. q: hoc iquātū signū accipit signare. Signū. n. verū ē q recte significat id qd hz signare & i hoc nō fallit. Est āt alia veritas i signo relato ad hoc significādum & adequata illi sicut hec oratio ego sedeo adequata ē rei dū sedeo. & hoc mutat ipsius rei mutatione & de hac loqnmur hic & non de prima. pria. n. i mobilis manet manēte signo pp qd ēt primā quidē putabāt eē veritatē & vnā & eandē in oibus veris signis quāvis hoc dubiū sit cū signū sit rectuz & verū qn̄ significat id qd i pria veritate ois instituēte & ordināte accepit signarē & sic signū sit rectitudo signi ad relata ad primā sui cāz exēplarē. tn̄ relatio pōt numerari icipiendo a pria veritate & sic ē vna. pōt ēt numerari ex parte signoꝝ relatorū & sic cadit i multitudinē & sic numerat simplr. & ideo simpliciter est multe & sm aliud ē vna.

SUBSTANTIALE VERO

Quia vero ois forma que ē totū & notio totius & que predicat de aliquo aut ē sbalis. aut accidētalis. oz hic loqui de sbali quid sit & p consequens ēt determinare quid sit accidētale. Dicimus ergo q sbale sm suum nomē ē id qd hz modū sbe i eo cui ē sbale & hoc a snē sba & aliu non sba sm naturā hz iū mōz sbe. Substāia quidē est qn̄ est in genere sbe vt aial est aial ē & sbale hōi & hō & substantia ē & sbale sorti. Et similiter rōnale ē sbale homini & sorti. Est aūt aliud non sba habēs mōz substātie sicut color se hz ad albedinē. & sicut qualitas se hz ad colorē vel disgregativū vi sus se hz ad albedinē & sicut extremitatē per spicui eē se habet ad colorē. Est. n genus sbstantiale vt materia. & dr̄a est substātiale ut forma. Dicit tn̄ sbale aliter. s. q sicut in cā p se est i aliquo sicut risibile. substātiale dr hōi quod in natura hois ē sicut per se cā & id nec substantia est nec modū hz substātie in ꝯstituendo substātiam. sed quantum ad nec inseperabiliter habet modum sbe. Adhuc autē quarto mō dicitur sbale qd inest in rōne differentie loco differentie quamvis nihil sit de eēntia & esse ipsius sicut nasus substantiale ē

simo. ⁊ oculus lusco. ⁊ tibia claudo ⁊ dorsū gilbo ⁊ generaliter sbā ꝓprio accidēti. ⁊ quia sic dī substātiale aliquod nō est sbā habens tn̄ aliquē sbē modū. ideo dicit Boe. ꝙ sbale mediū est iter sbām ⁊ accidēs. sed non ē me dium ꝑ abnegationē vtriusqꝫ extremorum dictū sm ꝓpriam ipsius naturā ⁊ entitatem qꝛ tale medium esse non pōt eo ꝙ omne qḋ est sbā vel accidens sm naturā sue entitatis sed est mediū per hoc ꝙ aliquid vtriusqꝫ pti cipat sicut diximus. hꝫ n. naturā accidētis. ⁊ modum sbē. oppositis autē modis dī acci dentale. s. ꝙ natura est alicui substantia ⁊ habꝫ mōm accidēns sicut extraneū qḋ gratia alte rius inest vel conuenit sicut digitus sextus ꝙ quamuis sbā, tn̄ qꝛ per formationē manum nō sit sed per habūdantiā materie. ideo accidē tale est. Est etiā accidētale qḋ naturam et modum hꝫ accidentis. sicut albedo socratis vel quod inest ⁊ non ꝑ causam per se ⁊ propriā His igit̄ modis cū dicat̄ substātiale et acci dentale dicimus ꝙ substātiale ē quod cōfert eē cōpositioni hoc est cōposito ex quadā ꝯpo sitione. dico aūt ꝙ confert esse sicut genus vł materia ⁊ sicut dīa siue forma cōposito quod ex genere ⁊ differentia vel ex materia ⁊ for ma componit̄. Et dico ex quadā cōpositione qꝛ vera quidē cōpositio est ex materia ⁊ for mis que iter se diuise sunt natura et neutrū est principiū alterius. quedā aūt est cōmpo sitio simpliciter ex genere ⁊ dīa qꝛ dīa sine icboatione ē in genere essentialiter et genus est principiū ipsius ex quo ꝑ itellectū agentē educit̄. et ꝓp hoc nō absolutam facit cōpositi onē. et ideo diffinitū ex genere et dīa ē vnū et nō multa. idem. n. est i potentia cum actu nec alia eētia est dīa nisi que in generis for malis potestate continet̄. hoc ergo substāti ale vel pluribus ē et hoc ipossibile est deesse rei illi cui est substātiale. hoc aūt patet in for malibus sicut ratio iest hōi et sensus aiali Et in accidētibus quidē exemplū est vt cōti nuum in continuis ē linea superficie et corpo re. et discretū in discretis oratione et nume ro. Sit aūt hᵒ qḋ dictū ē qḋ cōfert eē rei. et quo nō pōt abesse ei. Tūc substātialiū quod dā ē sicut materia et quoddam sicut forma sicut corpus qdē substātiale ē hōi sicut mate ria aīa ē substātiale hōi sicut forma. et sic etiā corpus hōi substātiale et aīā silr. Et qꝛ natu rali cōpositioni rn̄det cōpositio loica sine rō nalis. et ideo rō siue rōnale esset substantiale hōi ꝙ animal genus silr hec autē i aliis ex pedita sūt i scīētia libri qdem de cathegoriis iscriptus ē Sꝫ hic aliquid de his dicere opor tuit qꝛ per ista accipiem⁹ pricipia qualiter q̄ dam i sex pricipiis habēt ordinari ⁊ quedam excludi a taliū coordinatione. quecunque. n. ab aliquo principio sic pendent quod prin cipium illis confert esse ⁊ quod esse eorum nō potest esse sine illo principio procul dubio sunt de talium principiorum coordinatione. que vero nō respiciunt ipsa nisi forte per ac cidens ad aliud sicut ad genus ⁊ principium ordinant̄ vel forte sꝫ aliud sunt i uno ⁊ sꝫ ali ud sꝫ alio. nihil. n. prohibꝫ vnū ⁊ idem esse in diuersis predicamentis secundum diuer sa esse que sunt in ipso quorum vnū forte ē substantiale reliquum autem accidentale si cut corpus album bicubitum quod in eo qḋ corpus ē in substantia est. in eo vero qḋ albū est ⁊ quale qualitas est, ⁊ in eo ꝙ bicubitū ē in predicamēto quantitatis. Et hoc iaꝫ sepi us i aliis tam ysagogis ꝗꝫ in cathegoriis de terminatū est. hac igitur de cā a nobis hic d sbāli ⁊ accidentali introductum est.

VIDETUR AUTEM. Vide tur autem quedam forma sine sit substanti alis sine sit accidentalis. que vt vniuersale accepta est ⁊ sicut est idem toti de quo predi catur a natura esse producta. Quedam autē ab actu sine artis operatione. Ratio enim si ue rationalis forma est a natura in ipso ratio nali producta. similiter etiam que in accidē tium formis. Color enim forma est natural' a natura producta. Et similiter passio alia i genere qualitatis sicut color odor ⁊ sapor. et huiusmodi ⁊ sanitas ⁊ egritudo in omnibus enim talibus patet ꝙ hee forme tam substā tiales quā accidentales a natura sunt. Alie autem forme ab actu sine ab operatione no stra sunt sicut domus ⁊ ciphus lectulus ⁊ hu iusmodi. in quibusdam dubitatio est vtrum a natura an ab actu siue opere artis incipi ant sicut in figura incisionis. sicut quādo scul ptus est lapis vel hector. In talibus enī ratio dubitationis ē. quia quod a natura ta les figure sint videtur ex hoc ꝙ ars in talib⁹ nihil apponit ad materiam. ⁊ ideo quod per naturam insunt manet quia quod ars in tali bus facit totum consistit in auferendo ⁊ sepe rando partes quasdam a subiecto. Et quia nihil de opere artis apponit non videtur eē de opere artis in figurato. Et ideo tales figu re videntur esse a natura ⁊ non ab arte. Ad hoc autem dicendum est ꝙ in talibus figure hoc est subiectum ⁊ materia figurarum non est ab actu siue ab opere artis. Sentiri autē figuras ⁊ apparere est ab actu siue artis ope ratione. id enim quod in materia totū a na tura est cui nil ab arte additum est. Sed ad ditur separatum ab ipso. Et si ab his que in toto naturali sunt aliqua seperenter ⁊ nihil addatur eisdem ea que relinquuntur natura lia ⁊ a natura sunt. figura ergo talis secundū

omnia que in ipsa sunt videtur esse a natura
Quod autem visu sentiatur sic vel sic lineis
terminata non potest esse nisi ab actu et artis
operatione quia natura non facit talem line
arum terminationem. Hoc autem quod di-
citur valet idem ac si dicatur quod materia fi-
gure a natura est et ipsa figura prout signa
terminatio est quanti est ab actu sine artis
operatione. et hec est veritas quia quamuis
ars nihil addit materiale. tamen seperando
confert ad esse figure ad cuius esse formale
magis confert partium seperatio quam ap
positio aliarum materie. quia figuram non
dicimus esse tale quid quod habeat materiam
ex qua fit. sed in qua fit tantum. Ad esse autem
formale figure magis confert ablatio siue se
peratio partium materialium quam colla
tio partium materialium aliquarum. Sed
quamuis sic dicamus de figura incisionis que
in seperatione partium subiecti consistit tamen
constat quod quecumque talium figurarum com
ctionis est et non seperationis tantum. sicut di
cimus domus figurant lectuli vel tripedis.
et huius quia in illis aliquid ars per appositi
onis modum operatur. iste ab actu et opera
tione sunt artis et non nature. Sic ergo dicen
dum est de figura incisionis que sola partium
incisione producitur ad actum. sic ergo que
sunt sicut figura incisionis manifestum est.
Et ideo dixit Empedocles in omnibus que for
mam ab arte sumunt naturam esse materiam.
forma vero accidens. Si enim plantetur lignum
lectuli non pullulabit lectulus sed lignum. cum igi
tur natura sit ex qua pullulat pullulans erit
natura ligni et non forma artis que est in lec
tulo. Talis autem determinatio non valet in com
munibus siue in vniuersalibus que sunt in pluribus
et sunt de pluribus que predicantur de illis. essen
tia enim communis siue vniuersalis eorum que in pluribus sunt
predicata de illis non potest esse ab artis op
eratione quia talem essentiam impossibile est esse ab
artis operatione eo quod omnis forma artis est
accidens. accidentalis autem forma substan
tialis est et per se inest illis quorum est forma.
Ad huc autem talis forma communis a natura non in
dicetur fieri. ideo eo quod ea que a nature potentia
producuntur ab actu creantis et generantis
videntur fieri et principium sumunt a creante vel
generante. Creantis autem et generantis. tunc
semper est particulare et non vniuersale. Non igitur
ab opere nature sunt vt videmus. Si autem
dicatur quod creature sunt huius forme vniuer
sales et communes palam statim potest esse cuilibet quod
hoc non est verum quia cum tempus creationis si
ue generationis non sit vniuersale. sed particulare
nihil potest assignari communis nihil exempli quali
ter commune sit creatum vel generatum. Oportet igitur
dicere quod naturales et a natura huius forme

sunt perfecte et non ab artis operatione vel a pro
posito. Sed dicendum videtur quod natura in is
tibus occulte operatur et hec est natura par-
ticularis. in agente quidem et patiente inten
dit hunc et producit. vniuersalis autem que
hunc ordinat ad esse diuinum intendit sim-
plex et vniuersale. Et quia natura vniuersa
lis operatur in particulari ideo quoniam na
tura particularis producit hunc. Et quia hic
est homo natura vniuersalis producit hunc
in hominem et sic de aliis. Et hoc modo per
consequens producitur id quod est vniuer-
sale. et hoc quidem in isto existens est vniuer
sale quamuis non sit vniuersale secundum quod est in isto
sicut in scientia de vniuersalibus dictum est. Est autem
vniuersale aptitudine existendi in multis siue pluri-
bus. cum autem actu per generationem diui
datur materia efficitur in pluribus actu. et
hoc facit natura occulte. Duabus autem de
causis natura in his occulte dicitur operari
quarum vna est quod actus semper particulari
um sunt. Et ideo natura particularis operans
est manifesta. Sed cum particularis opera
tur natura non operatur nisi virtute nature
vniuersalis que est in ea occulta. et non nisi
per intellectum considerata. et sic natura vni
uersalis est operans occulte. Secunda autem
causa est quod operatur a natura est particu
lare sensibus manifestum. id autem quo est
illud habens formam speciei et nature est oc
cultum. et per consequens generatum. et ideo
hic generat hunc et hoc est manifestum.
Sed quia hic generans est homo. ideo hic
genitus est homo quia aliter generatio non
esset vnica et hoc occultum quo ad nos solo in
tellectu acceptum. et ideo dicimus naturam
occulte in talibus operari. Dicunt enim ex con
iunctione plurium vnam rationem vniuersalem
habentium sicut plures equi aut plures ho
mines efficitur quedam distractionis consti
tutio que priorum ex quibus illa fit coniunctio
conicitur que vniuscuiusque illorum excedit
quantitatem discretam. ita quod omnia simul
sunt maioris quantitatis quam singulorum
illorum sicut ex distractione singularium que
vnum sunt in specie vel genere quando com
parantur ad inuicem in forma in qua essen
tialiter. similiter sunt vnum commune om
nibus intelligitur. quod tamen in singulis est
eorum priorum singularium. excedit predi
cationem in hoc quod quodlibet singularium
de vno solo illud vero quod similitudo eorum
est de multis predicatur. propter quod om
nis communitas talis naturalis est quia ex
singularitate hoc est ex singularium essentia
et similitudine procedit. Et sic singularitas
in vno similis causa est communitatis. Na
tura autem est causa talis singularis. Et ideo

natura causa est cōitatis quia quicquid ē cā cause est causa causati a causa illa per aliquē modū. Singularitas autē creationi siue generationi coequatur qz tēpus generationis et eius creationis ē singulare. Subtiliter aūt speculantes sicut naturā in operationibus uel in actionibus artis operari inuenimus eo q̄ in animalibus ratione expertibus inuenimus naturam opera artis attingentē sicut i casulis apū et nidis irundinū, et hoc habet natura inquātū est opus et instrumentū intelligētie. Sic etiā inuenimus creaturarū omniū creatorem punctum operantē i creatura. Et hoc deprehendimus ex ipso actu creatoris. Uidemus enim q̄ numero quodam et pportione totam stabilitat naturam que pportio nō nisi sapientie est creatoris. Quod enim intelligentia operatur ad hanc huius uel illius nature proportionem non habet intelligētia inquātum intelligentia est sed habet inquātum est diuina hec enim sapientia illius est qui cūcta pportionibus ppriis disponit et pducit et ordinat. Sed hec hactenus a nobis ad explanationem dictorum dicta sufficiāt. Alterius enim hec et altioris sunt inquisitionis. pertinent enim et hec ad hanc partem prime philosophie, que est de causis uniuersalibus et primis.

FORMARUM UERO et ce.

His autem sic determinatis de predicabilibus formis accipienda est formarum diuisio ut sciatur de quibus formis intendit in libro isto. Dicamus ergo q̄ forma que ē uniuersale siue substantiale siue accidentale Alia quidem est in subiecto ut accidens et dicitur de alio ut de subiecto quod ē pars subiectiua ipsius dicitur siue predicatur i quid ut sciencia quidem in subiecto est in anima hoc modo quo accidens est in subiecto et de subiecto dicitur ut de grāmatica que est sciencie species et pars subiectiua. Et talis forma ē accidens uniuersale subiecto in quo est i quale et speciei que sibi subest i quid comparatū. Quedam uero forma in subiecto est ut accidens et de subiecto siue de parte subiectiua nulla dicitur siue predicatur ut albedo sortis. et similiter his quecunqz formarum sūt sicut indiuidua. hec enim comparantur quidem ad subiectum in quo sunt et de illo predicantur in quale. sed ad id quod subsistit eo q̄ ipsum ē uniuersale substans. Quedam uero talium formarum de subiecto quidem dicuntur. in subiecto uero talium formarum de subiecto quidem dicuntur in subiecto uero nullo sūt sicut forme substantiales. que non sunt i subiecto ut accidens quia conferunt ad eē et eius quod est esse rei pars sunt. Dicuntur autem de subiecto quia predicantur in quale substātiale ut differentia uel in quid sicut genus. et huius forme exemplum est sicut rationale et mortale et alie differentie substantiales. Earum uero formarum que quidem in subiecto sunt ut accidentia et de subiecto iudicibilia sunt eo q̄ nihil substantiale subiectum sibi continent ut accidentales forme indiuidue. Alia quidem sensibilia sunt hoc est sensu proprio uel cōi pceptibilia. alia insensibilia que nullo sensu proprio uel cōi sunt pceptibilia. Sensibile enim est quod sensu aliquo cōprehenditur ut albedo sortis uel sapor huius uel calor uel etiam percussio. hec sunt sm̄ sensum tactus percepta. uel percussio q̄ est sonus hic uel ille. uel dulcedo uel odor uel quecunqz talium quod pprio uel cōi sensu pcipitur ut magnitudo uel figura motus uel quies uel numerus uel aliquid talium. Insensibilia uero sunt que non sensu sed ratione simplici uel intellectu cōprehenduntur ut doctrina et disciplina que sm̄ intellectum sunt in anima et similiter etiā uirtus siue intellectualis siue moralis siue etiā iconomica nulla enim talium sensu perceptibilis est. Simpliciter aūt siue uniuersale nihil quod est de numero eorum que de subiecto dicuntur siue uniuersale ut uniuersale est sensibile est. Uniuersale enim secundū q̄ abstrahit ab hoc et ab illo non nisi intellectu eē. Et iō dicit Boetius q̄ particulare est dum sentitur. uniuersale dum intelligitur. Hec autē omnia in his que sunt de anima habent determinari et declarari. Ex his autē que iam hic per diuisionem posita sunt manifestum est q̄ quedam que sunt de numero formarū particularium sita sunt alicubi secundū partem determinatā in subiecto in quo sunt sicut nigredo in pupilla oculi. quedam uero talium particularium formarum tales sūt q̄s difficile est assignare secundū quam partem subiecti site sunt ut scientia paternitas et similis ut filiatio nisi forte dicatur quod site sunt in generantium et componentium complexione. Paternitas enim pro certo est forma relationis que secundum totum inest et non secundum partem. Cuius causa est quia ab actu generationis actiue innascitur generati. Actus autem totius est et non partis. Similiter autem filiatio inest secundum totum ei qui nascitur propter generationem passiuam que totius est. Sunt tamē sm̄ causam et non sm̄ subiectū hec sita in cōplexionis generātis que complexio ē cā cōplexionis seminis et secundū causam sunt site in cōplexione generantium que cōplexio attenditur in situ et ordine membrorum in quibus semen manifestatur ad generatiōēz sicut sūt mēbra que dicū uasa seminaria. Sci

entia autem secundum actum quidem acce
pta situm non habet sed acceptis sm abilita
tem sita est i cōplexione scientis quia subtili
um humorum ꝛ spirituum magis sunt abi
les ad sciendum propter ꝙ etiam alexāder
dixit intellectum potentialez propter actio
nem quādam esse in corpore. Dicunt tamē
aliqui scientiā sitam esse in toto ꝛ nō in pte
quia in ea est intellectus accipiens lumē
intelligentie et sanctissima a quo accipit et sic
esse dicit in toto qd ptinet ad itelligentē qr
nec sine aīa est nec sine corpore nec sine itel
ligentia. De his autē hic nō multuz curādū
est qr nō sunt ad ꝓpositū. Hoc autē aduertē
dum est qr singula eoruz que dicta sunt no
tatio quedā siue notamē uel nomē est icom
plexionis que est in uoce. Singulū eīm eoꝝ
nota est icōplexe uocis et nō significatur ora
tione cōplexa. Hoc aūt sic icomplexa uoce
notatū aut erit subsistēs hoc est substātia aut
alteri cōtingens hoc est accidēs. Eorū uero
que contingūt hoc est subiecto accidūt singu
lorū aut extrinsecus hoc est per extrinsecaz
cām adueniūt substātie aut simplr sm esse et
cām intra substantiaz consideratur sicut itra
substantiam eius inest secundum eē ꝛ causaz
ꝯsideratur linea superficies ꝛ corpus quod ē in
trina dimēsione. causat enī quātitas a ma
teria ꝛ ē dimēsurātibus itrinsecꝰ. Similit
ēt ð qualitatibꝰ ē q causant a forma ꝛ dispo
sitiō substantiā intrinsecꝰ. Eorū uero que se
cūdum substātiā extrinsecꝰ contingunt siue
adueniūt substātie illa sūt aut acīꝰ qui est
agere aut pati siue passio. aut dispositio si
ue situs. aut eē alicubi siue ubi. aut i mora
siue quādo. ut oliz heri hodie qr sicut dicit
priscianus. Tempus ē mensura mutabiliū
reꝝ. ꝛ sicut quando cātur a tēpore uel simile
sm habere. Non enī plura sunt de extrinse
cis accidētibus sbē. ꝛ iō nō sunt nisi sex prin
cipia. hoc autē iam in ante habitis istius li
bri ꝓbatū est. De his aūt ꝑdicabilibus que
subsistūt ut ī substātiaꝝ ea que in genere sub
stantie ptinētur. Similit aūt ꝛ ð his que nō
extrinsecus adueniūt sz solū sunt sm cāz ꝛ eē
in his in quibus sunt ꝑexistentiā in eo libro
qui de cathegoriis dicit siue iscribit sufficiē
ter est disputatū ꝛ determinatū. Et similit
de aliquid ꝙ ut frequēter ꝑ itrinseca in asseit
De reliquis uero que per extrinseca substā
tie frequētius adueniūt que ēt ideo ꝑdicabi
lium nomē non habēt sz principiorū eo ꝙ nō
predicant aliquid simpliciter inherēs sz ꝙ ali
qualiter se habet ad aliud continue i seque
tibus erit dicenduz.

D itellectū aūt oīum que dicta
a sunt sciendū est ꝙ forme nomen
ꝛ rationem primi inuenerunt stoici ꝛ ante
eos qui philosophi fuerunt epicuri omnem
causam ad materiam retulerunt. Uidētes
enim ꝙ nihil est in materia per ꝙ id quod
formabile est formatur ꝛ ꝙ materia forma
bilis formātis se forme cā esse non pōt. Di
xerunt formas a materia esse sepatas eo ꝙ
quecunqꝫ sunt i materia forme i materiam
inducte sunt. ꝛ ideo nō pñt esse cause forma
tionis materie. Ideo eīm ꝙ per se ꝛ substan
tialiter ꝛ sm seipsum cā est formationis nō
esse formatū sz formans sm seipsum. ꝛ ideo
tales formas idifferenter formantes extra
materiā esse posuerūt ꝛ seperatas i lumine
priorum agentiū itellectū existentes. Ex qui
bus sicut ex quodā sigillo omniū formarum
que formātur ꝓduci habent. Has autē for
mas sic foris manētes ꝛ oia formātes cum
ipso lumine agentiū itellectuū expandi dixe
runt super formāda. ꝛ ideo tales formas di
xerunt esse principia formalia icorruptibilia
per que uera habetur scientia ꝛ noticia reꝝ
sicut lumine solis color expanditur uel effun
ditur super colorata uisibilia sm eos qui di
cunt sicut ꝛ uerū est ꝙ colores nō sunt in tene
bris sed in aduentu luminis expandūtur su
per corpora terminata ꝓpter ꝙ ēt pitagorici
colorē epiphaniā hoc est desup eminentē no
minauerūt hoc igit mō dixerūt a separatis
formis per itelligēne agentis lumē formas
effundi materiales. Et iō materiales forme
nō uere dici formas sz uerarū formarū ima
gines sz tam separatas ꝙ imagines earum
de rebus predicari. Separatas quidē eo ꝙ
in materiata lumine itelligētie qđ penetra
tiuum est rerum ifundūtur oībus ꝛ faciūt eē
ꝛ sunt principia cognitionis ipsorum. Ima
gines autem ideo ꝙ sunt similitudines illa
rum ꝛ sunt in materia sm esse ꝛ mutabiles
sm mutationē materie. Sed ꝙ imagines
sunt principia cognoscendi ea quorum forme
sunt hoc habent a formis separatis que sta
biles ꝛ certe sunt cause rerum. Talem igit
formā dicunt aliqui eē formā que cōpositio
ni contingit eo quod super compositum lu
mine itelligentie diffunditur ꝛ quod hec sit
que simplici ꝛ inuariabili esse consistit quia
simplex est quod in lumine intelligentie est.
Et inuariabile est quod uariatione materie
non uariatur quia quāuis materia uarietur
sub ista forma tamen ipsa non innititur nisi
lumini intelligentie. Et non uariatur sicut
uidemus in arte a coloratis uariatis non ua
riari colores eo ꝙ soli innitūtur lumini qđ
est i ꝑspicuo nō inquātū ē elemētū uel elemē
tatū uel corpus mutabile sz formā sz sz ꝙ ꝑ
spicuū cōicat cū ꝑpetuo supius corpore. Hec
aūt istoꝝ expositio nō facit ad ꝓpositū quia

talis forma nō ē idiuidualis in ſbālez ⁊ acci
dentalē nec uniuerſalē ⁊ particularē. Jdeo
alii dicūt ꝙ forma que eſt cōpoſitionis cōtin
gens eſt forma accidētalis. Accidens eiz eſt
qḋ eſt i aliquo quod perfectū eſt ſ₃ eſſe ut di
cit. Auic. Et iō etiā accidēs eſt qua totum
eſſe ⁊ perfectū cōſequitur. ⁊ qꝛ id quod perfe
cte eſt cōpoſitum eſt. Jdeo dicunt ꝙ hec for
ma nō cōtingit niſi ſ̄m ſubſtantiā cōponi. ut
ſcilicet cōpoſitio ſ̄m accidens ſemꝑ ſibi ſ̄uppo
nat cōpoſitionez ſ₃ ſubſtātiaz. Qualr aūt
hec forma ſimplici ⁊ inuariabili eſſentia conſi
ſtat nō ē facile ꝓbare cum accidēs ut ꝓbat
ariſto. in. xi. prime philoſophie nō ſit eſſētia
ſed eē nec oio eſt ſimplex eſſentia in cuius ra
tione ſemꝑ ē ſubiectū nec inuariabile oio eſſe
poſſit qḋ ſ̄m eē ſemꝑ intēdit ei qḋ cōtinue ua
riatur. Jdeo eīm dicit ariſto. ꝙ nō ē eadem
ſanitas in mane ⁊ in veſꝑe qꝛ ſanitas cōplexio
nis aīalis intēdit qḋ cōtinue uariat ꝑpter agen
tium ⁊ patientiū cōtinuā actionē ⁊ paſſionez.
Adhuc aūt hec forma accidētalis non reci
pit diffinitiones forme generalr que idncte
ſunt. Oportet igit̄ dici ꝙ forma de qua locu
ti ſumus ſit forma que ē vniuerſale. hec for
ma totius forma ē ⁊ nō ptis. ⁊ cōpoſitio ipſa i
cōpoſito numeralis ē ad illā ſicut cōpoſitū ex
aia rōnali ⁊ corpe materiale ē ad hominez.
aliter eīm ꝑdicabile non eēt niſi eēt itētio nō
ptis ſ₃ totius ⁊ hec ē forma rōnis ⁊ loica for
ma que i phiſicis principiū eſt forma ptis eſt
⁊ nō totius. ⁊ qꝛ hec forma eſt totius iō diffi
nitio que talis forme eſt dicit qdditatē ⁊ con
tinet i ſe tā potētialia ꝙ̄ actualia ⁊ tā mate
rialia relata ad formā ꝙ̄ formalia relata ad
materiā ſicut aīal rōnale mortale. aīal eīm
potētiale ⁊ materiale eſt. alia aūt ſūt actua
lia ſiue formalia. hoc ē igit̄ cōpōni cōtingere
hoc mō quo dictū ē ad minus cōponi eius ꝙ
eſt ⁊ quo ē. de qbus in libro de cauſis habet
plene determinari. ⁊ hec forma conſiſtit ⁊ ē
eiſcunia lumine itelligētie nitens ⁊ conſiſtēs
inuariabilis per ſe uel per ꝓpriū eſſe ſuū nō
riat ⁊ per accñs ſ̄nt eſſe qḋ h₃ in hoc uel in
illo. hec ē forma diuiſibilis eſt oi forme diui
ſione que determiata eſt. Et hec forma eſt
ratione eius omne qḋ ordinat̄ i genere uel
ſpecie rationē recipit ſue coordinatiōis. De
hac igit̄ itelligēdū eſt omne quod de forma
hic dictum eſt.

ACTJO UERO ⁊ ce. Mis igit̄ q̄ de
forma dicūtur ſic ꝑmiſſis iā de ſingulis que
in cathegoriis dicta non ſunt reſtat dicendū
⁊ primū de actione que iter alia uidet̄ cum
his que extrinſecus ſubſtantie accidunt con
uenire. Cauſatur eīm a naturali potētia rei
naturalis aūt potētia radicat̄ i ipſa rei ſub
ſtantia. Et attēde ꝙ quidā dicūt actionē nō

eſſe principiū eo ꝙ principiū nihil ponit āte
ſe cāꝫ ꝑcedēs ipſū. Actio aūt ⁊ agens ⁊ potē
tiaz naturalē agētis āte ſe ponit ꝑ itellectū
Dicūt et ꝙ ariſto. dicere uſ ꝙ actio ⁊ paſſio
idē ſunt numero ſicut uia que ē a thebis ad
athenas eadez numero eſt que eſt ab athe
nis ad thebas. Sic cū actio ſit comparatio
agētis ad pacīēs ⁊ paſſio ſit econtra cōpatio
patiētis ad agēs uidet̄ actio idē numero eſſe
paſſioni. Et ſic iſta duo principia nō ſūt di
cenda duo ſ₃ unū ⁊ idē numero diuerſa tamē
per terminos. Adhuc qꝛ motus ē actus agē
tis quo mouet patiēs ⁊ ē actus patiētis quo
mouet̄ ab agente uſ ꝙ motus ſit una natura
actionis ⁊ paſſionis ⁊ quoꝝ una ē natura il
la ſunt unū uſ ex hoc ꝙ actio ⁊ paſſio ſunt pri
cipiū ⁊ ꝑdicamentū unū ⁊ ꝙ hoc ꝑdicamen
tū ſit motus. Adhuc etiā cōgruētius uidet̄
eſſe ꝙ motus ſit ꝑdicamentū ꝙ̄ actio quia
motus ſic eſt actus mouentis ſ₃ quē mota
ſubſtantia agit ⁊ ſic uidet̄ motus eſſe cauſa
actionis in id qḋ ſubicit̄ qꝛ ſi nō moueret nō
ageret in ipſū. Eſt ergo motus cā actionis ⁊
ſic principiū reſpectu actionis. Congruētius
ergo uidet̄ dici ꝙ motus ſit ꝑdicamentū ꝙ̄
actio uel paſſio. Ad hec aūt ⁊ ſimilia. Dicē
dum ē ꝙ actio ē principiū ⁊ primū inter pri
cipia ſicut dictū eſt eo ꝙ ab extriſeco forma
li cātur. paſſio aūt cātur ab itriſeco materia
li ⁊ ideo poſteriori modo ſe h₃ ad ſubſtātiam
⁊ qꝛ ſbā cōpoſita ex formali ⁊ materiali cōſi
ſtit ⁊ in oi natura ut dicit ariſto. eſt aliquid
a quo eſt agere ⁊ aliquid quo eſt pati ⁊ fieri.
Et qḋ dicit ꝙ actio ante ſe aliquid ponit. ſ.
naturalē potentiā ſ̄m efficientē cām ſed nō
ꝓponit ſibi eā ut formalē ſiue cōitatis prīci
pium. Efficiēs aūt cauſa qꝛ nihil ſui ponit i
effectu nec eſt cauſa vnitatis rei nec diuerſi
tatis in effectu ideo non ꝑpter hoc ipeditur
quin actio poſſit eſſe principiū ⁊ ſic pricipi
um formale totiꝰ illius coordinatiōis que
rem ſuā dicūt ut facere uel agere hoc eſ₃ nō
in predicamēto qualitatis ſed i genere actio
nis coordinātia. hoc eīm modo decē genera
dicūtur prima reꝝ principia qꝛ ſunt prime
forme ad quaꝝ modū ꝑdicationis oīa ſibi ſi
milia reduci hīt ut i illā cōmunē formā co
ordinabilia. Qḋ aūt obicit̄ ꝙ eadē ſit actō ⁊
paſſio dicēdū ꝙ nō ſit eadē niſi i materia q̄
quidē l qua ē actio ſicut i ſubiecto ad ꝙ diri
git̄ ⁊ ad qḋ termiat̄ actio agentis ⁊ ipſa ea
dē materia q̄ ſubiectū ē paſſionis. ꝑpter ta
lem autem materie idemptitatem non
oportet ꝙ idem formale principiuz ſit actio
nis q̄uis inquantū vnū eſt actio ⁊ alteruz
eſt paſſio hoc eīm impoſſibile eſt. Oppoſiti
enim modi formales ſūt actionis ⁊ paſſiōis
qꝛ modus ⁊ forma actionis eſt ſicut ipriment

tis et influentis. Modus autem passionis est si
cut impressi vel initum propter quod et voces
hec significantes diuersa sunt predicamenta vel
principia. Et quod obicitur de motu dicendum
quod motus non sicut vna natura et vna forma est
mouentis et moti nec agentis et patientis. Est
enim actus perfectus prout est actus mouentis et
agentis. etiam est actus imperfectus prout est actus
mobilis et patientis et quia non est vnum et eadem
natura non non potest esse causa quod vnum sit principium
vel predicamentum actio in agente et passio in pa
tiente. Motus etiam in se non est vnius forme
et nature. quia non est alicuius speciei entis per se
vel sinus de natura in naturam et de forma
in formam et de potentia in actum. Et ideo per vni
tatem nature motus nihil probari potest de vnita
te vel diuersitate principiorum vel predicamento
rum. Et quod obicitur per similitudinem vie duo
rum terminorum quod eadem numero sit actio et passio
Dicendum quod non est simile quia vna substantia
materie et substantia forme manet eadem nihil
habens diuersum nisi terminos. motus autem
secundum formam non manet idem. Unde secundum alias
formas mutatur id quod denigratur et id quod de
albatur. et est quod secundum aliam formam est passum com
paratum ad agens et agens comparatum ad pati
ens propter quod diuersa sunt predicamenta.
Actio enim semper est perfecti secundum quod est in
agente sicut in causa et subiecto. Passio autem
semper est imperfecti secundum quod est in patiente sicut in
subiecto et mobili. Ex his omnibus igitur que di
cta sunt relinquitur quod actio sit speciale predi
camentum. Differt tamen agere ab actione in
hoc quod actio dicit actionem ut conceptam. agere
autem actionem dicit ut exercitam. Et hoc modo secun
do est predicamentum. Quia sic specialem modum
dicit predicationis quia ad aliud aliquem de decem
modis predicandi reduci non potest omnis modus
ut voce designatur dat vocem vnam que est
vna decem vocum minus principiorum generum signi
ficatiua. actio autem ut conceptus designa
ta non dicit illum modum predicationis et non nomine
actionis principium illud non proprie designatur
sed agere nominatur pro agere nihil aliter signi
ficando quia hoc designat actionem ut exercitam.

Attendendum etiam quod secundum agere secundum aristo.
in. vi. ethicorum differat a facere agere enim
sit actione pertinente ad voluntatem vel elec
tionem. facere autem est operari super aliquam
vel extrinsecam materiam. tamen pro hac similiter
agere et facere pro eodem accipiuntur. Unum enim
modum in eo habent predicationis ad quem
ordinantur omnia predicabilia ipsorum secundum genus
et species. Omne enim illud quod procedit continue
ab agente vel operante in patiens vocatur hic
actio vel agere. Et hoc est quod dicit auerroys
quod actio est effectiua operatio agentis ad pa
tiens. Sic enim actio est fluens operatio ab
agente in patiens. et ideo quia est agentis forma
fluens in patiens ideo mouetur patiens si
cut mouetur generans per se vel per accidens id
in quo inducit formam suam et hoc mouens est
agens et motus mouentis est actio eius. Et
similiter intelligens est agens et intelligere
actio est et faciens est agens et facere est actio
eius. Et in hoc ambitu continetur dicit agere vel
facere genus generalissimum principium quod
dam et non ipsa significat vnam primarum rerum
que continet in se multa ut genera et species et
indiuidua complectitur in sua coordinatione sub pri
mo communi contenta. Unius subalterna genera
sunt agere quando proprie accipitur quod actio est
operatio electionis. Et alterum genus est face
re secundum quod facere est in extrinseca materia per
artem operari. Species autem infime sicut secare in
genere vel corpora et sicut urere et huiusmodi. In
diuidua vero sunt sicut sectio facta a sorte hec
vel illa et alia huiusmodi. Hoc igitur accidens pre
dicamentum ad nullum aliud genus est reducibi
le et secundum hunc modum actio est in agente sicut in causa
non quidem ut stans et quiescens in ipsa sicut qua
litas vel qualitas vel relatio. sed est in agente ut
procedens et fluens ab ipso continue in patiens.
Adhuc autem videndum est quod vniuscuiusque predicamenti
secundum formam forma dicitur actiua et ab actione nomen
verbale formatur actio et non actio est secundum formam quia
agentis operatio procedens ab agente in patiens. Et
ideo forma semper est principium actionis. Hec igitur acci
pienda est accidens predicamentum huius principium.

Actio autem in tali continetur generalissima ac
cepta a Gilberto porretano sic diffinitur. Ac
tio est secundum quam in id quod subiicitur agere dicimur.
Est autem qualiscumque hec definitio assignatio
maioris declarationis quam nominis. Et cum dicitur
secundum quam importatur modus causae formalis. Agens
enim informatur actione cum actio nihil sit nisi effe
ctus processus potentie agentis secundum formam que est
principium actionis et passionis eo quod omnis actio
ut actio transit in patiens et est actiuum hoc modo
est transitiuum. Quod autem in patiens in adiungit
in id quod subiicitur. subiicitur enim agenti patiens quod
suam recipit actionem. Et agentis enim virtus preua
let super et imprimit ei per actionem formam. Et quia
virtus agentis penetrat in patiens et transmutat
ipsum ideo dicitur in patiens et non ad patientem vel supra
patiens. Per ipsum autem agere dicimur ut denote
tur quod agens hoc non denotatum ab actione sicut
sua denotatiua recipit accidentis predicationem. Et
sic agens ab actione denotante dicitur et predicatur et est predi
catio accidentis de subiecto in quo est hoc enim
subiectum est causa actionis hoc enim modo subiec
tum cadit in diffinitionem accidentis ut docet
aristo. in. vii. prime philosophie. Sic dicitur secans
in id quod secatur quia hoc modo sectio proce
dit ab ipso in id quod secatur et sic dicitur vrens
quod vrit quia vstio procedit ab ipso in id quod

vritur ⁊ sic est in aliis. Sunt tamē quidem sophiste obicientes cōtra inductā actionis assignationē dicentes ꝙ qualitas que ē naturalis potentia est secundū quā in id qđ subicit agere dicimur ⁊ sic videtur naturalis potentia actio esse. Adhuc forma est secundū q̄ id qđ subicitur agere dicimur ⁊ ita ars actio videtur esse. Adhuc instrumētuꝫ vel gladius vel fossoriū ē secundū q̄ id qđ subicitur agere dicimur instrumētuꝫ ergo actio videtur esse. Adhuc manus vel pes est secundū quē in id qđ subicitur agere dicimur ergo tale membꝝ actio eē videt. Ad oia autē hec ⁊ his similia soluitur ꝑ inductaꝫ illius assignationis explanationē ꝙ scilicet cū dicit actio est secundū quā in id qđ subicit agere dicimur hoc ꝙ dico secundū quā notat agētis formalem demōstrationē ut a secādo dicit secans ⁊ ab vrendo dicit vrens ⁊ sic de aliis. Et in actiōibus anime a docendo dicit docens ⁊ ab intelligēdo itelligens ⁊ sic de aliis. hoc enim quāuis sine passione sit qꝫ recipere pati est prout itelligere est ꝑcessus actualis itra in itellectū ista dicuntur actiones a quibus agens denominat. Hec igitur est solutio ad predicta quia secundū naturalē potentiam nō dicimur agere secundū actum. Sed nota ꝙ naturalis potentia potētiale principiū est actionis. Similiter etiā soluitur id quod de forma obicit qđ cū dicitur ꝙ forma est secundū quā agere dicimur hoc ꝙ dico secundum quā non notat id quod formaliter denominat id quod agens secundū actū. Sꝫ notat tunc id quod ꝑfectū est ut agere possit ⁊ ideo forma que est principiū actionis nō denominatur agens ut est agēs in effectu. hoc etiā modo soluitur id quod de arte obicitur quia ars dicit nisi facultatē ad actionē ⁊ nō dicit id quod ē actu agens. Similiter soluitur id quod obicitur de istrumento. Instrumentū enim non facit agere agentē nec denominat ipsū sed dicit cām mediā coadiuuantem in actione. Et ideo hoc ꝙ dico secundū quā nō vniuoce sumitur in diffinitione ⁊ obiectis contra diffinitionē. Si autē aliquis obiciat dicens ꝙ hoc quod dico secundū quā infinitū est ⁊ ideo nō est causa noticie sed potius ignorātie. diffinitiones autēꝫ causa sunt cognoscendi sunt. ⁊ sic hoc qđ dico secundū quā non pōt eē actionis diffinitiū. Dicendum igitur ꝙ quia actio est vnuꝫ de primis principiis ideo nō potest habere diffinitū ⁊ certū aliquid per quod diffiniat sed īfinitū potest habere ꝙ tamē finite determinetur ab eis que in oratione eadē posita sunt. Et hoc modo determinatū ⁊ diffinitū potest eē inotescendi principiū. Et si obicitur ꝙ idem ponitur in diffinitione sui ipsius cū dicitur actio est secundū quā agere dicimur. agere ⁊ actio in re non differūt quāuis differant in modo significandi. Dicendū est ad hoc ꝙ agere per modū significandi dicit actionē ut exercitā ⁊ hoc modo notior est nobis quā sit quando significatur ut cōceptus quidā ⁊ sic diuersificatū ponit agere in diffinitione actionis. Si autē adhuc quis obiciat dicens ꝙ hec diffinitio nō valet cū nō data sit per genus ⁊ differentiā diffinitiones enim per genus ⁊ differentiā debent dari. Attendat qui sic obiciat ꝙ diximus illā diffinitionē nō esse diffinitionē ꝓprie sꝫ diximus esse qualēcunqꝫ assignationē que maioris declarationis est q̄ nomē. Tales aūt assignationes non dant ꝑ genus ⁊ differentiā sꝫ per alia sicut accidencia vel causaꝫ vel effectū vel signū. Et generaliter ꝑ oia illa quibus aliquo mō inotescere potest assignatū melius ⁊ expressius q̄ inotescat per nomē. Sic igitur actio ē secundū quā in id quod subicitur agere dicimur.

EST AUTEM. ⁊ ce. Actio aūt sic in genere accepta diuiditur in actionē anime ⁊ in actionē corporis siue in actionē aialeꝫ ⁊ actionē corpalē. hee enim sunt prime ⁊ formales differētie actionis ⁊ hoc mō actio anime dicit ois actio nō corpalis siue sit intellectus siue sit anime ut viuificare mouetur ꝑut aia mouet motu ꝑcessiuo vel negetando vel sensificādo hoc enim viuificatū est ⁊ talis actio ē nō corporalis qꝛ nō est secūdū aliquā formā corporis. Et quādo nominat agentē nō denominat aliqua forma corpali sꝫ forma vite alicuius ut viuēs vel dirigēs vel augēs vel aliquid tale. Actio aūt corporis denominat a corporali forma. forma sicut dicit calefaciēs vel albans vel aliquid tale. Iste igitur prime sunt differētie ⁊ species actionū omnē actionē sub se continētes. Ois enim actio hoc mō aut ē aialis aut formalis. Et hee sunt subalterna genera ⁊ subalterne spēs huius predicamēti. Differt aūt actio corpis ab actione aie ī hoc ꝙ actio corporis necessario ē mouēs ipm in quo ē sicut ī eā ⁊ subiecto ⁊ illud nō est agēs nisi motu suo agat ⁊ imobile existens nihil agit qꝛ sicut dicit aristo. l.i. vi. aialiū si nō tangit nō agit ⁊ sic nō sequit alteratio. ⁊ qꝛ corpus nō agit nisi motu suo oportet ꝙ ī actione corporis ipm agens mobile sit ⁊ ut moueat id corpus in quo sicut ī agente denominato ab ipsa actione est ipā actio. sicut secans non secat nisi moueat ⁊ urens mouet ipsa ustione actiua. oportet eꝫ ꝙ accedat ad id qđ nisi ⁊ accedere est moueri aliquo mō mouerit inuenit ꝙ corpali agit actiōe. Alia āt talia incorpalia dū agit imobil ē ⁊ nō mouet mouꝫ tñ corpꝰ ⁊ uiuificādo ⁊ moue. do sꝫ locū in motu ꝑcessiuo ⁊ aliis uite motibꝰ ē ipsa imobil. ⁊c

causa est quia essentialis sibi est oīs actio ui
te ⁊ anima per substantiā suam ⁊ secundum
seipsam mouet motu uite ⁊ nō indiget ut ad
aliqd moueatur quo accipiat formā uel locū
secundū quez fiat motus principiū ppter qđ
agit ppria anime actione sine motu quo mo
ueatur. Sic aūt ergo non est in corpe quia
corpus p seipsum nō est accidens principiū
⁊ ideo idiget motu quo moueatur ad formā
qua fiat accidēs principiū ⁊ sic indiget istru
mento ꝙ ab eo qui utitur ipso formā motus
accipiat. Et ideo manus mota prius ad for
mā motoris mouetur ut motu corpis indu
cat formā primi motoris in patiens. Anima
les autē actiōes simplices sunt quibus anima
per seipsam est causa. ⁊ ideo tales actiones
agens nō oportet moueri animā. hec igitur
differētia est inter anime ⁊ corpis actiones
Quod aūt anima imobilis sit motu corpis.
pbatur iducendo. Anima eīm dū agit non
mouet id i quo est actio sicut animā ƺ contū
enim ipsa uero anima dū agit imobilis est
⁊ quāuis sit imobilis tamen mouet corpus
motu uite ⁊ motu sm locū sistit pfecta aīa.
Anima uero in seipsa pmanet imutabilis ⁊
nō mouetur motu quo mouet. Et ideo ī suo
ordine pbatur esse mouēs principiū. Non
eīm mouetur anima secundū locū nec secun
dum aliorū motuū ƺ quā icrementū suscepi
endo uel diminutionē eum nō sit quāta nec
mouetur recto motu de loco uero ad opposi
tum locū trāseundo locus eiƺ locans corpꝰ
est cuius supficies locās locus est ⁊ in se non
locat nisi eīn principiū ⁊ mediū ⁊ finis assi
gnatur secundū ptes loci circūscribētis. Ani
ma autē est nō corpus nec habēs principiū
mediū ⁊ finem ƺ loci terminos nō ergo pōt
secundū locū moueri ⁊ ppter hoc nullā loci
mutationē pōt suscipere anima. Non enim
mouetur aliqd secundū locū hoc modo nisi
corpus ⁊ mouetur secundū locū in eo ꝙ tran
sit de loco ad locuƺ. Non ergo aliquo modo
mouetur anima nisi forte motu alterationis
qui tamē motus ut ī ante habitis diximus
non est anime ƺ coniūctum in quo tameƺ ali
quo modo cōicat anima sicut in prehabitis
determinatum est. Obiciūt tamē quidē cō
tra predicta quia supiora corpora mouēt in
feriora ⁊ tamē motu illo non uidentur. Si
autem superiora corpa mouēt constat ꝙ est
motus corporis ⁊ nō mouēt motu corporeo.
Sed ad hoc dicendū est ꝙ corpora supiora
mouent motu uirtutis suorū motorum ⁊ sic
agunt mota ⁊ acta motu ⁊ actione motoris
sui. Uel dicatur ꝙ talis motus est uirtutis
que est a specie ⁊ sic quāuis sit corpis tamen
non est qualitatis corporalis ƺ uirtutis ī cor
pore. Et ideo in ipso nō est necesse corpꝰ mo

ueri quia nō est corporalis actio ƺ icorpea.
Adhuc autem dubiū uidetur ꝙ uidere au
dire ⁊ sapere ⁊ ymaginari sunt anime actio
nes ⁊ tamen in his oībus mouetur id in quo
est actio ⁊ non est imobile. Sed hoc leue est
soluere huiusmodi enim actiones omnes
uere ⁊ secundum materiam sunt passiones
quia omnes in corpore consistunt potius
quam in actione. Et enim in talibus etiam
id quod mouet nō mouet motu phisico. sed
potius motu intētionis qui ē motus secūdū
rationē. Si quis autē querat qualis sit ista
diuisio actionis i actionē aīe ⁊ actionē corpo
ris. Dicēdū ē ꝙ si corpus nō dicat nisi agēs
⁊ aīā similiter. tunc diuisio accidētis ē in sub
iecta. Si autem dicat anima agēs ⁊ corpus
agens formā actionis. ita ꝙ actio aīe sit ac
tio sm rōneƺ aīalis. corpus autez actio sit ac
tio corporalis. tūc diuisio pōt eē generis in
spēs ⁊ sic sumiē hic. Et ideo diximus ꝙ ista
diuisio dat prima subalterna genera in hoc
generalissimo quod ē actio. hec est igiē diui
sio actionis ita ꝙ actio aīe est agentis imobi
lis. Actio autē corporis ē agentis moti eo ꝙ
corpus nō agit nisi motū. Obiciūt aūt qui
dam contra ea que dicta sunt dicētes ꝙ sba
in eo ꝙ substantia nec ē actiua nec ē passiua eo
ꝙ actio ⁊ passio sunt ɔtrarioꝝ. substantia aūt
nō habet contrariuƺ. uideē igiē ꝙ actio nec
sit anime nec corporis sm ꝙ huiusmodi. Ad
hoc autē est dicendū ꝙ sicut ante dictum est
actio hic large sumiē sm ꝙ etiam mouere ē
agere. Actio anime ideƺ est ꝙ mouere et sic
competit aīe agere. Si autē actio sumatur
stricte pro actione phisica. tūc uerū est ꝙ ac
tio ē contrarioꝝ uel iter cōtraria. Actione er
go large accepta in substātia agit. quia sicut
dicit Damascenus nulla sbā ē que propria
destituaē operatione. Et ideo pbat Aristo.
ꝙ unūquodqƺ habet actū ⁊ actionē ppriam
ad quam est uirtus ipsius.
POC AUTEM ⁊ ce. Cōtra ea' uero
que dicta sunt ꝙ scilicet nō pōt non corpus
corpore moueri uidetur esse instantia. habƺ
eniƺ dubitationē in quibusdā. Ueruƺ ge
neraliter uerum sit nō corpus corpore mo
ueri nō posse eo ꝙ speculo quod est corpus i
mobili permanente uidetur in speculo fieri
motus ymaginis que est non corpus ad mu
tationes oppositas secundum locum uideē
enim moueri a dextro in sinistrū ad motum
inspectoris speculi ⁊ a pfundo ad superficiē
si ispector speculi accedat ⁊ recedat a specu
lo. Mouetur igitur nō corpus motu corpo
ris secundum locum ita ꝙ principium me
dium ⁊ finis assignantur ei secundū locum.
Et si quidem concedaē in speculo eē imagi
nem sicut i recipiēte ⁊ sicut i loco . tunc ueli

possibile uel ualde difficile erit soluere dubitationē quia tunc sequitur qđ motu speculi ymago moueatur. q2 sicut dicit Aristo. mouentibus nobis mouētur ea que in nobis sūt ⁊ uase moto necesse est moueri quod est ī uase. Si autem in speculo dicat eē ymago erit speculū locus ymaginis sicut uas. Est enim locus ut locus ⁊ est locus ut uas sicut probatum est ī quarto phisicorū. si autē dicatur in speculo nō esse ymago quamuis hoc aliquo modo uerum sit tamen apud imperitum vulgus q̄ iudiciū sensus sequit̄ potius q̄3 rationē erit hic error intollerabilis qa uisus uideat ymaginē esse in speculo. Ad hanc autē dubitationē soluendā oportet uti his que in libro de sensu ⁊ sensato subtilius declarata sunt. Lumen eīm per hoc q̄ est forma celestis cuius esse spirituale est habet uirtutē cōferendi esse spiritualiter in p̄spicuo ei quod materialiter est in corpore materiali terminato transparēs autē terminatū politū ⁊ colosū lumen sibi incidens reflectere h3 ad parem angulum hinc ergo contingit q̄ lux uel lumē ymaginē abstrahit ab esse materiali ⁊ in perspicuo dat ei esse spirituale ⁊ hoc est eē lucis uel luminis. Incidēs ergo in speculo terminato cū traducere ymaginē per speculū non possit a superficie polita speculi reflectit̄ ⁊ sic apparet ymago sub duobus sitibus vno quidem luminis incidētis ab inspectore in speculū. alio uero situ luminis reflexi a speculo ad inspectorē. Et iō ymago illa est in corpore quidē inspectoris materialiter. In lumine autē perspicuo quod est mediū inter inspectorem ⁊ speculū est sicut in deferente ⁊ h3 eē spirituale qđ h3 ī lumine p̄spicuo. In speculo autem est sicut in terminante radiū incidentē ⁊ reflectentē radiū reflexum ad inspectorē propter quod motu speculi non mouet̄ q2 non ē in ipso sicut in subiecto sed tantū sicut ī reflectente ⁊ ideo est in ipso secundū punctū ī quo fit reflexio. Et quantitas ymaginis que apparet quātitas est intentionalis ⁊ nō quātitas distensa per mensurā quātitatis q̄2 intentio est indiuisibilis ⁊ inest sm̄ indiuisibile propter qđ totum hemispherium apparet in paruo speculo ⁊ in pupilla oculi muris qđ esse nō posset si ymago distensā ⁊ materialē haberet quantitatē. Cum eīm ī angulo radii incidētis in superficie speculi ⁊ radii reflexi a speculo non sit nisi punctū. Constat q̄ ī puncto uidetur ymago in speculo cū tamē quātitas ymaginis tota uideatur. Et hoc esse non potest nisi ideo quia ymago que apparet intētio est ymaginis ⁊ non ymago sicut dictū est. Et quia ad quālibet punctū speculi talis fit reflexio ideo ymago tota uidetur in qualibet speculi parte ⁊ quolibet puncto. Causa igit̄ ymaginis est dicenda q̄ est contra speculū ⁊ illo moto ymago uidet̄ moueri. Reflexio autē fit a speculi superficie in qua non est ymago sicut in subiecto sed sicut in puncto a quo fit reflexio. Et ideo cum mouetur speculum non mouetur ymago sed in eodē situ semel sine puncta obiciūtur a quibus eiusdē ymaginis cōtinue fit reflexio. Et iō ymago speculi stare uidetur immobilis. Qđ autē dicitur q̄ incredibilis error fiat in vulgo si ymago in speculo esse non dicatur. Dici potest q̄ hoc uerum est si nullo modo in speculo esse diceretur. Nos autē dicimus q̄ est in speculo p̄ aliquē modū. s. sicut in representante p̄ reflexionem patet ergo qualiter adhuc stat ī ueritate inducta propositio. s. q̄ impossibile est nō corpus corpore moueri. sic ergo patet q̄ alia est actio anime ⁊ alia corporis.

SCIRE AUTEM OPORTET

Scire autem oportet q̄ cū quo motus ē perfectus actus mouentis. ⁊ actio est effect⁹ processus agentis in patiens quo mouens imprimit motum in id quod mouetur ⁊ actionē in id quod patitur ⁊ sic mouēdo agit ⁊ agendo mouet ⁊ sic omne quod est in motu in actione est. In motu est secundū q̄ mot⁹ est actus mouentis ⁊ actio quidem a mouēte procedens in id quod patitur ⁊ sic moueri a mouēte ē actio impressa ab agēte. Si quid igitur hoc modo mouetur agit necessario quia forme uirtute mouētis seipsum agit ad formā agentis primi. sicut semen uirtute generatis agit se ad formā primi generātis. Sic ergo generaliter ois actio q̄2 actu est fieri ab agente est in motu qui est actus mouentis in id quod mouetur. ⁊ ois motus qui est actus perfectus mouētis firmatur ⁊ stabilitur in actione que est interius ⁊ est id quod procedit ab agente in patiens propter quod proprium actionis secundū q̄ est in fieri est esse in motu secundū q̄ motus cōtinuus est processus forme mouētis in id quod mouetur sicut etiā econuerso proprium est motus secundū q̄ est actus mouētis in actione esse secundū q̄ actio processus est forme agētis in patiens. Sic enim separari nō possunt physicus motus ⁊ actio nec est motus generaliter sumptus ab actiōne generaliter sumpta q2 hoc modo moueri ē agere ⁊ econuerso. Hoc autē palam est oīb⁹ actionibus his in quibus aliquid agitur sine generatur ad formā agentis q2 in oībus his continuus processus uirtutis actiue ⁊ motiue in patiens ⁊ motū est actio ⁊ motus est forma inducta post formā ut dicit Auerois. Et hec est actio post actionē. Sunt his que corrumpuntur in quibus continua est abiectio sīue forte aliquis obiciat q̄ ibi non sit actio q̄2uis sit motus quia in talibus nil agunt ut uidet̄

sed potius ee agitur uel completur id quod
actu inerat. Et ideo qui destruit in motu q
continue decit & mouet id quod destruit li
uel agere uidetur uel eciam in talibus efficit
sed potius id quod facturus est destruit. So
lutio autem huius est q actio secundu q e act
agentis non exigit quid agat ad formam agentis
sed potius exigit in quid agat. hoc est in quid
imprimat suam actionem & illa sit ipressa pa
cienti. aliquando destruunt sicut quando contra
rium inuenit ipsuz patiens ad formam agentis
& aliquando construunt sicut quando aptat pati
ens ad formam incipiendam agentis & sic destruc
re est & sic relinquitur uerum esse quod dictum
est q omnis actio i motu & ois motus in acti
one fundatur. Est autem hoc considerandum q
hoc quod dictum est uno e uerum secundum q
motus e actio mobilis imperfectus quia sic
moueri non est agere sed pati & si hoc modo
actio i motu esset cum motus hoc modo sit in
patiente sequitur quod actio esset i patiente
Et quia id agit cui inest actio sequeretur q
patiens esset agens et actio esset passio que
omnia inconuenientia sunt & ideo inconueniens
est premissum ex quo sequitur omnia hec scilicet
q actio sit in motu secundum q motus est ac
tus mobilis. Quamuis autem actio sit in mo
tu quodammodo & motus i actione cum ac
tio non est motus sed quale. hoc autem proba
tur ex hoc q quiescere e quale propter quod eti
am motus simpliciter acceptus quale quod
dam est quia patet per hoc principium q
quecumq3 contrariorum suscipiunt opposito
ne3 illa eiusdem generis sunt ipsum predica
tionem quia contraria sunt in eodem genere.
Et ideo cum quiescere sit quale in qualitate
etiam erit moueri quale in qualitate. Actio
autem non est quale uel qualitas. actio igitur
non e motus. Est autem hic attendendum q
motus secundum quod est actus imperfecti
in omnibus e generibus eo q in omnibus e
potentia & actus & potentia exiens in actum
mouetur & motus est actus eius. Et cum po
tentia & actus sint eiusdem generis sicut imp
fectum & perfectum eiusdem nature sunt. oz q
motus hoc modo sumptus sit in omnibus
generibus. Motus autem secundum speciem
nature que mouetur uel ad quam est motus
consideratus est i quatuor generibus scilicet
substantia quantitate qualitate & ubi Sz mo
tus secundum q est forma mouentis a mouente
procedens in id q mouetur est qualitas secundum
quam quale dicitur mouens & hoc modo dicit
hic q motus est qualitas & hic est motus lo
gice sumptus. Hic enim quies est status i for
ma mouentis quod est quale esse secundum mo
tum & mouentis formam. Sed iam quereret
fortasse aliquis secundum quam speciem qualita

tis motus sit qualitas non enim potest forma
uel circa aliquid constans figura. Nec potest
esse passio uel passibilis qualitas inferens ul
illata sicut cuilibet patet. Nec potest esse na
turalis potentia uel impotentia quia hec in habit
est radicata. Relinquntur igitur q sit habi
tus uel dispositio. Et hoc quidem est uerum ma
xime q motus est actus perfecti & perfectus e
habitus secundum autem q est actus imperfecti & im
perfectus est dispositio disponens & promouens
ad habitum qui est actus perfectus.

Sequitur capitulum de proprio actionis q ois actio
efficit passionem & qualiter generatur &c.

NATURALIS UERO & cetera
Naturales autem proprietas actionis que i
ipsa natura actionis fundata est & que omni
conuenit & soli & semper est id quod actionis
est passionem ex se in id quod subiectum sibi uel
patiens inferre. Dicitur autem ex se quia secundum q est
forma agentis secundum q agens est. Et ideo hic
secundum substantiam actionis hoc conuenit ei.
Omnis enim actio passionis est alicuius ef
fectiua quia aliter non tenderet in patiens
ab agente nisi inciperetur ad transmutatio
nem in patiente & tale incipere patiens & su
sceptio est passio. Efficit ergo actio passionem
& omne quod per se & secundum suam substantiam pas
sionem infert est actio. Quamuis enim gladius
& ignis passionem inferant non tamen sunt pas
siones uel actiones quia non faciunt hoc secundum
substantiam suam sed ut instrumenta sicut in
prehabitis dictum est. Sed contingit aliquan
do actionem effici & causari ab actione sicut cale
facere ignis causa est q lapis ignitus calefa
ciat sicut etiam patet in his que per se mouent
ut animalia que principium sui motus habent
in se ipsis & ideo per se mouentur ut dicit Arist.
in. viii. phisicorum. Sepe enim actio fit animalis
quod per se mouetur effectrix eius actionis que
est actio per aliud. uerbi gratia actio illata
ab animali aliquo sicut impulsus uel morsus
uel alicuius impetus causatur ab actione ipsius
animalis. sicut a cursu uel ambulatione uel
pedis percussione uel aliquo huiusmodi & sic ac
tio efficit actionem. Sumit enim principium actio
alteri illata ab ea actione quam agit animal i
seipso. Et si forte aliquis diceret q animal
non agit in seipso sed potius patitur uel iter
est quantum ad propositam intentionem. Si
enim dicatur pati sequitur q hec passio est
illatio actionis. Et quod est causa cause e cau
sa causati unde si passio est causa exterioris ac
tionis erit actio que illius actionis effectrix
& effectiua illius exterioris actionis. Et sic
habetur q actio aliquando efficit actionem
dummodo primus animalis actus uel prima

actio principium sit passionis que exterioris
actionis est effectiua. Quamuis autē actus
qui est actio prima agentis sit primo adiate
principium. Passiuū quod causatur ab ac
tione principiū proximum quia & factum est
& facit factū quidez ab actione prima. faciēs
autem actionē exteriorem propter quod reli
quitur q actiua qui est actio prima & passiōis
& actionis est generatiuus. Et huiusmōi
est exemplū sicut ambulat animal & ambulā
do colliditur & collisum cornu uel pedis ferit.
Si igitur contingit per accidēs actionem
eē factiuam actionis per se autem passionis
est generatiua & factiua. & ideo per hoc diffi
nitur quod ei per se conuenit & non diffinit
per hoc q conuenit ei per accidens. Per se
autem id quod quale est & qualitas gignit &
causat ei se facere sicut patet quia calor qua
le quoddam & qualitas est & illa qualitas ex
se gignit calefacere quod est facere & agere.
Propter quod nihil est actiū pprie nisi qua
litas ut dicit Aristo. & in genere qualitatis
actiue qualitates sunt passiones uel passibi
les qualitates si actio proprie sumatur. Sz
hoc nō hic dicere insinuat q qualitas cā per se
est actionis & causatur ab ipsa sicut dictū est.
Nec tamen sequitur q actio sit in pdicamē
to qualitatis quia q est causa efficiens alicu
ius est extra ipsum. & ideo per ipsum nō po
nitur in genere nec in specie. Sed si esset for
male principium ipsiuz tunc per ipsūz pos
set poni in genere uel in specie hoc ergo mō
facere uel agere gignitur a qualitate & hoc
modo non est inconueniēs rem unius predi
camenti a re alterius pdicamenti generari
Cum tamen non propter hoc sit in eodez ge
nere a quo causatur. Sic enim qualitatū qua
rundā pticularium est effectrix positio & ēt
aliarum quātitatū. qualitates enim in specie
considerate sicut aliqua asperitas uel lene si
ue lenitas & huiusmōi qualia sunt a qualita
te dicta. Et hec cantur a positione ex eo. s. q
partes in superficie sm eque uel non secun
dum eque posite sunt. Similiter etiam a po
sitione efficiūt quantitates in particulari cō
siderare sicut linea superficies & corpus. qui
bus enim eque in longitudinis specie positis
causatur linea. Si autem ponantur ad
duas dyametros longitudinis & latitudinis
fit superficies. Si autem in tres fit corpus.
Quamuis ergo non generaliter qualitas &
quantitas causentur a positione. tamen par
ticulariter quedam qualitates et quedam
quantitates causantur a positione. Nec ta
men ppter hoc sunt in genere positionis si
cut in ante habitis dictū est. Uniuersa eīz
hec que dicta sūt a situ siue positione substān
tiam et generationem habent. Similiter au
tez quantitas est effectiua aliquando quanti
tatis sicut linea corporis facit longitudinē
& superficies corporis facit latitudinē. Et ter
na dimēsio corporis facit i corpore q est in sub
stantia longitudinez latitudinem & profundi
tatem. Similiter autē qualitas aliquando
facit q̄litatē & calor ignis facit calorē i aqua
Situs autem siue positio aliquādo facit pa
ti & agere cuius exemplū ē q in dispositione
compōibiliuz i corporibus q̄ ex ptrariis pri
mis qualitatibus mixta sunt ut ipsoz simpli
ciū q̄ mixta sūt ptinua quedā generatio vna
alterum transmutāte quā generationē siue
transmutationē necessariū est consistere in
motiua actione. Ita q continue vnū moue
at alterū ut moueat ab illo & continue vnū
agat in aliud et patiatur. Eius autē quod ē
ubi locus causa est cu tamē locus sit quanti
tas & ubi sit aliud genus predicamēti. Eius
autez quod est quādo causa est tēpus. & hec sūt
genera diuersa. Similiter autē eius quod
est habere ut indutū esse uel calciatū esse cā
est aliquo modo corpus qz habitus mutat
a corporis figura & queritur ppter corpus.
Et sic multipliciter res vnius predicamen
ti causa est rei alterius predicamenti. Nec ta
men propter hoc effectus cū cā est in eodez
genere. Eorū uero indiuiduorum sbē que nō
sunt in subiecto eo q nō sunt actiua. Causa
quidē quare potētia sunt ē corruptio siue ge
neratione qui a prima creata sunt quaz crea
tionem non precessit generatio sed secuta est
corruptio. Corruptio autē causa est taliū qz
si in esse indiuidui subsistere possent nō essent
generabilia sed in esse indiuidui manere nō
possunt ideo generabilia facta sunt. Unde
generatio nō fuit quidē in primis creatis sz
generatio fuit & est que mox inhibitūt post pri
morum constitutionē. Statim enim i illis fa
it generationis ppagatio. Cōmuniū autē vni
uersaliū que de primis substātiis predican
tur que sunt secūde loqē cā sunt ipse prime sub
stantie sm esse a quibus nulla ex his est pdi
catio sicut omnes pticulares hoies sunt ge
neratio illius hominis qui est oibus cōis &
ad oēs vniuersalis. quāuis enim secundum
actū sit in quolibet tamē sm q actu cōis est
& actu predicatur de multis ul de oibus. sic
oportet q singulis cōueniat & sic cōtrasa sin
gularitate pcedit & generatur siue ex ipis
efficitur. In oibus autē his considerandum
est q est aliquādo generatio vniuoca sicut ca
lor generat calorem. Aliquādo autē equiuoca
sicut positio generat qualitatē & econuerso.
Aliquādo autē generatio naturalis sicut cuz
linea generat superficiem. Aliquādo est ge
neratio rōnis & nō natiu e alicuius sicut cuz
cōe generatur a singularium multitudine.

Omnia aūt hec inducta sunt ad hoc q̄ sciat non esse hoc de coordinatione pricipiorū uel predicamentorum q̄ actēdatur rō ordinis secundū cam efficientē sed potius secundū hoc q̄ inferius claudit in se ingius actu et intellectu. Talis enim ordo necessario stat in uno summo quod est coordinatorū primū principium. Et stat in quibusdā ultimis que nō sunt de intellectu alicuius.

RECIPIT AUTEM etc. Consequenter his que dicta sunt determinada est actio per ppria que quidē omni conueniūt s; nec soli conueniunt actioni hec enim passiones que propria sunt uere pprer hoc hic postponunt q̄ uere sunt propria pricipia per que illa que cā sunt probari habent de actione. Determinantes aūt de his dicimus q̄ facere et pati recipiunt ptrarietatē et recipiunt magis et minus siue intēsionē et remissionē. Cōtrarietatē quidē recipiūt tā in effectu actionum q̄ in spā et forma. in effectu eīz secare siue urere seu etiā eradicare contrarium est ad plantare et sic actio actioni cōtraria est i effectu et similiter plantari et secari sunt passiones contrarie i effectu. In spā aūt actionis et forma calefacere contrariū est ad frigefacere et exsiccare ad humida facere. Et i passionibus calefieri ptrariū ē ad frigefieri et exsiccari ad humida fieri. sic etiā urere ptrariū est ad humidū facere. Similiter autē actio et passio recipiūt magis et minus calefacere enim magis et minus dicitur. Et est calefactio intensior et remissior. Similiter autem est in passione quia calefieri et infrigidari est magis et minus itensione et remissione calefactione uel frigidatione. et sic est in siccari et humidū fieri. Et similiter in passionibus illis sicut in tristari et gaudere dicitur magis et minus. Si quis aūt dicat tristiciam et gaudiū non esse passiones que sunt in predicamento passionis sed potius in qualitate et ideo no deberet hic induci. Dicemus ad illum q̄ tristicia et gaudiū non sunt sine motu et actione cordis et passione. Cor eīz i his agit et patitur secundū motus qui dicuntur dyastoles et sistoles et secundū hec reducuntur ad genera actionis et passionis. Hec igitur d predicamento actionis dicta sufficiant.

PAssio est etc. Post principiū q̄ ē actio ponitur principiū q̄ est passio sicut effectus post causaz dicamus ergo q̄ passio q̄ predicamentū est effectus illatioq; actionis Duo enim sunt in passione. s. forma agētis a patiente suscepta et quo ad hoc est passio effectus actionis. Est et motus secundū q̄ est actus imperfecti et iperfectus in patiēte et hic motus continue fluit a mouēte in patiens quod mouetur et quo ad hoc ē passio ptinua illatio actionis. Et hec ambo simul faciunt q̄ assignatio passionis est effectus illatioq; actionis. Et sicut diximus in ante habitis hec nō ē uera passionis diffinitio q̄ generalissima necā diffinitionē habere nō possunt sed est qualiscunq; assignatio que magis ē declaratiōis quā nominē. Sicut aūt i prehabitis declaratū est q̄ cū dicitur actio est sm quā id quod subicitur agere dicitur. Ita dicimus hic q̄ passio est id quod infert ab agente sm q̄ est agens et hec est forma agentis ut agens est et hoc uariatur sm formam agētis et alia erit in agēte per se et alia passio in agente per accidēs et alia sm agēs uniuocum et alia sm agēs equiuocū et alia sm actionem aīe. et alia s; actionē corporis. S; hoc generaliter uerū est q̄ passio est sm formā agentis ut agēs est. Et ideo agēs et patiens in forma cōicant et forma que est actus agentis est passio patiētis. S; q̄ ab agēte recepta sed in agente est ut perfecta in patiente est ut uia ad pfectionē et hoc generaliter uerū. Ita q̄ et uerber āsinfert a icm forme ymaginate ab ipso quādo diuidit ictū. Et io dicit Aristo. q̄ in talib' ē plaga ex plaga et uulnus ex uulnere et sic de aliis. hec est cā q̄ quidā dixerunt idē esse actionē et passionē ratione tantū differētes. Sed de hoc i priori tractatu de actione satis dictū est. Est ergo passio effectus illatioq; actionis sm quā illatione actionis quedā quidē patiunt que suscepiua siue susceptibilia sunt forme agētis et actionis ad sui trāsmutationez. quedā aūt minime hoc ē no passibilia que. s. forme agentis et actionis ad sui mutationē nō sunt susceptibilia sicut ea quorū nō ē materia ut dicit Aristo. hec eīz nec agunt nec patiuntur ad inuicē s; ea quorū ē materia ut ea q̄ agit et patiuntur abinuicē. Et iō multa quedā sūt plus passibilia ab agētibus et quedā aūt minus s; q̄ differentes mixtiōes et pleīdes ad aīe actiones i diuersis s; cōmixtionis et cōplexionū differētias sicut enim dicit. Plato sm diuersa materie dant et forme. Et iō bruta meliores et magis equales accipiunt cōplexiones ex primarū qualitatū actionibus et passionibus sunt animatiora. hoc est in moribus aīe et actibus potētius opantur q̄ alii bores minus passaz ad equalitatē būtes cōplexionē. Et boies eo q̄ optime passi sunt ad equalitatē tactus ita q̄ mediū cōplexione hominis et equalitati celi pportiōnatur. Ad huc est animantior brutoi uirtutibus nobilioribus et nobili' opans quā bruta et licet semper melius ad equalitatē passa sp tionem et passionē primoz cōplexionatum sic expediciora sūt i opationibus aīe. Non enim dicitur animātiora ita q̄ aīa que est idāns

forma insit secundū magis τ minus. Equa
liter eīm asinus pticipat animā τ homo sed
ideo dicitur quedā animānoza quibusdā q̄ ex
pedicius τ nobilius agūt secundū aīe poten
tiam. Omnia aūt que in precedēti tracta
tu de actione siue generatione dicta sunt ea
dem dici possunt de passione que est ab illa
actione cuius illa passio est effectus τ illatio
scilicet φ in motu firmatur sed aliter quam
actio. Actio eīm firmatur in motu qui ē ac
tus mobilis τ actus imperfecti. id eī; quod
mouetur patitur τ fit uel simpliciter uel se
cundū aliquid sicut id quod mouet in loco
secundū φ patitur. s. de potentia in actuz ex
eundo maxime secundū φ motus localis est
a generante. In aliis autē motibus patitur
simpliciter τ secundū subiectū. Similiter il
lud φ dictū est φ est actio aīe τ actio corporis
Similiter ē passio aīe τ passio corporis. pas
sio quidem aīe est que ab aīa incipit ut cor.
In motu quoniā mouet secundū sistolez. Si
militer est i tristicia τ gaudio τ spe in oībus
eīm his anima cōcipiēs boniū uel maluz τ
patitur in his passio autez corporis est sicut
uri τ infrigidari τ percuti τ huiusmodi. Et iō
dicta de actione dicunt̄ de passione nō qui
dem recta appellatiōe s; trāsmutata ut φ
uocabat actiuā potentiaz hic uocet passiuaz
sicut mutatur appellatio quando dicit̄ cale
facere τ quādo dicit̄ calefieri τ urere τ uri τ
sic de aliis. Sic etiaz est id quod dictuz est
φ sicut naturalis proprietas est actionis ex se
passionez inferre ita naturalis proprietas est
passionis inferri ab actione. Et sic est i oīb⁹
aliis τ hoc modo quecunqz dicta sunt ď ac
tione siue de generatione ea oīa de passione
dici possunt. Dico aūt actionez generatiūez
quandaz eē qz in oī actione generatio ē forme
agētis in eo φ patit̄ si agit uniuoce. Si aūt
agit equiuoce tūc est actio per accūs τ nō s;
intētionē agētis τ de hoc nō est curandū qz ē
infinitū nisi forte equiuocū ad uniuocū redu
catur τ tunc eadē sunt τc. Et tūc uerū erit ge
neraliter φ agens ut agens est formam suā
imprimit in patiente.

ESTERNIO τ cc. Est aūt passio de nu
mero eoꝝ que multipliciter dicunt̄. Aīe eīz
actionū unaqueqz passio dicitur quas tamē
s̄m intētionē predicamenti actionis sub ac
tione locamus sicut est amor τ odiū τ trista
ri τ gaudere que oīa passibiles actiones aīe
uocamus. Hec eīz oīa passiones sunt s; φ
a cōceptis sunt illate. Concepta eīm uel con
cepta sunt ut bona uel concepta sunt ut mala
Si ut bona sunt concepta aut concepta sunt
ut presentia ad usuz uel fructum aut ut ab
sentia si sunt cōcepta ut presentia ad usum
uel fructū delatatur ad illa cor τ diffunditur
spiritus τ effunditur corꝑ dyastoles super
illa τ sic est gaudiū. Si aūt cōcipitur ut non p̄
sens tunc ad ipsūz dirigitur cor τ erigit̄ spi
ritus τ fit passio que spes uocatur. Si uero
concipitur ut malū uel contrariū tūc iterum
aut cōcipitur ut presens τ nocumentū infe
rens aut ut futurū τ expectatū si primo mō
tunc elicit passionē doloris uel tristicie. Si
autem cōcipitur ut futurū tunc elicit passio
nem timoris in oībus his tamen agit aīa
fugiendo uel se cōtrahendo uel aperiēdo uel
dilatando se ad usūz uel expectationē. τ ideo
he sunt anime passibiles actiones τ iō sunt
passibiles qz motibus in actionibus cōcepto
rum inascunt̄. Actiones autē sunt que i his
agit aīa in corpus τ mouet corpus s̄m sisto
lem τ dyastolē sicut diximus. Sic igitur dī
aīe actio receptio boni uel mali inducens u
gam uel apprehensionē boni uel mali cōce
pti. Sic eīm donare agere quoddā ē passio
ne amati inductū. τ odire agere est passione
tristabilis presentis inductū. Et hoc modo
tristari passibilis actio est. Et gaudere hoc
modo actio inducta est cōcepti cōuenientis.
Et hoc modo delectari est actio aīe ex con
iunctione conuenientis cum cōueniēte inducta
propter quod aristo. in quarto ethicoꝝ dicit d
lectationē eē in genere opationis. Dicit eīm
φ delectatio est operatio ppria τ cōnatura
lis habitus non ipedita. τ hoc modo dicitur
passio a greco patin quod latine sonat reci
pere. Et est passio omne quod anime infert̄
ex receptis sensibilibus uel aliter apprehen
sis ad apprehensionē uel fugam mouētibus
Et sic motorum utriū anime motus uel fu
ge a quibus sic mouēt corpora dicūtur passi
biles actiones τ sic passio large dicit̄. proprie
aūt dicitur passio qđ in naturam siue cōtra
naturam agit ut contrarium τ nociuum na
ture sicut id quod punit pena non eīm dici
tur mala nisi quia contraria est bono natur̄
τ adimit illud τ diminuit siue sit natura cō
iuncta siue sit natura anime siue sit natura
corporis. Et sic passio est dissoluens conium
ctum uel anime uel nature contrariū uel dispe
perantiaz uel diuisionem continuitatis cor
poris inducens sicut passio dicitur morbus
febris τ egritudo contraria cōplexioni uel cō
traria compositioni corporis. Et hoc modo
passio non dicitur a receptione simpliciter.
sed dicitur a receptione contrarii τ nocētis
agentis ad corruptionem nature uel esse le
cundum φ Bo. diffinit eā dicens. Esse ē φ
ordinem retinet seruatqz naturam. Hanc
tamen distinctionem passionis ante diffini
tionem passionis non posuimus quia secun
dum utrumqz modum passionis conuenit
diffinitio secūdū φ passio ē effectus illatioqz

actionis. passio enim ut dictum est prima est generatio hoc est primum quod ibi generatur pati ens ex actione directa ad ipsum ex agente. Et quamuis forma que generatur patienti prio sit in agente non tamen propter hoc passio est in agente. quia secundum quod est in agente agens est. Et actio est processus eius in patiens. Sed se cundum quod recepta est in patiente per acti onem agentis sic est passio et dispositio patien tis. Est ergo hec forma passio in eo in quod agitur hoc est in eo quod suscipit actum siue acti onem operatiuis siue agentis ut impressam sibi ab agente. per eumdem enim dans terminum pati non datur sed potius id quod est ut materia siue agenti subiectum quod ut patiens suscipit ic tum peruenientis. Et hec que dicta sunt de passione sufficiant. Ea enim que relinquuntur tractatur et tractata sunt in precedenti tracta tu qui est de generatione vel actione. ibi. n. dictum est qualiter suscipit contrarium et quomodo qualiter suscipit magis et minus.

QUANDO UERO etc. Quan do vero secundum quod est principium vel pre dicamentum est id quod in eo quod tempore vel alia diuturnitate mensuratur ex mensurante du ratione relinquitur in eo quod in mensuratur non enim relinquitur ex adiacentia temporis tan tum sed etiam ex adiacentiis eternitatis et euiter nitatis ut patebit. Uerius dicimus enim deus fuit deus et deus erit. Et in omnibus ibis si gnificamus fuisse in preterito deum fuisse et in futuro et in presenti quando. Quicquid igitur est quod predicatur in temporali vel eterna vel euiterna ex duratio ne causatum in ipsa vocatur quando generalissi mum sub cuius ambitu contentis continentur et genera et species ipsius et indiuidua sicut gna liter fuisse esse et fore. species autem tunc fuisse vel nunc esse vel tunc fore. Indiuidua autem hunc fuisse vel hunc esse vel hunc fore. Et ad hunc ambitum predicationis multa reducuntur que nullius alterius generis per se predicatio nem suscipiunt sicut olim fuisse dudum iam et futurum longinquum vel propinquum quia igitur hoc genus rerum sit prima voce signi ficatum ad nullum aliorum generum reduci potest. Relinquitur quod ipsum sit per se predicamentum et similiter coordinationum predicabitur primum principium hoc igitur quando ex adiacentia temporis vel alterius durationis esse mensurantis relinquitur loc' est ut in libro de intelligibilibus dicitur mensura entis quod non est distentum secundum durationem intelligentie sed totum simul in loco comprehensum accipitur per intellectum. Tem pus autem est mensura non entis secundum esse quod accipitur ut presens duratione eo quod esse est actus eius potentia autem essendi in omnibus presentia intelligitur ad men suram durationis vel per se vel per aliud per se quidem in his in quibus esse non totum simul est sed in con tinue. Ad aliud autem in quibus esse totum simul

quod distingui non potest nisi ad inferiora quorum esse excedit secundum indeficientiam sicut enim dica tur deum fuisse qui non defuit et deum fore qui non deerit. Et in ante quorum totum esse simul est quedam sunt quorum esse et posse et actus totum est unum si mul et horum mensura est eternitas. Quedam autem quorum esse quidem simul est et posse quod habent ad esse sed agere non est simul. sicut quidam dicunt in telligentie sed verum exemplum et philosophicum de corpore celesti. Et hec dicuntur a philoso phis euiterna et ipsorum mensura est euum et ab his in his quibus iste mensure extrinsecus adia cent relinquit quandam per operationem talis du rationis dicitur ab ipsa et illorum cooperationem ad durationem et hoc vocatur quando. Quia solum tempus inter hec tria formaliter diuiditur. et differentias accipit penes quas ipsum quando distinguitur in species. propter non per eternitatem aut euiternitatem. Sed per tempus quando distinguitur quia eternitas et euiternitas non di stinguntur per formales differentias nisi ad temporis di stinctione. Quod autem dicitur quod ex adiacentia tempo ris relinquitur non est idem quod ex tempore adiacentis quia ex illo modo loquendi modus infectiuus tem poris non determinatur. quando autem est temporis infectio quam facit incorporale secundum quod dicimus unum fuisse et alterum esse et unum dicimus senem et alterum iuuenem. non quod senex vel iuuenis quando di cant sed ex tempore per quod diu vel non diu fuisse dicatur senectus et iuuentus. Dicitur autem est adia centeo quod non est tempus aliquod in infectatum qualitatum sed potius extrinsecus adiacens que est in quodo secundum quod est mensura esse eius quod est. et ideo dicitur adiacere et non dicitur inesse. Adiacere autem dicitur quia undique iacet ut mensura totum esse mensu rans. ita quod nulla pars esse sit cui non adiaceat. et in toto esse ut relinquit infectionem secundum quam aliquis quando a tempore preterito vel futuro ca tam. sic ergo dicitur quando secundum quod predicamentum est et pre dicat rem illam quam relinquit in eo secundum quod ipsi sibi adiacet mensura durationis. et hoc est quod dicitur quod quando ex adiacentia temporis relinquitur. ita quod tempus per se mensura que adiacet extrinsecus sed quid quod est mensura ipsius entis esse et non en tis esse. n. est ut actus entis et non ut eius. sicut .n. diximus esse est actus eius quod est. et ideo ut est actus refertur ad durationem. Causa autem est du rans et huius esse et quia cum non est esse. etc. Et quando est quod ex adiacentia temporis relinquitur sequitur quod quando non est tempus secundum quod tempus et quando coniunctas habet rationes distinctas sicut effectus. et causa. sicut patet quod tempus quidem presens quando non est effectus autem presentis et infectio qua relinquitur in eo quod presens est quando sicut heri fuisse vel pridie vel ante annum vel olim vel nuper vel aliquid huiusmodi. Similiter instans quodcumque vel nunc quando non est. sed presens actum eius vel actus equale. vel inequale est sicut dicitur tempus esse vel fuisse vel fore et non quando quia non est tempus ut numerus eius quod est in tempore sed

effectus illius tēporis equalis vel inequalis
ē quādo in tēpore. n. eē vt dicit Aristo. est
quadā parte tēporis mēsurari. ⁊ sic tempus
vel equale. si excellit ē mensuratio et fm q
sic adiacet mensuratio sic relinquit īfectionez
in re tēporali p motū cuius ē tempus nume
rus ⁊ hec īfectio fm cōparationē ad differē
tiam tēporis ex qua relinquit. qñ absolute q
dem in sbo ɔsideratū vocatur etas. Et inde
instās non ē tēpus sed instāti eē relinquit qñ
presentis vt nunc eē quāuis nunc nō sit tem
pus vel aliqua pars ipsius. tñ qtus nūc ad-
iacet ei quod mouet vel quod ē eius actus
eē est cui adiacet tempus ⁊ ideo quo ad ad-
iacētiam extrinsecus nō est differētia tēpo-
ris. Et ideo instās qñ relinquit sicut ⁊ prium
Similiter ⁊ futurū tēpus qd non ē sed poti⁹
id quod vt tēporale futurum ē. tñ fingere qz
necessitate motus ⁊ numeri motus necessari
us ē quamuis est de tēporis successione scdm
enim duo hec iā aliquid futurū ē eē. sic igitur
quando ē q ex adiacētia tēporis relinquit
ex futuro sicut cito vel diu post presens eē. pz
igit ex his que dicta sunt quid sit quādo fm
q est principium vel predicamentum.

ESt IGITUR ⁊c. Diuisio aūt
eius quod ē quando multiplex est. prima est
diuisio que accipit secundū adiacentias cor
ex quibus cātur sicut cū dicitur q aliud ē quā
do eternitatis ⁊ aliud euiternitatis ⁊ aliud
quādo temporis. qñ q ē eternitatis sicut cū
dicitur deū ab eterno fuisse ⁊ deū semp fore
⁊ deū nunc eē. Eternitas. n. quāquam sit in
diuidualis ⁊ simplex ⁊ intensa eo q nihil sui
hz extra presens nūc instās ⁊ sese nō mouens
neqz p influxum sed aliquid extēdens ɔtinuū
qd sit in fieri sicut motus. tñ in sui simplicita
te stando non desicit nec deest alicui presēti
nec defuit alicui preterito. nec deerit alicui
futuro. Eternitas tñ est mēsura existentium
temporaliū ⁊ euiternorū non p extensionem.
sed p indeficiētiam. Et ideo cuius tēpus est
mensura adequata eius mēsura ē eternitas
nō adequata sed excellēs fm principiū medi
um ⁊ finē. Et hoc ē in sbaolum stantiū ⁊ ne
cessariorū fm illum modū quo necessaria sūt
⁊ qz sic est mēsura temporaliū vt diximus p
pter hoc quādo eternitatis distinguit per ac
cidens in dras temporis ⁊ dicit id quod est
eternū fuisse ⁊ eē ⁊ fore. Sed hic attendum
est q qñ dicit quando ē deus. vel prima cā
que ē necessario ē celū ⁊ generatum illud est
hoc qd dico qñ significat qñ eternitatis. quia
hoc ē in mensura ⁊ euiternū ⁊ tēporalis vt di
ctum ē. ⁊ nō pōt significare qñ temporis. qz
tempus nulla pōt esse mensura necessariū si
ue eternū. Similiter qñ dicimus qñ celuz est
generatū hoc ipsū qd dico qñ significat quā

do euiternitatis nō tēporis qz euiternū men
sura ē temporaliū excellens. ideo referri po
test ad tēporalia. Tempus autez nō est men
sura euiternorū. ⁊ iō qñ temporis i euiternis
nihil significat. et si distinguit ad dras tēpo
ris per īdeficiētiaz sicut mēsura superior ex
cellēs idiuisa in se distinguit ad diuisiones
mēsure īferioris que fm se per pprū ē diui
sibilis. Hoc ergo pria diuisio eius qd ē
qñ. Sicut. n. eternitas se hz ad eternū quod
oibus modis indiuisibile ⁊ necessariū. sic se
hz euiternitas ad euiternū qd quidē euū quod
dā hoc qd non ē simul. qz quāuis substantia
sit in nūc eternitatis. tñ actus eius eētialis
qui ē motus ē in tēpore ⁊ potentia ad motū
relata ē ad nunc tēporis qd continue fluit. sic
igit p illud distinguit qñ eternitatis ⁊ quā-
do euiternitatis. Et attendū q sicut eterni-
tas ad tēpus in se hz nūc eternitatis ad nūc
tēporis. ita se hz quādo eternitatis ad qñ tē-
poris. Sz notādū ē q eē rerum ⁊ eorū q
generant ⁊ corrumpunt dupliciter conside
rari pōt. si. n. consideraret fm qd ē simplex
actus eētie simplicis. tūc procul dubio idiui
sibile ē ⁊ totū simul. ⁊ ideo est in nūc eternita
tis vel euiternitatis. Et sic nō amittit aliqd
in pritum. nec expectat aliquid in futurū. sed
simul ē totū. nil sui extēdens extra ipsum. si
autē consideratur put in huiusmodi est mate
ria pmixta contrariis sic ē eē fluidū. qd non
est simpliciter. sed aliquid habuit i preterito
quod nō hz. ⁊ aliquid hēbit in futuro qd non
dum habuit i preterito vel presenti. ⁊ sic re
cipit differētias temporis. ⁊ dicitur fuit ē vl
erit. Ex his ita traditis accedamus ad cer-
tificationē diuisionis eius qd est quando tē-
poris hoc autem sic diuidit. quod est qñ ali-
quid ex eo qd abiit hoc ē ex preterito. aliud ē
quādo ē ex eo qd nunc istat ⁊ qd presens ē. ali
ud autem ex eo q contingere necesse ē pro
temporis successione. ⁊ est quando de futuro
⁊ est quando relictum ex differentiis tempo
rum. Ipse autem temporum differentie non
habent quando dictum est etiam in cathego
riis q preteritum ⁊ futurū quantitates sūt
in genere quantitatis. vt species contente. ⁊
dictum est ibidem q sunt continue quantita
tes. Continuatur enim preteritum ad pñs
videtur innuere q preteritum sit permanen
tiam habens. manet enim qd est continuuz
existenti. Sed intelligendum q hoc non est
dictum de preterito existenti. ideo qd maneat
vel quod in partibus habeat aliquam per-
manentiam. Sed ideo dictum est continuū
eē ad presens quia in excessu suo hoc est in ul
timo suo in quo continuum est presenti non
preterit. in illo enim continuatur presenti
nunc. Similiter est de futuro quod in prin

cipso fui continuaẽ ad presens nunc. hoc autem signum est q omnia quãdo preterita copulantur presenti vel per se vel p aliud presentũ etiã est qđ presenti ꝯtinnũ est ⁊ continuatur ad pñs. Preteritũ autẽ iperfectũ quod secundũ finẽ non extendiẽ in presens ⁊ ad pñs terminatẽ. Preteritũ autẽ plusquãpfectũ illud qđ in preterito ad pñs terminatũ ẽ ⁊ per preteritũ refferẽ ad presens. De futuro aũt dicimus relinqui qũ secundũ inffectionẽ ex tẽpore relictã. quãuis .n. futurũ nondũ sit tamẽ ex successione quam hz ad pñs necesse est contingere q quãtum ad substantiam ipz quãdo accipiẽdam tantũdez valet ac si nisi ta ret nulla .n. quantũ ad quando accipienda differentia ẽ in eo qđ manet inſtãs neqz futurum ẽ. ⁊ in eo qđ abut i preterito. vnũ .n. nũc est tota substãtia tẽporis. esse autẽ temporis causaẽ a futuro nũc. ⁊ ideo quãlibz partẽ ipsius relinquunt qũ in eo quod ẽ in tẽpore ppter qđ de futuris agiẽ ⁊ determinaẽ cum tũ futurũ nondũ sit. ⁊ sm fatum ũ aliquid diciẽ ⁊ ipsa fitur a fortunaẽ nũcupationẽ ⁊ nomẽ existentiũ ⁊ ideo qũ accipiẽ a futuro sicut a presenti qz cu ipso fluxu temporis erit certificatũ futurum tẽpus. Sicut dicimus cras erit nauale bellũ hoeri obiit fortes. hec .n. quãdo significãt. sic ergo aliquid diciẽ qũ sm id qđ futurũ ẽ. ideo qz sicut dicimus futurũ necessario sm successionẽ nasciẽ. dicendo qđ est iã presens. hoc ẽt fuit i futurũ ꝯtinuo fluxu ⁊ necessario. ⁊ p necessitatẽ motus primi. Unde dicimus callias disputabit cras vel callias nõ disputabit cras. actiones nostras ad futurũ tẽpus reffe rentes sicut ad pñs eo qđ certi sumus de successione futuri. disputabit .n. futurã significat actionẽ cuius actionis adhuc nihil ẽ in substantialibus actionibus illius. Sic ergo patet q ex omni dña temporis quãdo relinquiẽ. vnde ẽ in eo quod ẽ in tẽpore sicut i mẽsura ⁊ numero. Sic .n. cũ tempus sit cã corruptionis per motũ qui distare facit a principio. ipsius infectionẽ talis distãtie relinquit in re tẽporali. Hec igiẽ infectio duobus mõis põt considerari. vno quidẽ absolute sm qđ est in fecto vt forma existẽs in subiecto existens i re tẽporali. ⁊ sic est etas. alio modo put ipz in quo ẽ comparaẽ per illud ad tẽpus vel differentiã temporis ex quo relinquiẽ. ⁊ sic ẽ qũ quẽ importaẽ cũ diciẽ olim fuisse vel aũ ali fuisse vel eẽ vel postea fore. ⁊ hoc modo quando est pinum vt in antehitus dictum est ⁊ sm hoc sua cõitate ambit qũ ex eternitatis ⁊ quãdo ex euiternitatis ⁊ qũ ex tempore. et vnã rem generalũ predicat que cũ aliis diuidit generalissima i decẽ genera prima quã mis .n. eternitas sit i eternio sicut dñus p substantiã ab ipso. ⁊ nõ sm rationem nominis dicit durationẽ extrinsecã adiacentẽ ⁊ ipsũ eẽ indeficiẽs oĩbus mensurari põt. sic relinquantur ex eo mõ eius quod ẽ qũ sicut dicimus id quod ẽ oĩbus modis necesse est eẽ semper fuisse sm eẽ pteritum ⁊ semp eẽ sm eẽ presens. et semper sm eẽ futurum. De tempore autem in quarto phisicoꝝ disputatum ẽ. De eternitate autem in libro de cãis dictum ẽ.

DIffert autẽ ⁊cc. Differt autẽ quãdo ab eo quod ẽ vbi in hoc. q in quocũqz tẽpus est relinquẽs suã infectionẽ sicut i quocunqz est fuit vel fuisse vel fore vel in pñti esse eo q illa quãdo i eodez sicut in sbo quod denominat est qũ ⁊ in eodez sunt vel erit vel esse vel fuisse vel fore eo q illa quando sm tempora illa vel tempus dicunẽ. qũ .n. ex instãti presenti nũc est temp cũ ipso pñti nũc. vnde dicimus qũ es. respõdeẽ nunc sum. qũ autem qđ relinquiẽ ex eo q futurũ expectaẽ nũquaz sunt cũ temporibus ex quibus relinquunẽ sicut patet i querentibus a nobis ⁊ dicentibus quãdo legisti quando fuisti. notamus qũ qđ est cũ presenti nũc ⁊ respondeẽ tempus preteritum dicendo tũc fui. olim fui. vel iam fui. similiter querentibus nobis. ⁊ dicentibus qũ leges. vel quãdo eris. quãdo est cuz presenti nunc. ⁊ respondeẽ tempus futurũ sicut post annũ. vel diez. vel mensem. Unde hec duo quando nunq̃ in simul erunt cũ temporibus ex quibus relinquũẽ. hoc tamen generale q quando ⁊ tempus secundũ q est numerus sg in eodem sicut in subiecto. vbi vero et locus a quo sicut a causa fit ipsum vbi nũquam sg in eodem sicut in subiecto. vbi .n. sicut i subiecto est in circũscripto i locato in corpore. Locus autez qui est vltima supficies ꝯtinẽtis nõ est in locato extenso sicut i subiecto. sz est sicut in cõplectente et ꝯtinente cuius vltimum est superficies locans. Hic est tamẽ attendendum q tempus vt continuũ. et vt forma extra mensurans est in subiecto in primo motu et mobili vt mensurans autem ⁊ numerans essentialiter in temporibus sicut numerus materialis tam decem oues quã decem canes quamuis formalis numerus et forma numeri et species sit vna sicut vnũ tempus est omnium temporalium. vt vnũ numerans vel mensurans quamuis mensurante modo tot sunt temporalia quot quando. Et hoc modo dicitur temporale secundum quod constat sub tempore sicut sub numero habere quando. ⁊ quando hoc modo ẽ in ipso sicut in subiecto. ⁊ tempus hoc modo sumptum in temporali semper ẽ in eodem in quo est quando. vbi autem nunquam est in eodem in quo est locus. Sed vt dicit Anselmus nũc eternitatis se hz ad nũc tẽporis ⁊ ad totum tempus sicut se hz nunc tem

poris ꝛ ad omnē locum ꝛ ad omnia que i lo-
co sunt. Nunc enim tēporis vt idiuisibilem
continet locuz et locata omnia que valde di
uisibilia sunt eo quod per vnū quod est i om
nibus mēsura ꝛ hoc est eē cuius propria mē
sura est tempus vel eternum vel euiternuz
Similiter nunc eternitatis ꝙ indiuisibile ē
per indefitientiaz cōprehendit nunc tempꝰ
ꝛ totum presens per hoc quod duratio fluēa
sicut a causa ꝛ exͦ fluet a duratiōe stante vl
indiuisibili. Et hoc est quod dicit. Boetius i
consolatione phie. Qui tempꝰ ab euo ire iu
bes. Est etiam adhuc considerandū quod il
lud quando quod relinquit ex eo quod est pre
teritum differt ab eo quod relinquitur ex fu-
turo In hoc differt. quia quando quod ex fu
turo est preterito est semper prius. quādo āt
quod est ex preterito est posterius quam futu
rum. Si autem vnuz ꝛ idem quando secūm
dum substātiā tēporis accipiaꝛ hoc ē in nunc
quod est sba. tunc q̄do vnum et idem primum
quidem ex futuro. secundum vero ex presen
ti. posterius vero ex preterito secūdū ꝓcedit
circulatione in quo futurū est aut presens. āt
preteritū quēadmodū ꝛ tēpus primū quod ē
futurū. postea presens quādo futurum adue
nit. deinde preteritū cū presens abiit. Et sic
in tēpore sic est indeficiēns eternitatis quā-
do ad tēporis differētias recipit distinctiōez
siue. n. diuisibilis secūdū se nō est. siue idi-
uisibilis in nihil differētie. qꝛ nō ex hoc reli-
quit quādo quod ē simplex vel cōpositū. sꝫ
in hoc quod vt extrinsecus adiacens ē eē mē
sura in eo qꝺ est. sic enim sine idefitientie re
linquit impressionē in eo qꝺ est per quam id
quod hꝫ eē mensure extrinsecus adiacētis sic
vel sic cōparaꝛ. ꝛ hoc est quando sm quod ē
preteritū. Sed tamē dicunt ꝙ vnū ꝛ idem
est quādo eternitatis ꝛ tēporis differētia ꝑ
accidēs hoc. s. ꝙ in eternitate vt stans i tem
pore autē vt fluens continue. Sed hanc po
sitionē opinamur eē falsam. nisi dicāt nunc
eternitatis exēplariter ꝛ causaliter eē in nūc
temporis. Sed tūc ex hoc non sequeꝛ ꝙ sit
idem nūc secūdum sbam sed secūdum formā
tantū. hoc modo quo exēplū ꝛ exēplatū in for
ma nō secūdum genus vel speciē sed secun-
dum ꝓportionem similia esse possunt.

SICUT AUTEM ꝛc. Sicut autē
tēpus est aliud cōpositum. aliud vero sim-
plex. Et cōpositū quidem ē quod est in cōpo
sita actione. hoc ē quod ꝯposite actibus ē mē
sura. Simplex vero tēpus est qꝺ procedit
cū actione simplici cuius ipsum ē mensura.
ita ꝛ quādo quod ex adiacētia temporis reli
quitur. aliud ē simplex. ꝛ aliud est cōpositū
Simplex quidē quod i momēto eē ꝛ in nūc
ē dicit. Compositū autē qꝺ ex cōposito tem

pore relinquiꝛ vt in hora eē vel in die vl ebdomeda vel mēse vel anno. et similibus. hec
autē que dicta sunt sophisticā habent calum-
pniā. si enim obiciꝛ actio ē in motu ꝛ omnis
motus in actiōe firmaꝛ. vt i tractatu de ac-
tione dictū est aut nullus motus simpliciter
videbiꝛ ꝙ actio nulla simplex eē possit. sꝫ ois
actio cōposita. Adhuc cū omne tēpus sit ꝯti
nuū. ꝛ quelibꝫ pars ꝯtinui sit ꝯtinua ꝛ com-
posita. videꝛ ꝙ nullū sit simplex tempus.
Adhuc autē diciꝛ ꝙ simplex tēpus sit sicut i
momēto ꝛ in nūc eē. est autē momētuz idiui
sibile tēpus. ꝛ sic momētuz nec est tēpus nec
pars tēporis. ꝛ sic nec erit tēpus ꝛ sequiꝛ vl
terius qm̄ nō sit simplex. Adhuc de nūc dicit
Aristo. i quarto phisicoꝝ ꝙ non est tempus
nec pars tēporis sed tēporis substantia. ꝛ vi
deꝛ habere calumpniā qꝺ hic diciꝛ. Ad
hec ꝛ similia dicendū est ꝙ est actio simplex
ꝛ actio cōposita. actio. n. generātis prout ge-
neratio ē finis motus. ꝛ nō motus cuius ve
re actio que ē generatio ꝛ simplex ē omnino
ꝛ in ꝯtibilis. ꝛ est de non eē in esse simplex ꝛ nō
composita mutatio. Et simpliciter ē actio
creātis sm quod est creans. ꝛ similiter dicit
Aue. de illuminatione ad hunc vel ad illū
locū prout ē finis motus localis quo moueꝛ
illuminās quod ē actio simplex non habens
aliquā diuisionē. sicut ois continui finis sim
plex est ꝛ cū quodlibet illoꝝ vere actio sit.
Quod autē inducit ꝙ omnis actio i motu ꝛ
omnis motus i actione firmaꝛ. ibidē in tra
ctatu de actione pꝫ solutio. hoc. n. intelligꝛ
de motu sm qꝺ motus actus perfecti ꝛ per
fectus hoc autē sm quod est actus mouētis
ꝛ nō eius quod moueꝛ. Motus autē sm hūc
modū ē actus simplex ꝛ non ꝯtinuus vel cō
positus. sed sm quod ē actus iperfectus sic
est ꝯtinuus ꝛ cōpositus. Ad hoc autē qꝺ obi
citur de tēpore. Dicēdū ꝙ tēpus dupliciter
accipiꝛ sm eē. s. ꝛ secūdum substantiā secūm
eē quidem acceptū verū est ꝙ nullū ē tēpus
simplex. sed omne tēpus cōpositū sm substā
tiam autē est aliquod tēpus simplex nūc. s.
ꝛ momētū. qꝺ sicut iam ante diximus a tem
pore nō differt i hoc ꝙ ex ipso qū relinquitur
sicut ex tēpore ꝛ sic intelligiꝛ cū diciꝛ tempꝰ
est simplex ꝛ quādo simplex. Quidā autem
aliter dixerūt ꝙ actio simplex. s. quo ad nos
ꝛ nō simplex quo ad nos que rep. te fit hoc ē
i tēpore. cuiusmōi distinctio ē iperceptibilis. et
sic dicūt de tēpore simplici. ꝛ hec fuga ē ꝛ nō
verum quod dicunt est. Sunt enim multe
actiones simplices. sicut patet p ea que iduc
ta sunt ꝛ simpliciter cuz verbo substātiuo os
sum es est. tū totum sunt condeclinenni di
cit substantiam vt actum ꝛ actionem que ac
tio. si actio accipiatur vt est. nunc actio. Ac-

tus non põt itelligi nisi simplex actio. et cuz hec actio tẽporalis vel simplex tẽpus qd ad iacẽtia ẽ mensura eius relinquit qñ. Sicut. n. tẽpus adiacet mobili sic et qd mouet fm qd vnũ ẽ in toto motu adiacet mẽsurãs nũc ⁊ ideo qñ relinquit nũc sicut tẽpus. ⁊ quo ad hoc qz ẽ sba tẽporis qñ ex se relinquit reliqñs hoc tẽpus eẽ dicit. Sic ergo itelligendũ ẽ qz hic dictũ ẽ. Amplius aũt adhuc ⁊ i hoc cõueniunt tẽpus ⁊ qñ. qz quẽadmodũ tẽporis ptes sibi inuicẽ sine mora siue cõtinue succedunt. Similiter sibi ipsa qñ que ex tẽporibus relinqũt. qñ. n. qd est i preterito ⁊ qñ qd est in futuro copulatiue reducant siue copulãt ad pñs nunc sicut ptes cõtinui copulant ad pũctum. nõ autẽ sic copulant nisi talis esset successio ex preterito i pñs. ⁊ ex pñti in futurum vel ecõuerso fiunt in pñs. ⁊ pñtis i preteritũ. Variabile. n. ẽ successio fm prodium fm actiones ãt que tẽpore mensurant ẽ ex preterito in pñs ⁊ ex pñti in futurũ. quãuis tempus ⁊ qñ in his que dicta sunt pueniãt. tñ tẽpus differt ab eo qd est qñ. qz quod in tẽpore est in eo ẽ sicut i numero numerãte ⁊ qz numerus ẽ mensura numerati. ideo fm tempus aliqd ẽ mensurabile sicut dicimus qz aliquis ẽ annus ex tempore siue mensura temporis. ⁊ aliquis est diuturnus ⁊ aliqs est ebdomadalis mensurati. ⁊ aliu sine distinctione numeri dicimus qz motus est mistus eo qz motus ille multo tempore pmaneat siue duret. Scdz qñ aũt nihil mensurat sz simpliciter quãdo vel aliu esse vel fuisse vel fore di. ⁊ hoc scdm eidem fm qz temporale vel variabile variat temporale. ⁊ fm idez etiã qñ variat. ⁊ sic aliud est ex pño aliud ex pñti. aliud ex futuro

INEST AUTEM. ⁊c. Proprium aũt qd conuenit oĩ soli eius quod est qñ est quod iest ei qd est qñ non suscipere magis ⁊ minus. sicut nec tempori puenit magis et minus suscipere. Nõ. n. dies vna magis vl minus dr dies quã alia. nec vna hora magis vel minus tempus qz alia. ⁊ sic de aliis. Et similiter ẽ in qñ. non. n. qñ pñti dicitur magis vel minus quando qz pñtis vel futuri nec tempus mensuratũ dicitur fm magis ⁊ minus. sicut diurnũ qz alterũ. nec vnũ di diurnius altero. Et similiter aũt est de oĩbus aliis. concludit ergo generaliter qz omni qñ inest nõ suscipere magis et minus Et qz suscipere magis et minus cãtur ab eo qd est non habere ptrariũ. ideo etiã qñ nihil hz ptrariũ. et hoc est etiã pprium qñ quod cõuenit omni et non soli. hoc aũt sic pbat quia vnũ et idem qñ quãtũ ad sbam nunc ex quo relinquit qñ est ex pñti et futuro ⁊ ex pño. qz idem qd futurũ est efficitur pñs ⁊ pñz. ⁊ hoc est pp id qd est sba temporis qd idem est to tempore. de eodez ãt idiuisibili fm sbam ipossibile predicari duas ptrarietates ⁊ eiz ipm predicet de se ipossibile qd hẽat cõtrariũ qd predicet de eodez. Amplius aũt ptria in eodẽ nunquã i simul erut. vnũ. n. natũ ẽ expellere alterũ de eodẽ susceptibili. Qñ ãt qd fm pñs ⁊ qd est fm pteritum ⁊ quod ẽ fm futurum i eodẽ in simul erũt qa sicut dictũ est. qñ est nõ in tẽpore sed i re tẽporali. ⁊ id vna ⁊ eadẽ re est qñ fm futurũ ⁊ quãdo fm presens ⁊ quãdo fm prũm. ⁊ simul ⁊ semel dicitur qd fuit futurũ ⁊ ẽ pñs ⁊ transit i preteritũ Hoc autẽ eẽ non posset si eẽt vnũ quãdo cõtrariũ alteri quãdo fm formã ⁊ spẽm. Idem enim qd ẽ hoc fuisse verũ est qd ẽ permãsurũ Contrarior autẽ nõ est nũquã in eodẽ simul existere neqz dici de eodẽ fm idẽ ⁊ in eodez tẽpore. pp qd generaliter pcludit qz ptrarietas i hoc genere qd est qñ non inuenitur. Sunt tañ sophiste ptrs hec que dicta sunt disputãtes dicẽtes tẽpus eẽ cãm corruptionis in oĩbus i quibus ẽ. vbicũqz ẽ cã corruptionis fm qz corruptio motus ẽ vel mutatio ẽ magis ⁊ minus ⁊ ptrariũ. videt ergo qz tẽpori pueniat magis ⁊ minus suscipere ⁊ ptrium.

Adhuc ad hoc inducit qz tẽpus facit distare a principio. distare ãt fm magis ⁊ minus. tẽpus igit suscipere vi magis ⁊ minus ⁊ per pñs qñ videt magis ⁊ minus suscipere.

Ad hec dicẽdũz qz valde sophistica sunt que iducũtur. sicut. n. pbatũ ẽ. ita qñ nec magis nec minus suscipit nec ptrium hz. Et qñ dr qz tempus ẽ cã corruptionis hoc nõ est uerum. nec Ari. hoc dicit simpliciter. sed qz est magis cã corruptionis quã generationis. et hoc nõ per se sed p motũ cuius est mensura. Et similiter etiã per motũ est cã distantie a principio constituẽtis. ⁊ ideo nõ sequit qz tẽpus fm seipm suscipiat magis ⁊ minus vel ptrariũ. Est autẽ notandũ qz quãuis quãdo non hẽat contrariũ nec suscipiat magis ⁊ minus. tñ idẽ qd ẽ qñ modos suscipit. qui sunt modi quidẽ ptrarii sicut punctuz indiuisibile. ⁊ idem hz modum inquãtis ⁊ modum finẽtis siue terminãtis. preteritio. n. ⁊ presentialitas ⁊ futuratio sunt modi oppositi. sed i talibus nõ sunt forme et spẽs ptrarie nec potest eẽ i talibus magis et qd ẽ quãdo nec hic oportet determinare quia est manifestuz ex preinductis. ⁊ hoc est quod propriũ est eius quod est quando relinqui ex adiacentia tẽporis ⁊ nõ esse in tempore. sz i re tẽporali sz cõparationẽ quaz habet ad tempus vel ad tẽporis differẽtias. Et tale pprium est etiam qñ succedere ad quãdo sicut succedit tẽpus ad tempus. ⁊ alia similia his que oĩa facile ẽ determinare ex predictis. qñ. n. sicut dictum ẽ nõ ẽ tempus sz infectio quedã vel ipressio te

licta in eo qđ tēporale ē. sm quā ad tempus
vel ad differētias tēporis hʒ referri. & ideo
coniūctas habent rōnes tēpus & quādo

ESTAUTEMQUANDO &c.

Si autē querit in quo ē vt i pprio sbo
dicamus ꝙ quādo qđ ex tempore relinquit
ꝑprie ē in oi eo quod icipit eē. dico autē inci
pere eē per naturā sicut icipiunt eē que gene
rant vel fiūt per artē vel electionē siue volu
tatē. vniuersalia.n.siue habent pricipia ince
ptionis sicut priuationē & materiā. queciqʒ
autē incipiūt quidē & talia siue inceptionis nō
habent principia non oʒ ꝙ insit eis qñ quod
est ex tempore quāuis ꝯueniat eis qñ etei ni
tatis & eiuternitatis ꝑ distinctionē accidēta
lem qua distinguit ad tēporis differentias.
sicut in antehabitis dictū est. talia autē sūt
intelligentie et substantie corpoꝝ celestium.
Alia uero generabilia et corruptibilia secun
dum suas substantias et sm suas actiones et
opera qñ temporis suscipiūt eo ꝙ tēpore va
riant. Cū autē dicit Damascenus ꝙ omne
creabile variabile ē. & hoc idē dicit Plato &
dicit Boe. ꝙ omne ꝙ est citra primū ē muta
bile non itelligit de mutabilitate tēporis vł
quādo sed potius natureque causata est q̄
ex se non hʒ. vnde sit. vel vnde stare possit.
Sic ergo omne qđ incipit habēs sue incep
tionis pricipia materiā & priuationē recipit
in se qñ quod relinquit ex tempore. tale aūt
est eē suum vniuersum corpus quod incipit
modo predicto. aliter.n.incipiens eē nō hʒ
principia sue inceptionis intra se. & ideo de
illis nō hʒ loqui philosophus qr philosophꝰ
nō determinat aliquid nisi id qđ sue deter
minationis principia hʒ intra se ipsū. Sic
igit vniuersū corpus qđ sic recipit aliq est & ē
in tēpore qđ probat ex hoc ꝙ tēporū suscipit
variationem pro di celestis. hoc.n.corpus mu
tat i estu estatis ad calorē ariditatē & calidi
tatē. in vere ad calidū & humidū. & in autun
no ad frigidū & siccū. pp qđ. tunc plante folio
dissoluūt & destruunt. in yeme ad frigidū & hu
midū. vniuersalia.n.per generationē incipi
entia sic sm tempora alterationes suscipiūt
& ideo de ipsis qñ denominatiue predicatur
Similiter autē est ē in anima sm qđ ipa at
tingit ad corpus sic incipiēs. anima.n. vt dī
in libro de causis ē in orizonte eternitatis et
temporis. & ideo in actionibus & passionibus
suis attingit tēpus. & sic ēt ꝯuenit ei quādo
hoc autē pʒ in anime pte speculatiua que tñ
magis separata videtur eē a corpore ꝙ pars
motiua que corpore vtit in motu sm partē
speculatiuā videmus ꝙ quidā acutius specu
lant sicut melancolici in vere eo ꝙ tunc spiri
tus qui deferunt formas speculationis subti
liant & mobiles fiunt ex calido & humectan

tur ex humido vt facilius formas recipiunt
Econtra quidā in yeme acutius speculant.
& illi sunt colerici. quibus calor caloie ꝗndo
ꝯmultiplicat ꝯmiscet operationes & sicci
tas formarū impedit bonā receptionē. Sʒ
in yeme vincēte frigore tēperat calor ope
rationes ꝯmiscens ita vt nō ꝯmisceat sed
bene moueat. & humore yemis inducēte fle
gma tempera siccitas ad bonā susceptioēʒ
& bonā retentionē ex naturali siccitate colē
Quidā autē in estate acutius ꝯtēplant si
cut flegmatici quorū frigus calido seu calor
excelente tēperat vt bene moueat spiritus.
& humor multus tēperatur sicco vt. & bene
recipiat ex naturali humido & bene retineat
ex tēporali sicco. Quidā autē in autūno acu
tius speculant vt sanguinei quibus calor cū
sanguinis tēperat moderata autumni frigi
ditas humorē autem sanguinis exuberantē
ad temperantiā restringit moderata autumi
ni siccitas. he autē varietates sunt sm va
rietatem instrumēti quo hoc est corporis quo
pro instrumēto operationibus suis vtit an
ima coniuncta corpori. sequit.n. anima coniū
cta corpori corporis cōplexiones. & ideo qui
aride siue sicce siue gelide siue frigide sūt cō
plexionis siue compaginis in corpore sepe fi
unt demētiores se ipsis in autūno. ita ꝙ mi
nus. tunc valent i operationibus mentis eo
ꝙ tempus autūni multiplicat melancoliaʒ
que spiritus habet obscuros & tristes et in fri
gore augetur frigus. ita ꝙ sistit motum spiri
tuū & siccitas. tunc auget siccitatē cōplexiōis
vt nō sit bone receptionis. Quibus vero san
guis principat in vere fiunt se ipsis demētio
res. qr tūc calor temporis auget calorē cōple
xionis vt minus moueat. & ꝯ operationes ꝯ
mixtas agat & humor tēporis auget humo
rem cōplexionis vt quidē bene retineat sed
nō bñ teneat. Silr ē de aliis. qr flegmatici i
yeme demētiores. pp duplex frigus tēporis
& ꝯplexionis qđ sistit motū spiritus & ispissat
eundē. Et pp duplex humidū qđ facit nō bñ
retinet formas. Similiter āt ē aliis simīlēdo
attēdat silitudo ꝯplexionis aialiū & tēporuʒ
Erit ergo i tēpore quicquid, tēporū. suscipiēs
variationes alterat sm tēporis aut tēporū
qualitatē siue illud sit i corporis ꝯplexiōe uł
natura siue ēt sit opationibꝰ vł passiōibꝰ aīe.

UBI UERO &c. Ubi vero quod
ētiā ab extrinsecus adiacētiū qđ adiacet ei qđ
ē nō adiacet sine duratiōe i ei ē circūscriptio
corporis a loci circūscriptione ꝓcedēs. dico
āt circūscriptionē corporis eē corporis quidē
talē ꝯueniētiā sm ꝙ assignant ꝯtento princi
piū & mediū sm vltimū corporis ꝯtinētis ut
sicut totū ē in toto. ita primuʒ sit in primo &
medium in medio et extremum in extremo

⁊ indiuisibile i indiuisibili . ⁊ compositū in cō
positor. Habne autē intelligendum qualiter
sit ⁊ qualiter eē dicat id qđ est vbi secundū
quod est vbi itelligēdum ē ꝙ circūscribi est fi
gurari quod ex toto cōtinet ad figurā ꝫ continē
ti ⁊ econuerso Et ideo ē triplex circūscriptio
ē.n. circūscriptio corpis ꝯtinēs. ⁊ hec ē actio
qđā ⁊ est cū circūscriptio cū circūscripti, ⁊ ē quedaꝫ
passio. Et ē circūscriptio ꝓcedens ⁊ causata
ab vtraqꝫ istarū. ⁊ hec cōmensuratio locati
ad locū suū quaꝫ loco in se ⁊ in cō vel huic
particulari loco comparat. Et hec circūscri
ptō est vbi sm qđ est speciale predicamētuꝫ
q: hec est vna spērum entis que est predica
mētum qđ sub voce designatur. hoc.n. mo
do omne qđ ē alicui vbi dicit eē. ⁊ hoc eē cō
paratū sic ad locū in nullo aliorū predicamē
torꝫ ponitur. Sic ergo verum ē quod dicit
ꝙ vbi sm ꝙ est predicamētum cū circūscriptio
ē a loci cū circūscriptione ⁊ nō a loco ⁊ non imme
diate a loco procedēs. Cum igit de tribus
fiat mētio. de loco. s. ⁊ locato ⁊ de loci circum
scriptione. locus quidē sm subiectum ⁊ scđꝫ
substātiam ē in corpore quod capit hoc ē qđ
continet ⁊ locat. Est.n. vltimū corporis cōti
nēns ⁊ ambiēns in quo capit id qđ continet
hoc ē locatum ⁊ circūscribit. ⁊ ex hoc sequit
ꝙ in loco ē quicquid a loco circūscribit vt di
ctū est. Sicut autē in antehabito tractatu di
ctum ē non i eodē sm substantiaꝫ ⁊ subiectū
est locus ⁊ vbi. locus.n. est in eo qđ capit ⁊ cō
tinet ⁊ circūscribit. vbi vero ē in eo qđ capit
⁊ continet ⁊ circumscribit. ⁊ ab alio exteriori
complectit. locus autē non videt adesse vl'
nō conuenire aie. vel alicui rei incorporee.
Anima. n. ⁊ alie substātie incorporee nusquā
est sicut i loco. ppterea ꝙ nullū locum occu-
pat circūscriptiue. ita ꝙ mediū eius sit i me
dio ⁊ totū in toto. Omne.n. quod sic occupā
do totū in loco in toto i loco ē locū sic occupat
⁊ implet locū ꝙ si ipse locus si est illius rei ꝓ
prius locus aliud cuꝫ illa re quidē que eodē
modo i eodē loco sic continere non pōt. ⁊ sic
anima nullū locum occupat nec implet locū
aliquē. Animatū autē plenum aia prout aīa
ē vite ⁊ motus principiū localiter pōt cape
re vt cibū ⁊ potum ⁊ aerē ad spirandū. Ani
ma igit in ipso corpore non ē sicut locatuꝫ in
loco. sed ipsa aia est i corpore sicut vite ⁊ mo
tus principiū nullo enim mō cōtingere posset
ꝙ locus implet aliquo iplente ipsum aliud
cū illo locatū corpus caperе possit ⁊ complec
ti siue cōtinere nisi id qđ prius occupauerat
⁊ implebat prius cedet ⁊ aliud locū eius sub
intret. hoc autem pꝫ per exemplū. granum
enim modio adueniēs vt vasi. ⁊ loco nullo
modo recipit in modio sicut i vase ⁊ loco ac
re qui prius vas iplebat i vase quiescēte. et
sic ē de vino ⁊ aqua ⁊ cado ⁊ oleo ⁊ de oibus
aliis huiusmodi similibus. aer e. n. primo ex
cusso granū ⁊ aliud in vase continēdum reci
pitur vtrūqꝫ q: duo corpora i eodē loco eē non
possunt. q: sicut ꝓbatūm ē de mēbrone in
quarto physicorꝫ. si duo corpora essent i eodē
loco sequitur de necessitate ꝙ duo corpora es
sent vnū ⁊ idem corpus numero. sed hoc hic
supponat hoc. n. probare est scientie natura
lis. Sicut autē duo corpora nō possunt simul
eē in eodē loco. ita quidem nec ideꝫ corpus
pōt esse in locis diuersis simul actu. cuius ꝓ
batio est q: si est i vno loco ab alio separato.
tunc termini illius corporis sunt i loco contē
ti ⁊ nihil de illo ē extra ipsum. Si autē hoc
eēt in loco alio existerent termini eius intra
locum illū ⁊ extra illū quod ē intra vnū totū
⁊ sm se intra vnum ⁊ nō intra aliud ꝯsistere
simul et semel. quod ē affirmatione ⁊ nega
tione de eodē simul verā eē quod ē ipossibile
ergo ⁊ hoc ē impossibile ꝙ idē corpus i diuer
sis locis similiter possit existere. Ex hoc aūt
sequit ꝙ anima nullatenus erit localis enim
nullū locū occupet ⁊ ipleat sicut locatum im
plet ⁊ occupat locū. Similiter oīa ea que a
corporis ratione sm quantitatē diffiniunt.
dicēdo ꝙ corpus ē mensuratū dimēsione tri
na dissentiūt sine recedūt. sed sicut simplicia
⁊ indiuisibilia sm quātitateꝫ diffiniunt i nul
lo sunt sicut in loco. carēt.n. omnia talia lo
ci circūscriptione. q: non pōt assignari princi
piū ⁊ medium ⁊ vltimū in loco. hoc ē igitur
vbi sm qđ est ꝓprium. vel principium.

MOUET AUTEM. ecc . Post
autē aliquis mouere dubitationē de his que
dicta sunt ꝙ non pōt idem corpus i diuersis
locis eē simul ⁊ semel. vox.n. in auribus di
uersorū ē simul ⁊ semel. vox autem cum sit
aer ictus vt dicit Priscianus sine aere nun
quā ⁊ nusquā eē poterit. ergo nec in auribus
est sine aere. ergo ⁊ aer ictus est i auribus di
uersorū. Cum igitur vna vox formet in aere
vno ⁊ eodē mō videbitur vnus ⁊ idē aer nu
mero eē in auribus diuersorū. aer autē corpꝰ
Idem ergo ⁊ vnū numero corpus simul ⁊ se
mel videt eē in locis multis ⁊ diuersis. Ad
hec autē solutiones dicimꝰ ꝙ vox oratio vna
et eadē simul et semel i diuersis aeris par
tibus nec formari nec eē possit. Si ergo cōce
damus vnā ⁊ eandē vocē numero simul ⁊ se
mel sentiri i auribus diuersorꝫ obligati etiā
erimus cōcedere vnā ⁊ eandeꝫ particulam
aeris in qua vox illa formatur ad aures diuer
sorū ⁊ in locis diuersis simul ⁊ semel puenir
⁊ in auribus diuersorū eē. Sed hoc ē impos
sibile. q: impossibile ē venire id quod ē sim-
pliciter vnū ⁊ idē corpus numero posse eē si
mul ⁊ totū in pluribus locis q: impossibile ē

ipm esse alicui q̃ vbi est. Ad hoc deducti
sumus q̃ de duobus alterum necesse cōcede
re est. s. aut q̃ diuersa sunt que vocante vno
aliquo i auribus diuersoꝝ sentiunt. aut quod
unum et idē corpus numero i pluribus lo-
cis ⁊ diuersis simul ⁊ semel inueniat. Eligit
autē iteꝝ hec duo a quolibꝫ recte philosophā
te q̃ diuersa sunt que sentiunt a diuersis ⁊ s̄
diuersa numero nō figura vocis ⁊ specie. nec
diuersa accētu sicut acumine vocis vel gros
sitie. sed sunt diuersa numero ad vnā figurā
vocis que primi vocātis vox figurata formi
ta ⁊ vno acumine ⁊ grossitie generata. ⁊ hoc
imaginabiliter. ⁊ similiter vnā vocē ab illa
generari ad prime vocis imaginē ⁊ similitu
dinē. ⁊ sic diuersa sunt que sentiunt quorum
tū quodlibꝫ sentitur imagine. ⁊ similitudine
vocis qui primi vocantis ē. pp quod idem in
auribus non sentit. Ex hoc autē sequit q̃ se
cunda ⁊ tertia ⁊ sic deinceps vox in aere ima
ginat ⁊ similiter formata a voce primi vocā
tis nō est imediate vox animalis ab ipso vo
cāte animali formata. eo q̃ ab aiali imedia
te non pfertur. ⁊ sic sequit q̃ aliqua vox sit q̃
nō sit aialis vox. quod est ɔtrariū his que in
libro de anima tractant. vbi dicit q̃ vox est
sonus ab ore aialis prolatus ⁊c. Ad hoc aūt
dicimus q̃ oīs vox ē animalis vocātis. nec
aliquis ab initio audiunt vnq̃ā vocem cum
oia silerent aialia sive i animaliū silentio. p
pter qd̄ ⁊ aialis ē dicitur oia vox. eo q̃ oia
vox generat proferēte ⁊ vocante aliquo ani
mali. Originaliter āt ⁊ cāliter omis vox que
audit a pluribus ē animalis ⁊ vna similitu
dine ⁊ figura ⁊ accētu. Substātialiter aūt p
sbam materie in qua formant plures sūt vo
ces formate in oī circumciso aere. Et sic vni
cuiusqꝫ aialis vox ad aures diuersoꝝ dirigit
que originaliter vnius ē. sed nō ptingens. sed
ē potius ipossibile q̃ vna numero vox sit sil
in auribus diuersoꝝ. ⁊ hec ē solutio dubitati
onis. Est tū hic attendendū q̃ quedā sunt in
loco p se ⁊ quedam p aliud vel p accidēs. per
se. n. sunt i loco ea que scribunt a locoin prin
cipiū mediū ⁊ vltimū fm loci particulas de
scribit. ⁊ hec sunt corpora i exterioribus suis
continente idigentia fm naturā. quoꝝ mot⁹
est ad locū sicut ad generās ⁊ saluans. Per
accidēs autē ⁊ p aliud sunt i loco que cūqꝫ nō
sunt ita circūscriptibilia vel sunt i his vl̄ sūt
eoꝝ que sic circūscribunt p locū a circumscr-
rentibus. sicut anima ⁊ accidētia corpora.
Anima. n. non ē in corpore sicut in loco. sed
sicut principium vite ⁊ motus. Et ideo cor-
pus nō terminat ei sicut locus. ⁊ ideo neqꝫ ē
in eo sicut vbiqꝫ in ipso nec sicut i ipso alicut
existens hoc ē sicut in ipo sicut i eo quo opera
tur operatione cētrali operationes princi pii

vite ⁊ motus. ⁊ fm hoc ē in toto tota. Est āt
huiusmodi multiplex. s. vegetari. loco moueri sē
tire ⁊ intelligere. qui sūt actus spiritualis vi
te qui fiūt spiritualibus potētiis ⁊ organis. ⁊
fm hoc non ē in toto tota. sꝫ i vno est mēbro
quo ad vnū ⁊ in altero quo ad alterū. Sic er
go aia nō ē in loco nisi p accidēs ⁊ p aliud. qꝛ
. s. corpus ē in loco in quo ipsa ē. nō sicut in lo
co. sed sicut i eo qd̄ viuificat ⁊ mouet. Accidē
tia. n. corporis p accidēs sunt in loco. ⁊ in lo
co p accūs fm magis ⁊ minus. p accūs. n. si
cut quedā accidentia situalia vt linea supfici
es ⁊ generalr̄ quātitas ⁊ qualitas situalis vt
albedo sapor ⁊ odor ⁊ hmōi similia q̄ que i magno
sūt maiora ⁊ in paruo minora ⁊ hec minus p
accūs sunt in loco q̄ ea que situalia non sunt
vt scia virtus ⁊ hōi. Eorūꝫ aūt que sūt p acci
dēs i loco sicut species visibilium que sūt in
aere nō sicut i loco sed potius sunt i ipso sicut
medio deferēte. et qꝛ aer deferēs est i loco.
ideo et ista per accidēs dicunt esse i loco. Et
qꝛ aer deferēs simul videt esse i oculis mul
toꝝ loco distātium ideo eadēꝫ questio est de
visis i diuersis locis ⁊ i diuersis oculis que
est de auditus auribus diuersoꝝ. Et q̄uis
visibile sit i aere perspicuo fꝫ esse spirituale
Sonus āt fm esse plus materiale tamē fꝫ
eē spūale nō potest vnū et ideꝫ terminatum
simul esse i diuersis locis. nisi illud sit i diuer
sis locis i quo est siue fm esse materiale siue
fm spirituale. Sēsibile enim nō est substātia
vt p se existere possit. sed semper oportet q̄
sit i aliquo sicut i subiecto. Et ideo oꝫ illud
dubitabile soluere sicut pri⁹ qd̄ vnum sileꝫ
generat ab aliolat imaginē ⁊ similitudineꝫ
ipsius. ⁊ sic originaliter ē vnū materialit āt
multa q̄ est i sēsib⁹ diuersoꝝ talia aūt sūt in
loco p accidēs. ⁊ iō diuersificant p materiā
q̄do sūt i loci diuersis. Joh. aūt damascen⁹
dicit q̄dā esse i loco diffinitiue ⁊ hec quideꝫ
esse talit nō sūt i loco sed q̄tuꝫ est de se sunt
vbiqꝫ ⁊ semp qꝛ nullū locū neqꝫ aliquā diffe
rētiā tēporis i suo esse determinant. sicut itelli
gentie ⁊ sbe que dicunt angeli. que q̄uis ex
se sibi locū nō determinēt. tū p materiā circa
quā operant ad locū referūt. Sūt. n. cētra
liter ibi vbi operant siue sēsibilit siue itellec
tualit siue spiritualit operent. Et qꝛ hec i lo
co sunt gra alterius iō per aliud referunt ad
locum. p aliud aūt referri notat. Aristoteles
p accidens Sūt etiā i loco q̄ nullo istoꝝ mō
rū sūt i loco. sꝫ sūt i aliquo eoꝝ ad q̄ referunt
loci pricipia sicut pūct⁹. ⁊ supficies ⁊ linea sē
i loco. Sūt. n. pricipia copulatiōis dimensi
one loci ad dimensiōes locati. eo q̄ dictū est
ī p̄dicamentis ꝑticule loci copulant ad eūdeꝫ
coēm terminū ad queꝫ ⁊ ꝑticule locati copu
lāt eo qd̄ vna nūero est distātia loci ⁊ locati.

Quis it aq3 m vĩis aliqd dr̄ eē i loco. nō aũt hic distiguim⁹ omnes modos quib⁹ aliquid dr̄ esse i aliquo. qr hec magis ptinet ad qr̄tũ physicoꝝ ⁊ nō ad logicuz. Sed ex dictis pʒ qd aliqd p se ⁊ ppue dr̄ esse i loco ꝙ sic refertur ad locũ ꝙ idiuisibile quo copulat̃ loc⁹ sicut pũct⁹ i refert ad idiuisibile quo copulat̃ loca tũ ⁊ longitudo loci ad longitudinez locati. et latitudo loci ad latitudinez locati et pfũdũ vni⁹ ad pfũduz alteri⁹. Et hec circũscriptio actiue i loco est vt sicut i forã. pñt ãt finit sicut i formato i locato. sic fm eundez cõpara bile est locatũ ad locũ. Ei hic cõparatiõez dic vbi fm ꝙ est pũctũ. Et sic põt qlibet aduer tere qliter ptẽule cẽtuales corporis quanti locati copulant̃ ptẽulis loci. pũcta eniz loca ti aptant̃ pũctis loci ⁊ linea lineis ⁊ supfici es supficieb⁹ ⁊ pfũda pfũdis. ⁊ vt breuiter dicat̃ dimẽsiones dimẽsionib⁹. ⁊ diametra diametris. Et ex hoc qd duo corpora simul i eodẽ loco eẽ nõ possũt qr. sequit̃ ꝙ pũcti ⁊ di mẽsiões duoꝝ corporũ efficerẽtur cẽtualiter eedẽ. ⁊ sic duo corpa eẽnt cẽntialr̃ vnuz cor pus ꝙ est ipossibile. hoc aũt demõstrari ha bet i qrto physicoꝝ. Eorũ ẽt que sũt i loco p se nihil sunt mõi. vt i sufficiẽtia dicit Aui cena. de quib⁹ nos i sequẽtib⁹ facimus mẽ tiõez i quãtũ ad p̃sẽtẽ spectat itẽtionẽ. eo ꝙ eoꝝ subtilis tractat⁹ ptinet ad sciã physicoꝝ.

UBI AUTEM ⁊cẽ. Diuidit̃ aũt sic vbi. ꝙ aliqd est vbi simplex. ⁊ aliud com positũ. Simplex vbi est ꝙ a simplici loco p cedit. sicut est pũct⁹. simplex linea aũt superfi cies quo simplicia ⁊ quo cõposita. tercia aũt dimẽsio simplicit̃ cõposita est. Cõpositũ aũt vbi est qd pcedit a loco cõposito. ⁊ ex quo. n. vbi est circũscriptio procedens a loci circum scriptione consequẽs est quod a simplici loco procedit simplex vbi. Et a composito loco procedit vbi compositum. Qua vero iaz i predicamẽtis ostẽsum ẽ ꝙ locus ẽ quãtitas. Et nulla quãtitas ita simplex ẽ ꝙ nõ hẽat q̃ titatiuas ptes. ideo oz nos determinare qd locũ simplicẽ appellamus mala itellectio. ũ cum hic ẽ male intelligẽda. sicut quidã male dicũt ꝙ locus simplex dr̃ nõ simplex sed quo ad nos qui fm sensũ ẽ indiuisibilis a nobis hoc nihil ẽ dictũ in logicis nisi fm itellectuz simplr̃ accedere. Sed dr̃ ꝙ locus simplex ẽ origo ⁊ cõstitutio eius qd ẽ de numero ptinuo rũ. Constat ãt ex his que de quãtitate in pre dicamẽtis di. ta sunt ꝙ origo oĩum cõtinuo rũ ẽ indiuisibile simplex. locus ergo idiuisibi lis simplex ẽ simplex. qd ẽ origo ⁊ cõstitutio ptinuitatis loci fm ꝙ ẽ quãtitas. hoc aũtẽ in diuisibile dr̃ locus idiuisibilis. qr satis dixi mus qñ locatũ egredit̃ a loco ad locũ nõ refer tur ad locũ nisi qr ptẽule eius ad loci termi nũ copulant̃ ⁊ fm hoc indiuisibile locati ref fert ẽ ad loci idiuisibile. ⁊ diuisibile locati ad loci diuisibile. locus. n. cõpositus ⁊ totus vt dictũ ẽ in predicamẽtis hʒ pticulas ad eũdẽ terminũ copulatas ad quẽ ⁊ ptẽule corporis locati piungunt̃ siue copulant̃. Et huius cã est qr vna numero ẽ distãtia loci ⁊ locati. hic aũt terminus copulationis ẽ punctũ loci igit̃ ptes copulatẽ iuxta pũctuz vel in pũcto ne cesse ẽ ben i vl' copulari. Erit itaqz locus sim plex in quo pũctuz adiacet pũcto locati adia cere cõstabit. Si ãt aliquis obiciat ꝙ ari. nõ dicat pũctum eẽ in loco. ⁊ si i loco eẽ dicere tur nõ differret locus pũcti ab ipso pũcto. dr̃ ꝙ nõ dr̃ punctũ eẽ i loco p se vt contentũ. sʒ est i loco vt ad quẽ vt ad loci punctũ conten tũ i loco referat̃ ⁊ quo ad hoc dicit̃ locus vtz ex antedictis. Et qr ad aliud non pñt loci pti cule ⁊ locati copulari nisi ad pũctũ loci. Ad dictũ autem Ari. dicendũ ꝙ pũctũ nõ est in loco p se ⁊ si p se eẽt i loco tunc seqret̃ ꝙ idem eẽt pũctũ ⁊ loc⁹ pũcti. Nõ aũt dicim⁹ ꝙ non est i loco nisi fm qd refert̃ ad copulatiõez p ticularũ loci ⁊ locati. ⁊ sic dr̃ locus simplex. ⁊ ñ ꝙ locus simplex p se sit. locus. n. simplex sed ẽ oppositio i adiecto ⁊ priuat rõnem loci Et nõ locus simplex ẽ locus fm aliquot. qr s. ad loci ⁊ locati refert̃ copulationẽ. Manife stũ ãt ẽ ex inductis ꝙ loci ptẽule non tm̃ quã titatẽ. sed ẽt cẽntiales ptẽ ẽ quãtitas. vt pũ ctũ ⁊ linea. ⁊ supficies claudũt ⁊ cõtinẽt ⁊ ter minãt. Et sic loca simplicia pũctualia vel li nealia vel supficialia sunt occupatiua ⁊ cõtẽ tiua ⁊ terminatiua eius qd ẽ minimũ ⁊ sim plex corporis cõtenti ⁊ locati. Sic. n. pũctus ad punctũ. ⁊ linea ad lineã ⁊ supficies refert̃ ad superficiẽ. ⁊ pfundũ ad pfundũ. ⁊ diame trũ ad diametrũ. ⁊ sic de aliis. Et hec q nõ fm distẽtiam loci ⁊ locati eadẽ sunt ibaliter relata ãt ad cõtinẽs ⁊ cõtentũ dr̃ in hũt lo ci ⁊ locati. Ex his ãt oĩbus pcludit̃ ꝙ locus ñ põt eẽ sine corpore. oz. n. ꝙ superficies alicu ius corporis vltimũ sit. Et qr nõ põt eẽ vacu um oz ꝙ alicuius sit sicut cõtenti in ipso sicut in loco. Et silr̃ soliditas corporea vr̃ nõ pos se sine loco hoc ẽ quin sit i aliquo sicut in loco Et sophistice quidã pbare vident̃ dicẽtes ꝙ oẽ terminatũ in figura ⁊ quãtitate ẽ termia tũ ad aliquid in quo finis ẽ sine terminatiõis in nullo ãt qd in mũdo est finis põt eẽ sine ter minationis. qr si intra ẽ essentiale ẽ. ⁊ in ipso ẽ esse suũ. finis antẽ sine terminus ẽ i quo ni hil ẽ de eẽ de natura vel rei. oz igit̃ ꝙ termi nat̃ ad aliquid extra ⁊ illud neis it ad aliud ⁊ sic in ifinitũ. ⁊ sic infinitos mũdos dixerunt extra celũ eẽ. hoc aũt nõ concordat dictis pe ripateticoꝝ. Et iõ dicendũ ꝙ nẽ oẽ termina tũ terminat̃ ad extra. sed vltimũ non habz

terminus nisi superficie que eternimus itra Et qd ante dicit q terminus itra est in quo nō deficit esse terminati. Dicēdū quod non os quod i ipso eē deficiat ad ipsū. ita q vltra ipsum nihil sit de esse. ⁊ iō in vltima supersi cie est termin⁹ ⁊ esse ⁊ loci. Hec autez oia p̄ prio de celo ⁊ mūdo ⁊ requirūtur. qꝛ ad sciās istā nō requirit nisi scire q ita sit. ex na turalibus aūt pēdet pbatio illoꝝ. nos autē ppter facilē doctrinā istoꝝ adhuc dicemus de istis que multipliciter sūt i loco ⁊ que per se. naturaliter sūt in loco sicut dixim⁹. Ad hoc ēt quodāmodo datur loc⁹ vt per omnia ista adhuc de loco quedam sunt inquirenda dubitabilia ex qb⁹ facilē itelligūt q̄ dicta sūt.

CONTENTIO AUTEM etc.

Cum autē dictū sit q locus ⁊ vbi semp sunt i diuersis. locus. n. sēper est i locāte cor pore. vbi aūt i locato. oritur hic cōtentio de vltima i ascēdendo spera que eadē prima ē in descēdēdo. virū ipsa i locāte sit ali. quo vl' nō locus. n. semper est i locātis corpore. Sꝫ si nō est in loco tunc non est ēt in vbi. ⁊ si nō est i vbi tunc videtur sequi q non moue atur in vbi ⁊ secundum locum. ⁊ hoc est con tra omnes philosophos. Si autē in loco esse dicatur vt vbi sic videtur esse falsuꝫ quia lo cus est superficies exterioris corporis qui ē extra locatū. Sꝫ nihil videtur esse extra su perficiem vltime spere cum ipsa vltimus ē terminus omnium. Si dicatur quod ipsa superficies locati locus sit hoc stare non pote rit quia iaꝫ determinatū quod locus ⁊ loca tum semper diuersa sunt ee diuersorum. et ideo superficies locati cū ipsius locati sit nō potest esse locus. sed quoddam locati vel lo catum. Consentientibus igitur aliquibus spe ram vltimam localez esse proculdubio con cedendum est ⁊ cōsiteri oportet quod vltimā speram sit aliud corpus circundans quod vl tra speram locum contineat. Sed cōstat qꝺ vltra vltimam speram nihil aliud est nisi preter ipsam speraꝫ ⁊ diuersum ab ipsa. Sꝫ ergo dicere quod vltima spera in alio sicut in loco non est. extremitas ergo vltime sper in loco neque locatis. Et dicunt quidam ex tremā superficiez et locuꝫ corporis celestis ⁊ superficiez esse. ⁊ ipsā in loco non esse. quod est contra omnia que dicta sunt quia tunc lo cus est aliquid locati. quod est contra omnē rationem quia si locus est aliquid locati cum locatum moueatur ad locuꝫ. cōmouebit ad aliquid qꝺ extra se habet. qꝺ est impossibile ⁊ cōtra naturā. Et ideo dixit quidam quod h⁹ mōi isolutū ē ⁊ ocultū ē nunciar aliqd certū 9 ista cū ista ppt elōgatōez nobis sint iiesibi lia. Scīēdū āt de istis q ea q̄ sūt i loco mīti pliciter sūt i loco. Quedā. n. sūt i loco sicut i gene

rāte ⁊ saluāte ⁊ qꝛ a generāte ⁊ saluāte mo⁹ est localis ⁊ ideo talia mouentur ad locū ⁊ sic in loco sūt mobilia motu recto que indigent cōtinenti exteriori vt saluentur. et sic eēmē ta et elemētata mobilia motu recto sūt in loco. Alio modo sunt in loco quecūqꝫ sunt vt lo cus et vas cōtinens et saluans. que sunt cō tenta ab ipso qer virtutem saluantis prim. ⁊ sic sunt in loco quecunqꝫ sic saluant. vel in corruptibilia existentia ⁊ in se omnia alia cō tinenti i. et sic est i loco totum corpus celeste quod in se saluatiuū est omnium aliorum. ⁊ ideo mouetur circa locum. In his autez que primo modo sunt i loco duo sūt motus. vnus quidem ad substantiam saluanꝫ qui est mo tus a medio. Alius autez ad virtutem sal uantis qui est motus ad mediū. virtus. n. spere. celestis nō congregat nisi in medio qꝺ est centrū spere celestis. His itaqꝫ duobus modis sunt i loco quecunqꝫ mouent ad locū vel i loco. Eoꝝ autē que sunt i loco sicut sal uātia ⁊ circūdantia. quedā sunt sicut saluātia p se sicut prima siue vltima spera. quedam āt sunt locus vt vas saluās ⁊ nō p se sed p aliud sicut spere inferiores. que hūt alias extrinse cus circūdantes. Secūduꝫ hoc ergo dicēdū q prima spera ē in loco. vt primus locus et vas. ⁊ hoc ē in loco qꝛ refert ad locū. hoc est ad loci distantiā. sicut primū saluatiuū ⁊ om nū generatiuū sm̄ formā. ⁊ nō sic refert ad locū sicut habens extrinsecus circūdas virtu te cuius sit saluatiuū ⁊ generatiuū. ⁊ hec est vera solutio huius qōnis. Ad hoc āt q obiici tur q locus ⁊ vbi sūt i alio ⁊ i alio. Dicēdum q hoc itendendū ē de his que sūt i loco sicut saluāte ⁊ cōtinēte. in his. n. saluās ⁊ cōtinēs nō pūt eē idē cū saluato ⁊ cōtento. His āt q sunt i loco hoc ē referunt ad locū sicut saluan tia ⁊ cōtinētia nō ē generalꝫ verū. sed ē verū in his que saluāt ⁊ continēt per se ipsa. itaq̄ ē verum. sed etiam sunt locus plus q̄ loca ti ⁊ vt locus gradē ad rationē loci referunt.

Ad hoc autem quod obicitur ria moueri in loco vel secundum locū. Dicēdum q verū est sed aliud est moueri in loco. vel scdm lo cum aliud est moueri ad locum. hec enim vel ideo mouentur quia mouentur in loci distā tia vndiqꝫ equaliter circa medium. vel mo uentur sm̄ locum qꝛ mouent scdm loci diffe rentias. ⁊ sicut que sunt ante ⁊ retro secun dum situm polorum. ⁊ a dextro. ⁊ sinistro se cundum distātiam orientis ⁊ occidentis. et huiusmodi. Non autem mouentur sic in lo co q ad locum aliquem moueantur. His ita qꝫ modis sunt in loco quecunqꝫ per se in loco esse dicuntur. Nec oportet quod prima spe ra que per se habet loci rationem ⁊ non loca ti habeat extra se continens in quo sit sicut in

loco continentis. nec propter hoc ibitur in in
finitum. quia stat in prima spera que per se
continet τ saluat.

CARET AUTEM etc. Creat
aūt vbi intēsione τ remissione. ita quod nō
dicitur sm magis τ minus. Et hoc pbatur
ex hoc quod nō dicimus inter ea que i loco sūt
alterum altero magis esse i loco. non enim
magis est i loco qđ est sursū q̄ quod deorsū
nec magis est i loco qđ mouetur circulariter
quā id q̄ mouetur motu recto. Sed aliter τ
aliter dicitur esse i loco nō sm magis τ minus
q̄uis ergo vnū sm quātitatē maiorē locum
possideat quā reliquū non tū magis est i lo
co vnū quā alterū quāuis .n. aliquid magis
fuerit sm ille quā alterū. vt superiora quaz
inferiora tanto possidet maiorem. sicut aqua
excedit terrā. τ aer quaz aquā. τ ignis q̄ aer
τ celū maximū optinet locū. magis τ minus
secundū intensionē et remissionē dictum
nō dicitur sm vbi qualis sm aliquaz quali
tatē sed dicit sm qualitatē que potest intēdi
ex ppriis sm sui subiecti causas vel non re
mitti hoc igitur modo vbi pprium est q̄ cō
uenit omni ed nō soli magis τ minus nō sus
cipere. Similiter autē propriū erit vbi non
habere cōtrariū. hoc pprium conuenit oī τ sē
per sed nō soli. In loco aūt ē quod est causa
eius qđ est vbi contrarietas nō est. Nō aūt
nulli alii sit contrariariu per se manifestum
est quia contraria sunt i eodē genere. Alia
autē a loco nō sunt in eodē genere cū loco
Probatur aūt etiā hoc quia si habz contra
riū hoc erit secundū qđ antiquis visum ē qđ
sursum ad deorsū sit contrariū pp̄ter hoc q̄
multū distare videtur id qđ ē sursum eē ab
eo qđ est deorsū quēadmodū maximū dista
re videtur sursum τ deorsū propter hoc con
trarietas que est i vbi maxime videtur plu
ribus esse circa sursum esse τ circa deorsum
Sursum enim eē vbi est τ deorsum eē simi
liter etiā vbi est. In his ergo maxie vr̄ cōtrie
tas in vbi et cōtrietatis cōtrietas maxime vide
tur eē circa locū. Si autē sursū τ deorsum
cōcedantur esse cōtraria sequitur inconueniens
quod .s. in eodē numero simul cōtingit esse
duo cōtraria. Sursum .n. τ deorsū diuersis
respectibus sunt i eodē loco vel vbi. Idem
enim locus numero ē sursum τ deorsum ad
diuersa sumpt⁹ vel compatus. sicut patet i
exēplo quia turris est altitudo sursū ad nos
cōperata a spicientibus ab imo in sublime
compata autē ad spere celestis altitudinē
est iferius τ deorsū. Amplius ex hoc sequit
q̄ idē sibimetipsi erit contrarium. Si enim
sursum τ deorsū cōtraria sunt cū idē nume
ro locus sursū τ deorsū sit colligitur penitus
idē sibimet eē contrariū nulla igitur contra

rietas est in vbi. De his autem omnibus
patet que dicta sunt q̄ cōtraria sunt sm for
mas suas absolutas cōtraria. τ hoc nō va
riatur i ipsis per respectū ad hoc vel ad aliud
Et ideo si sursū τ deorsū cōtraria eēnt eēnt
i eis forme cōtrie que i eo esse nō possūt sine
cōpererent ad diuersa siue nō cōpararent. De
his tū omnibus q̄stum ad loici spectat intē
tionem i libro predicamētorum i tractatu de
quātitate satis determiatum est. Ex his igit
patz de oībus ppriis eius qđ est vbi. Si
autē querat aliqs quare hic nō designatur
ppriē proprium eius qđ est vbi τ similiter in
quādo cuz propriū cōe cognoscatur ex eo qđ
est vere ppriū τ sic ponenda esset verius p
prium quā cōe. Dici pōt sicut dictum est in
tractatu de quādo quod .s. proprie proprium
vbi intelligit satis ex predictis q̄ .s. cōuenit
ei equale eē ad id in quo ē hoc ē ad corpus q̄
est cā vbi ē p circumscriptionē qđ vbi ē circū
scriptū τ conuenit ei equale esse ad id quo ex
alio sicut ex cā pcedere τ alia huiusmodi que
facile ē assignare. Posset tū dici in ambob⁹
his principiis q̄ .i. τ vbi q̄ substātia eorum in
cōparatione ē considerata. τ multū sub eē hz
in rōne τ minus hz icē naturali. τ ideo i ista
istorū nō multa radicant ppriē ppria sicut
in illis que habēt absolutas eēntias. τ ideo
maxime substantia hz talia ppria. τ quanti
tas post substātiam τ post quātitatē qualitas
τ ad aliquid hz ea secūdum dici. Alia autem
habēt de ppriis huiusmodi. τ ideo nō pouū
tur. τ ideo puto q̄ hec ratio vera ē q̄r hic pro
prie ppria nō ponuntur. τ hec de vbi dicta
sufficiant.

POSITIO EST etc. Positio
sm q̄ ē principiu vel predicamētum ē quidā
situs partiū τ generationis ordinatio. Situs
n. cōmunior ē q̄ positio īit q̄r situs dicit ordi
natione partiū quātitatis τ i mathematicis.
τ magis refert ad locum q̄ ad ptes superfici
ei inter se vel in loco cōparatas. sic autem in
mathematica sitū habent. τ q̄r magis dicit
ordinationē in loco. pp hoc differētie loci di
cunt etiam differētie situs sicut sursum τ de
orsum τ dextrorsū τ sinistrorsum τ ante τ re
tro. Cum aūt sic coīter dicat situs magis q̄
positio nō tamē ad positionē generis hz com
munitatē q̄r tunc positio nō eēt genus prinet
piū. sed habet analogie cōitatem. pp quod pri
us dicit de naturalibus τ posterius de ma
thematicis. Adhuc tū situs p prius dicat
ordinationē ptiū in loco. et per posterius di
cat ordinationē in toto. Positō āt econuerso
p prius dicit ordinatione partiū in toto τ p
posterius dicit ordinationē in loco. pp hoc ut
determinet situs in assignatione positionis
q̄ q̄ positio ē situs partium quidā. Non oīs

situs ē propꝛie ⁊ principaliter dicta positio
sed est quidā vt dictū ē. Si aūt obicitur qḋ
ſm hoc nomen ambiguū ponit̄ ī diffinitiōe
quod ē situs. Dicēdum ꝙ sicut sepe dictū
ē assignationes generalissimoꝝ nō sunt dif
finitiones propꝛe accepte sed sunt assignatio
nes qualescun ꝗ declarationis maioris ꝗ̄
nomē. Et ī talibus assignatiōibus talia ābi
gua determinata sic aperte positioni sue ābi
guitatis contribuerūt. Et ideo dicit quod est
situs nec situs est idē ꝙ positio quia sic assi
gnatio esset nugatoria sed vocamus qḋ po
sitio ex sui cōmunitate que tamē nō generis
est vt dictū ē. Qḋ autē dicitur partiū situs
ideo ē quod positio plus dicit ordinationem
partiū ī toto ꝗ̄ in loco ⁊ determinat̄ ad hoc
situs ⁊ restringitur cū dicitur quidam situs
Quod autem dicitur et generationis ordi
natio ideo dicit quod generatio enim quod
habet partes ītegrales ⁊ quātitatē ē ex ptiū
ordinata cōpositione nec neḡ īri pōt nisi per
hunc. Et iō generatio ipsa per formatiuam
virtutē que ī generatione opatur ad formā
generati operatur taliū partiū ordinatiōē
Et ideo generatio hic ponit̄ vt talis or
dinationis propꝛia causa ⁊ ideo male dicūt
qui exponunt generationē pro generāte. In
aliis autē quibus nō est generatio ⁊ tamē ē
partiū ordinatio simil' causa est. forma enī
totum terminās causa est ordinatiōis par
tium ad hūc vel illū situm enī omne quod
habet partes ex ꝗbus cōponit̄ sius siue sit
generabile siue sit īgenerabile tūc distinguē
dum est ꝙ qḋdā cōponitū habet sua com
ponētia actu ītra se ante se nisi per naturā
⁊ ītellectū. ⁊ hoc modo ē generatū. Et quod
dam est qḋ sua cōponētia habet actu ante
⁊ extra se ⁊ hoc ē generabile. ⁊ ppter hoc ꝙ
quando ptes cōueniūt ad cōpositionē tūc
generat̄ ex ipsis. Sic ergo ītelligendū est cū
dicitur ⁊ quedā generatiōis in ꝗbus scilicet
generātibus ordinant̄. Quod aūt copulatio
ī medio ponit̄ et per hoc idqḋ dicitur ī assi
gnatiōe nō videtur esse vnū sed cōgregatū
ex pluribus nō essentialiter vnū constituen
tibus. Dicendū ꝙ copulatio que in medio
ponitur notat expositionē ⁊ non diuersoꝝ co
pulationē. Hoc. n. quod est positionē quen
dam sitū esse. i. ⁊ non omnē situm esse posi
tionem. Posset ē dubiū quis ⁊ qualis situs
esset ⁊ iō additur ⁊ hoc ē idem generationis
que partes adinuicem ordinant ⁊ ad totum
vt sub forma tot' forme debito modo ter
minate ad totū constituēdum. Dico autē
partium adīuicē. qꝛ oportet partē duplicē
habere ordinationē vnam scilicet ad compa
rationem cū quā secū conuenienter constituit
totum ī quātitate ⁊ figura. Aliam autē ha

bet ordinē ad formā totius oēs partes ter
minant̄ ad eā totius ⁊ omnes partes con
tinentē. Nomen. n. quod talis ordinationis
formā dicit ſm quā partes adinuicē ⁊ ad
totum referuntur prio ⁊ ad locū quē habēt
in loco tot' illud iō nomē recte predicat po
positionē sicut supra vel infra ī toto poni vel
eque vel nō eque siue ītra extrema poni siue
extra extrema vel huiusmodi. hoc igit̄ ē ge
nus positionis. Natura autē subalterna sunt
vel eque vel nō eque poni vel flexe vel recte
poni sicut stante vel sedēte. Specialissima
autē sunt vt sessio vl' statio. Indiuidua vero
vt statio sor. sessio platonis ⁊ huiusmodi.

SECUNDUM QUAM etce.

Positio igitur est ſm quā alia dicūt̄ seden
tia ⁊ stantia et adiacētia que vere dicunt̄ po
sitiones qꝛ sedēs cuius spondiles recte ten
dūs porrigūtur sed crura nō porriguntur ad
inferiora ad sustentationem. Iacens autem
cuius dextrū vl' sinistrū reliquo incūbit late
ri. Stans autem cuius superiora recte crurī
bus incumbunt. Accumbens autem positio
est cōposita ex adiacere ⁊ seder̄ sicut reclina
tio a dorso facta cū tamen ad huc inferiorib'
superiora insidēat. Scḋm. n. positionē dicūt̄
lenia vl' aspera vl' quo modolibet aliter ſm
sitū disposita hoc est ſm ordinē partiū posi
ta. quāuis lenitas ⁊ asperitas multipliciter
possint cōsiderari sicut dictū est in predica
mētis possunt cōsiderari ſm ordinationē quā
facit generatio totius ex partibus ⁊ sic ꝓ cer
to positiones sunt. Possūt ēt considerari ſm
hoc ꝙ in sensu agunt peracutē vel hebes vel
non angulos ⁊ sic ꝓcul dubio sunt passibiles
qualitates. possūt ēt cōsiderari ꝑ modū quo
cōponūt totius figurā ⁊ claudūt ī angulis ter
minationē lineaꝝ sic ꝓ certo sūt qualitates ꝗ̄ sꝫ
forme vel circa aliquid cōstantes figure. At
tendēdū ē ꝙ sedere ⁊ iacere ⁊ alia que a posi
tione denominatiue dicunt̄ positiones non
sunt sꝫ a positionibus denominatiue dicta et
de sbā posita predicata. Ex his autē que dic
ta sunt solet iduci qḋ de curuo ⁊ recto aspero
⁊ leni quadrāgulo ⁊ triāgulo bicubito ⁊ tricu
bito ⁊ magno ⁊ paruo ⁊ breui ⁊ longo. verū
ista dicāt differētias positionū vel nō. oīa. n.
hec quandā partiū positionē siue dispositionē
significare vident̄ dicere ordinationē ⁊ ita
vident̄ differentias positionis predicare.
Curuū. n. vt dicit Plato cuius mediū extra
mediū erit ab extremis ⁊ sic partiū media
rum dicit ordinē ad extremas. Rectū aūt
est vt idē dicit plato cuius extrema mediū
tegūt ne videri possit cū extremis. ⁊ hoc itē
dicit ordinē medioꝝ ad extrema. Asperū
vero cui' ptes nō in vna iacēt supficie plana
sed extra superficiem porriguntur quod ite

rum partis expresse et partis eminentis ad
superficiem dicit ordinationem. Lene autē
est cuius ptes eque iacēt in planitie. quadrā
gulus autē ꝛ triāgulū ꝛ poliangulū dupliciē
cōsiderari possūt vel tripliciter. Si conside
retur scd̄m latus recte ad angulos terminata
positionem partiū videntꝰ dicere. Si autez
consideret clausionis linearū modus tūc di
cunt figurā ꝛ qualitatē. Si autē ad actuz re
feranꝰ prout agit in sensuz tunc videntꝰ hec
dicere passibiles qualitates. Bicubitum āt
ꝛ tricubitum ꝛ sic deincep̄s tripliciter consi
derantur. s. prout dicit species q̄titatis que
scd̄z mēsurā ē ꝑ ptes sūt terminū inuicē, mēbro
ruz totū consituentiū sicut iunctura manus
ad brachium ꝛ brachii adiuncturaz sic eniz
ordinē dicunt quātorum ad talē modū q̄
titatis totum cōstituentiū ꝛ sic videntꝰ dice
re positiōē. Eodez mō considerantꝰ magnū
vel paruum vel simpliciter scd̄m quātitatez
ꝛ sic nō sunt positiones. Considerantur eciaz
scd̄m proportiones ad ptes et ad totum scd̄m
quod magnū cū toto vel paruū cōstituit. ꝛ sic
videntur dicere positiones. Idē ē. n. per oia
de breui ꝛ longo. Si. n. cōsiderantꝰ simpliciē
dicunt q̄titates. Si autē scd̄m proportionez
vt auris oīs rotūdo capiti ꝛ oblongo ca
piti auris longa sic aliquo modo differentias
videntur dicere positionū. Sic ergo aspez
dicitur cuius ptes supereminet sibi inuicē.
Lene autē dicitur cuius particule equaliter
porrecte sūt. Et eodem modo ē de omnibꝰ
his que partiuz i toto ꝛ in loco totius dicunt
quandam ordinationem. Attēdendū ad que
stionis istiꝰ solutionem q̄ nō omnia que
dicta sunt dicūt positiōes vel positiōis dfas
sꝫ sūt qualia atqꝫ ē qualitates circa sitū exi
stētes. Ex eo. n. q̄ ptes sic vel sic in toto vel
in loco totius disposite sunt ex eodē tales vel
tales sensibus inferunt passiones pūgendo vel
nō pungēdo. ꝛ ex eodē q̄ sic sensibus passiōes
iferunt talia siue qualia eē a sensibus iudicāt.
Et iō in talibus positio prium ē cā talis ita
tis ꝛ nō ecōuerso. iō q̄ tales sensibus iferunt
passiones ꝛ sunt talia scd̄m sensū efficiꝰ q̄ sunt
aspera vel lenia vel bicubita vel tricubita.
vnde positio ē cā est sensibilitatis ꝛ nō econ
uerso. Si ir autē est talis ꝛ huiusmōi q̄ prīā
hn̄t dispositionē in toto ꝛ i loco totius. Erit
ergo vnūquod qꝫ p̄dicatiū totū nō positio pri
cipaliter sed erit dicēs quale quodā circa po
sitionē vel sitū. hoc aūt iō q̄ notiꝰ magis est
i positu effectu q̄ī cause eo q̄ sensui effectus
magis notus ē q̄ cā. vnde cū situs cā sit sen
sionis ī tactu q̄. s. sic vel sic scd̄m tactū id q̄
positū ē sentiaꝰ. Et in ista noia quātum exi
tu ꝛ circa situm causatarum ꝛ dictarum.

SUSCIPERE AUTEM rec.

Videtꝰ autē positio siue situs ɔtrarietatē
habere scd̄m apparētiam, sedere. n. ad id qd̄ ē
stare. vꝫ eē contrariū scd̄m quādam ɔ̄riorꝝ rō
nē. Cōtraria. n. sūt que ī vno ꝛ eodē idum iūo
ꝛ ī eodē tēpore ipossibile ē reperire sꝫ vicissim
eidē ptinēt. Sedēs aūt postquā surrexerit
stare poterit ꝛ stās sedere postquā steterit. sꝫ
aliquo sedēte ipossibile ē aliquē eūdem stare
dū sedet ꝛ sic sessio ꝛ statio vicissim eidē ineꝰ
pñt ꝛ nulli simul. videntꝰ eē ɔ̄ria sessio ꝛ statio
ꝛ vꝫ habere positio ɔtrariū q̄z vna spēs posi
tionis alteri eē videtꝰ contraria. Si aūt ꝑpꝰ
hanc rōnem huiusmōi que dicta sunt posita
tius eē contraria cogemur recipere icōueniē
tia hec que dicentꝰ primū quidē q̄ idem scd̄m
idē pluribus sit ɔ̄rariū. quamuis. n. Ari. i ter
tio ethicorꝝ dicit q̄ vnū pōt eē pluribus ɔ̄ra
riū sicut iuolūtarium ꝑ ignorātiaz ꝛ iuolunta
riū ꝑ violētiam opponūtꝰ ambo iuolūtariū
volūtario nō intēdit Ari. q̄z scd̄m idē duo op
ponūtꝰ vni q̄z hoc ē impossibile. hoc autem
in his que dicta sunt si ꝑcedantꝰ eē ɔ̄traria se
quitꝰ q̄ scd̄m vnū ꝛ idē duo opponūtꝰ vni con
trarie. Si. n. confirmamus ɔtraria scd̄m re
gulas contrariorꝝ inuenimus q̄ id quod ē sta
re nō magis ē sedere ɔtrariū q̄ accumbere.
Sicut autem sedere ꝛ stare nunquā sunt in
eodē simul. ita nꝫ stare ꝛ accūbere vel sedere
ꝛ scd̄m huiusmōi disputationē nulla ierit situs
siue positionū cōtrarietas q̄z hoc ꝑculdubio
verū ē q̄ tantū vnū vni scd̄m idē opponitꝰ. op
ponitꝰ ꝛ eodē oppositionis genere. Adhuc at
fortasse dicit aliquis q̄ non incōueniēs nec
insolitum vnum eē pluribus contrariuz. pal
lidum enim ad album. ꝛ nigrum videtur
esse ɔ̄rium per hanc regulā ɔ̄riorꝝ rationez
q̄ cū sint i eodē genere primo q̄ est color nū
quā simul scd̄m idē inueniūtꝰ ī eodē ī ēt mutuo
se expellunt ab eodē susceptibili ꝛ vicissiꝫ pos
sunt vni ꝛ eidē iesse q̄ scd̄m ea trāsmutatꝰ. Ex
hoc forte videtꝰ q̄ vnū pluribꝰ possit eē con
trariū scd̄m idez q̄ tn̄ nō ē verū q̄z pallidū ad
nigrū ꝛ albū nō est ɔ̄rium scd̄m q̄ ɔ̄ria sunt q̄
maxie distāt sub eodē genere. Mediū. n. vnū
nihil ꝑticipat de reliquo sicut albū ꝛ nigrū
calidū ꝛ frigidū ꝛ dulce ꝛ amarū ꝛ talia his si
milia. Pallidū. n. ꝛ alii medii colores ex al
bo ꝛ nigro cōstituuntꝰ ꝛ cōmiscētur. ꝑpter qd̄
necessariū est q̄ i quocūqꝫ pallidū est ī eodē
esse aliquo modo et albuz nigrū. Similiter
aūt ē de ceteris coloribus mediis. Nō ergo
videtur esse cōtrariū albo ꝛ nigro ꝛ veritas
huius est quia aristo. dicit i. iiiiꝰ. phicorꝝ qd̄
mediū comparatū extremo ē extremuz q̄z
comparatꝰ extremo ꝑ oppositionem alteri
us extremi quod est in ipso essentialiter consti
tuens ipsum ꝛ sic pallidum comparatur ni
gro per album quod ē in ipso ꝛ opponitꝰ ei

contrarietas nō aliquo ꝛ comperatur albo ꝑ nigrū quod ē in ipso ꝛ opponit̄ ei contrarietas nō quodā s̄m non plenā oppositionē sicut hn̄t simplicia extremā que marie distant eorū que sunt sub eodē genere. patz autem ex hoc ꝙ palidū nō opponit̄ pluribus s̄m idē sꝫ s̄m plura que sunt in ipso ꝛ hoc non ē inconueniēs. Amplius āt ꝛ ad ea hec que inducta sūt dici pōt. s. ꝙ ꝯtrariorū ratio ꝛ regula ē ꝙ circa idē nata sūt existere quod est insceptibile vtriusqꝫ nisi alterū insit ꝑ naturā . vt in p̄dicamētis dictū est. Sedere āt et iacere si concedant̄ eē opposita ex alia rōne. tn̄ ex hoc pꝫ ꝙ non ꝯtraria qꝛ non semp circa idē specie ꝛ numero nata sunt fieri sed se iuncta sunt sine susceptibilia eoꝝ in quibusdā .n. sedere rationabilibus ꝯuenit ꝓprie. iacere āt et accūbere ē̄t conuenit irrationabilibus que rōnalibus sunt aduersa. Dinus. āt signū ꝙ equs et hō in hoc similia sunt qꝺ sine dubio ꝓbara rōne conuenit vtriqꝫ et iacere . et accūbere. Sedere āt nō ꝓprie ꝯuenit nisi hōi soli. Aliqd igit̄ iacet et accūbit cui sedere nō conuenit sicut equs. Sedere igit̄ et stare et accūbere nō semp nata sunt fieri circa idē .sequit̄ ergo ꝙ hec nō vere sunt ꝯtraria. qūn̄ s modum alt qnē habeant ꝯtrarioꝝ. sic ergo situ vel positioni ꝯuenit nō habere ꝯtrariū. ꝛ in argumēto ꝑrio quo stare ꝛ sedere ꝓbari vīn̄ esse ꝯtria paralogismus est cōstans. ex eo ꝙ non sufficienter enumeratur ea que exiguntur ad hoc ꝙ aliqua vere sūt contraria hec ē ꝓpriū cōmune ꝙ conuenit omni semp sed nō conuenit soli sed pluribꝰ ꝛ alijs predicamentis.

PROPRIUM AUTEM ꝛc. Adhuc autem cōmuniter proprium positionis est neqꝫ cū magis neqꝫ cū minus dici per cōperationē intensionis et remissionis. Sedere enimqꝫ cū sit positio quedam nō magis ꝛ minus est positio q̄ꝫ accumbere vl̄ stare que ē̄t sunt positiones. Similiter autem in eadē i specie positionis sedens vl̄ stans nō dicitur minus altero magis sedens vl̄ stās Et vniuersaliter loquēdo s̄m nullaꝫ positionem dicit̄ . aliquid sꝫ magis vl̄ minus altero. sic ergo ab īductione concluditur qꝺ positioni ꝓpriūꝫ nō est suscipere magis ꝛ minus habere .n. contrarium cā est eius quod ē magis et minus secunduꝫ quod minus est magis h̄re de contrario vt dicit aristo.

MAGIS AUTEM ꝛc. Magis autē ꝛ cōuertibile proprium qꝺ cōuenit oī soli et semp videt̄ ꝓpriū esse ꝓpositionis s̄be ꝓrime assister̄ inter ea que assistūt substantie. Quedā .n. accidētia dicit̄ esse q̄ simpliciter insunt. q̄dā aūt assistūt plus q̄ꝫ insunt q̄ non simplicit̄ sunt vno nec cāntur ab extrinsecis subiecti sed cāta ab intrinseco s̄m ea subiecta

cōparant̄ ad alia sicut et relatio et qñ ꝛ vbi et positio et habitus et ē hec distinctio quā ꝓrimitus inuenit autor libri sex principioꝝ gilbertus por. Propriū igit̄ positiōis ē ꝙ inter assistētia ꝓrime s̄be assistat ac ꝓrimus assistat s̄be oībus alijs forīs q̄ assistere s̄be supposite sūt. hoc aūt silogismo ꝓbat̄ ꝑ diffinitionem positionis. s̄be .n. positio nihil aliud ē qua naturalis s̄be s̄m hāc vel illā positionem ordo Naturalis .n. ordo s̄m sessionē est sessio. et naturalis ordo s̄m stationem ē statio . et sic de alijs positionibus. Hec āt naturalis ordinatio vel a pricipio quidē ꝯpōnis s̄be innata ē ipsi s̄be. aut innata ē ipsi s̄be cōsueto motu nature a pricipio q̄dē ꝯpōnis sicut .n. lenī ꝛ asꝑo vel equalibus s̄m superficiem . vel inequalibus s̄m z̄ ādem sicut sūt plana et hispida . alme āt motu flexura membroꝝ sicut est sessio et statio et alia huiusmōi. Ergo ꝓpriē ꝓpriū cōuertibile est . iō sequit̄ ꝙ quicqd p̄rie s̄be inter assistentia assistens est id s̄m veritatez. positio ē q̄ huius rōnis ꝓpriā suscipit ꝑdicationem inter assistentes i ꝓrimū s̄be ꝯ positio et nō inter iberentia . nō .n. hn̄t positionē nisi ꝑ q̄ntitate distensa . et sic pꝫ ꝙ q̄ntitatem sibi vt s̄be ꝓrimorem supponit positio Adhuc cū q̄ntitas causet̄ a forma i ꝯposito. positio aūt sit ordinatio ꝯpositorū quorū actia est cā q̄ntitas ū ꝓrimor est s̄be ꝙ positio ꝓ eī ꝓrie nō tn̄ dicat ordinationem ꝑtiū in toto sꝫ etiā ordinationem ꝑtiū in loco quem locū hn̄t ꝑtem i locū totius. assistere āt dixit gilb. has form s q̄ rōnem ū trahunt ab hoc ꝙ insunt s̄be. sed ab eo ꝙ ꝑ ipsas s̄bas ad aliqd extra se eē ꝯpat̄ sicut relatio et qñ et vbi et positio et habitus quoꝝ nullum noīe suo dicit ꝙ in sit sed noīe suo gn̄is istū vl̄ s̄be in accessio sed noīe ꝓpō dicit s̄be ad opationē exteriꝰ aliqd sicut r̄lō et qñ et vbi et huiu. Relatio enim vt relatio et non vt accidens substātie dicit cōꝑrationē s̄m idē ꝙ ē. Et sil̄r ē de alijs q̄ꝫ ius nō relatiōis dicāt cōpositionē sed loci vl̄ tp̄is vl ordinis vl̄ alicuiꝰ huiꝰ. Et qꝛ he forē assistūt potius q̄ꝫ insūt. iō dixit idē. Gilber. q̄ꝫ s̄m tales mutatōes formaꝝ nō ꝓprie mutat̄ s̄bas ꝫ talibus formis mutat̄ substātia manet immutabil̄ sicut pater ē viuēte filio ꝛ nō pater filio mortuo sine mutatiōe sui sic ē̄t dixit de alijs ꝛ qñ ꝛ vbi q̄bus nihil mutat̄ eoꝝ que in s̄ba sūt quādo mutatio fit s̄m qñ l̄ vbi nec ē i s̄ba vl i accidēte ꝙ isit his fieri mutationē necesse fieri ꝙ eē nō posset simplicit̄ iste aut alie forē icēnt. Dixit ergo. gilber. qꝺ nō insūt ꝓprie sꝫ assistūt quasi extrīsecus. et ideo mutationes s̄m ipsas possibile ē fieri. nulla mutatiōe facta et s̄ba vl̄ i aliquo accedēte ipsis. in assistētia aūt positio vt dictū ē ꝓrimus assistit. ꝛ inter omnia relatio ꝓximius assi

sit q nulla ista sz id q e nō ē nisi alterius. Quādo aūt et vbi medio mō assistūt q2 his i subiecto nt aliqua mutatō. Aliquid eni3 ꝑte rit o abtaē z aliq̄ i acqrit̄ i futuro. Et sim liter vbi totū mutat de loco ad locū. Sed habitus plus assistit q3 relatio q2 i habitus mutat ad formā habētis. Actio aūt z passio cū z prīncipiis iterioris nō numerātur inē accidētia uicissim sz iter ea q̄ insūt simpliciē z absolute. hec igit̄ de positione dicta sūt.

HABITUS EST zc. Habitus est e corporū z eorū q̄ circa corpus sūt adiacentia i vm qd. hec quedā habere illa vero haberi dicūtur. habitus .n. est habētis z i habente ē habit z de illo predicat̄ per denominationem. Unde sm q est accidēs sic est i habēte vt accidēs i subiecto. Cuz aūt dicit̄ q̄ habit corporū hoc ipsū q dico corporū est in habitudine cause formalis. q2 ꝑpter corpus queritur habitus. cū aūt̄ dicitur z eorū q̄ circa corpus sūt tangit̄ cā materialis. causa materialis. Ex qua fiunt habitus. Et cum dicit̄ adiacentia. tangit̄ modus accidētis illius q est habitus. Adiacētia est situs ad corpus dicitur natura illius accidentis. hoc .n. adiacens vt camisa z ab hac dicit̄ camisatus. z ab hoc dicit̄ tunicatus. z similiter armatus calciatus z alia huiusmōi. Habitus igitur secundū q ē predicamentū est situdo corporis ad circūstans qd figurā corporis talem vel talem accipit. q2 ab hac vel ab ista figura dicit̄ capatus vel tunicatus vel calciatus vel aliter sm habitū .eiusdē. forma igitur q̄ est in corpore vestito sm quā ad circunstās ꝑtra cōperat̄ z denominat̄ est i ea hu9 predicamenti z nomē significās illud huius predicamenti nomen existit. hoc igit̄ ꝑdicamēti nomē ē signatū. z p3 q talis forma in nullo aliorū reperiat̄ ꝑdicamētorū. Et ꝑpter hoc specialiter exigit predicamētū quod ē vnum de generalissimis cuius subalterna sunt vestitū esse z armatū esse. Specialissima sunt aūt esse tunicatum capatū loricatū. individua autem loricatū esse sortem vel platonem eē tunicatū z huiusmōi. Quod si addit̄ sm q hoc dr̄ habere. hec aūt habere z specificato est habitudo inter habēs et habitū. i hoc enim q est signa dans et ut clamalis dr̄ habēs. hoc aūt q figuram ē accipiēs alterius ꝑpter alterū assūptum dicit̄ situm. hoc autem speciale est in hoc predicamento. sive principio quod hic simpliciter inest dicitur sive sit secundum totum sive sit secundū particulare diuisionem. in aliis autē quod secundum totū inest simpliciter dr̄ inee. q aūt sm ꝑte inest nō simpliciē. sz sm q dr̄ inesse in ethiops albus ē secundum quid z nō simpliciter albus. hoc autem q secundū partem inest simpliciter dicit̄ inesse vt calciatus sm pedem simpliciter dicitur calciatus z annullat9 sz digitū simpliciē annulatus dicitur eē. Est igitur habitus simpliciē sive sit secundum totū sive sit secundū partē dictū vt annulatū quidem esse sm digitū z calciatū esse q inest secundū ptem cū z tn̄ verāqz dicat̄ simpliciter. Et q que reb9 que habitui sunt z formis que habitu predicant̄ simplicia quidē noia impo sita sunt quibus ea q̄ habitus vere sūt appellent. Simplicia aūt dico noia q̄ vere primitiua sūt z vnā tm̄ significantia absolute nō i cōperatione ad alia. Talia enim noia non habet genera z species z habit9 sed dicūtur habitus noia vt armatio z calciatio quot iz primū ab armis deriuat̄ z habitudinē significat qua corpus armis ꝑportionatur z comperatur sm aūt deriuat a calceo z habitudinē notat qua pars corporis calceo cōperat̄ z ꝑporcionatur. z similiter autē est i reliqs ol9 que generū vel specierz huius noia ee dūr. vt vestitio. capatio tunicatio z huiusmōi propter hoc .n. q ex duobus cāntur z vni debet in hūi reliquo at vt hito iō ab vno simplici nomine ipom nō potuit̄ sed oportuit q ab aliis denuarē. Quia vero hūius ē habitus z nō hitudo oportuit q denominatiue nominarentur vt capatus calciatus z huiusmōi. Quia uero exterioribus ē hitus nō interioribus. iō id qd ē sm partē in quibusdā referē ad totū .q2 qui sm pedē calciatus ē simpliciter dr calciatus eē z qui sm digitū ē annulatus simplr dr annulatus eē z galeatus simpl z dr qui sm caput galeatus ē. hoc āt ē in his i quibus hitus partis est pro toto. Calceatus enim sm pedem pro toto est calciatus quia pedes totum protegunt. z annulatus. secundum digitum simpliciter est annulatus. q2 annulus digiti est ornamentum totius. In quibus autem id quod est partis ad totum referri non potest non est ita. protectus enim scōm humeros non simpliciter est protectus vt velum capitis habens est simpliciter velatus. et similiter ē i aliis. In naturalibus autem q̄uis intrīseca z extrinseca circūdant tamen ē habitus sm modū z nō sz veritatē vt carnat9 z icarnat9 z ossat9 z medulat9. hec .n. nō vere sūt habitus sed partes corporis sed z substātia ꝯstitutā quantitas ad mōz habitus sunt dicta ista. Et iō ista non dicūt habitus sed partes substantie dicuntur ad modum habitus vt dictum est.

SUSCIPIT AUTEM zc. Suscipit at habit9 magis z minus sz aliquā mōz sz ē ꝑpriū q nō ꝯuenit soli nec sēper. dz .n. eqs pedite armatior eo q magis paratus ē ad defendēdū z ad ipugnādū q2 istrumēto bellico q ē equus paratus e z equo vtit̄ vt hiu armorz magis q̄ utat̄ eo ut uehiculo. et hoc nō equs at iactrat bellicū ē gne hitus

sicut ⁊ gladius eo͂ dr̄ aliq̄s gladiatus ul' lāce
atus uel aliquo alio instr̄o bellico denomiāt'
⁊ hoc mō ſm aliam speciez habitus calciati
⁊ ē qui caligis ⁊ calciamentis utit̄ q̄ ꝗ solis
uestitur caligis. hoc aūt̄ conuenit habitui ſe
cūdū aliquas species ipsius. in quibusdam
eniz habitibus nō ē uerū q: cū magis ⁊ mi-
nus ꝑdicetur sicut uestitū eē uel tunicatum
esse ⁊ similibus. Unus nī alio uestitior ñ est
ꝗ pluribꝰ utit̄ uestibus q̄ꝗ qui pannoribꝰ uel
uilioribꝰ q̄ꝗ pauperioribꝰ utit̄ idumē
tis. In habitu eniz q̄dam i specie cōparātur
ſm magis ⁊ minus. uestitū eni esse genus ē
ad tunicatū ⁊ togatū ⁊ pelliceū. sicut arma
tū genus ē ad loricatū uel gladiatū ⁊ lancea
tū uel i equestri bello esse ut ita dicaz dexter
anū uel equitū. Sed i genere armor̄ recte
fit magis ⁊ minus ſm genꝰ ⁊ speciez. Sed
i genere uestimenti i neutro suscipit magis
⁊ minus. In gn̄re aūt̄ calciamētorū suscipit
magis ⁊ minus. uidet̄ tñ etiā q i gener̄ uest
mētor̄ suscipit magis ⁊ minus. dicit̄ enim
unū magis uestitū esse q̄ꝗ aliud ⁊ alterū mi
nus uestitū. sicut dicimus unū magis calcia
tū q̄ꝗ aliud. Adhuc aūt̄ q̄rat̄ causa quare
ſm fiñꝰ sic armatior q̄ꝗ alius ⁊ unus calcia-
tior q̄ꝗ alius unꝰ uestitior q̄ꝗ alius nō ē. Ad
hoc aūt̄ dicēdū q uestimētū refert̄ i uno usu
sū q ē calorem fouēdo tegere. Tegit̄ aūt̄ cor
pus simplicit̄ ⁊ totū unoquoq̄z uestimēto
⁊ nō tegit̄ plus pluribus q̄ꝗ uno. ⁊ ideo quo
ad hūc actuz habitus enim magis ⁊ minus
nō ꝑdicat̄. In calceis aūt̄ ⁊ armis nō sic est.
Arma eni nō ad unū sūt belli actuz sed q̄dā
sūt ipugnationis q̄dā defēsionis. q̄dā talis
uel talis i uasionis. Et hec oīa respiciūt bellū
⁊ belli ꝓprios actus i defensione ⁊ ipugnati
one ⁊ ideo armatior ē q ad plura q̄ belli sūt
paratior ē. Similit̄ ē de calceamētis q̄ non
ueniūt ad tegimē pedis tñ sed etiā ad ule
expeditionez ut pes melius ⁊ a nocentis
defēdat̄ ⁊ facilius moueat̄ ⁊ i ꝑfēti motu mi
nus arceat̄. ⁊ hoc modo calceatior ē q plura
talia ex calceis ⁊ caligis paratior ē. Similit̄
etiā i ornatu qō ornatior ē q ad plures deco
res ornatior ⁊ paratior. Sed in uestitu ut ue
titurꝰ ē nō ē nisi usus unus q ē tegēda cōseru
re et ita corpus tegit̄ uno sicut pluribus. et
ita uno sicut multis. Nec minus tectus est q
uno tegit̄ dūmodo uno totus ⁊ p totū tegatur
q̄ꝗ qui multis tegit̄ ⁊ uestitū esse non est cuz
magis et minus. hoc igit̄ ꝓprium est qō nec
cōuenit omni nec soli nec semp. Habitui eni
nihil ē cōtrarium ⁊ hoc est ꝓprium quod cō
uenit omni et semp sed non soli. hoc aūt̄ ꝓbat̄
iducendo ex exemplor̄ positione. Armatio
eni nō est cōtraria uestitiōi uel calceatiōi quia
si esset cōtraria nō posset simul esse i eodem. Idē
aūt̄ simul ⁊ semel est armatus calceatus ⁊ ue

stitus. q aūt̄ alius nihil est cōtrarium habē
tibus palam est. Similit̄ est i alus sicut istis
sicut facile est uidere iducenti species et ge
nus habituz. Et quia nō suscipit cōtrarium. ideo etiā nō simplicit̄ suscipit magis ⁊ minus.
Magis eni et minus sunt ſm unā et eandez
formaz seperatā a cōtrario magis et minus.
Q̄do aūt̄ dicimus aliq̄ eē magis armatum
uel calceatuz uel ornatuz nō dicimus ſm
unā aliquam eādez formā q̄ illi habiti habi
tuz. sed de hoc referēdo ad actuz quo ꝑficit
armatio ul' calceatio ul' ornatio. et hoc nō ē
itēsio uel remissio ꝓprie. Quis. n. ꝑparatio
sit una ꝑd actū hūc uel illū cum ꝑparantiā ñ
sint unā nisi inquātū sunt armātia uel calce
antia uel ornātia. tñ q: hec nō armāt ul' cal
ceāt uel ornant ſm unā ⁊ eandē potētiaz ꝑ
ficiēdi uel eundē uel ornādi. iō non reliquūt for
mā unā nisi in cōparatione ad actū unū cōez
ut diximus. Et iō ēt nō ꝓprie habitus suscipit
magis ⁊ minus sz p cōparationē ad actus ꝑfec
tionē ut dictū ē. hoc āt ex hoc plāc uideri po
test q: nō hz simpliciter cōtrariū nisi genus q
ē qualitas. iō ēt nihil simpliciter suscipit ma
gis ⁊ minus nisi ad alicuius actū i ꝑparatione
ad quē habitus ē ꝑfectionē. q ꝑt actō ⁊ passio su
scipiūt magis ⁊ minus. iō oz q: actio ⁊ passio
cāntur ab actiuis ⁊ passiuis qualitatibus

PROPRIUM vero: Propriū aūt̄ ha-
bitus ē qō cōuenit oī soli ⁊ sp qō in pluribus sit q
nō in uno. s. corpore sicut hūic ⁊ in his q̄ cir-
ca corpus sunt habita sicut i uestitu ⁊ armis et
ornatu nec unquā pōt eē in uno nisi cū alio:
habitus. n. ē forma que nō inest hñti nisi sit cuz
eo qō actu habet̄ ul circūdans corpus ⁊ hoc
nō est i aliquo coordinatiōis ꝑdicamēto sicut
facile ꝓbari oībus ut in ubi ⁊ qñ. Sed in ubi
quidē ubi ē in eo qō est i loco ⁊ nullo mō est i
loco. cuius rō q: locus in locus nō est ubi ul'
alicubi q: aliter ireť in infinitū. Sil'r qñ ē in
tēpore sicut in eā. sed tñ nō necessario ē cum
tēpore. qñ. n. ex preterito non necesse ē cuz ꝑ
terito q: id ꝑterit. Sed in habitu nunquā ue
tinet habitus hñti nisi qñ habitus circūdat hñtez
Sol'igit̄ habitui ꝓuenit hoc mō nō in uno. sed
in pluribus semp existere. habitus. n. est adia-
centia corporis ē eorū que sunt circa corpus.
Adiacet āt corpus habitui ut calciās figurā
totius uel figurā mēbri quod iduit̄ ul' arma
tur uel ornat̄. habitus autē adiacet corpori ut
circumdās ipsum ⁊ sic utrūq̄z diuerso modo
adiacet alteri. Et hec adiacētia duplex cā ē
adiacentie, que est habitus. unde corpus ad
iacet habitui ⁊ habitus corpori. Et hec due ad-
iacētie causat adiacentiā que iportat̄ p noia
specierum ⁊ generū habitus ut loricatus anu
latus tunicatus ⁊ generalit̄ armatꝰ uestitus
uel ornatus. Quod autē habitus in pluribus
semp sit ſm eandē diuisionez que est in par

tibus nō quidē in partibus habētibus posi
tionē ut quidā male dicūt. sed ideo sit quia
diuisio ē his partibus i quibus ut partib⁹ ꝛ
diuisis ē habitus ꝛ hec lūr habens quidem
i parte una ꝛ habitu i pte alia ꝗz substātialr
diuisa sūt ꝛ nullo mō unita. Qd aūt genus
uel pncipiū sic sit plurib⁹ i paucis inuenies.
Non .n. inuenies rem alicuius pncipii uel
pdicamēti sic esse i plurib⁹ nisi in quadam
qualitate ꝛ in quibusdā q̄ sunt ad aliqd. In
ad aliqd quidē ut figuralr dicatur sm̄ ꝗ aps
i primo aspectu ut similitudo ꝛ dissimilitu
do, equalitas inequalitas. differētia ꝛ cōueni
ētia. hec .n. omnia i pluribus sūt ꝛ dissimili
bus equalib⁹ ꝛ inequalib⁹ uel alit̄ ad inuicem
se habētibus q̄ nō omnia uniūtur i uno qd ē
q̄litas sed ul' qualitas eadē ul' diuersa q̄ ē
causa omniū illoꝝ. quantitas autē q̄ in plu
rib⁹ actu ē in numeris q̄ ē numeralibus ut
i his q̄ i actu plura sūt ꝛ numerant̄ q̄ qdem
i pluralitate agūt̄ sm̄ ueritatē earundē mul
tiplicandā sm̄ discretionē ascensionū. Dis
cretio .n. unitatis facit numerū ꝛ tali nō cu
bitu. Ibi eni actu plura sūt q̄ nō multiplicant
tur sm̄ unā unitatis assumptionē. Un̄ q̄tus
simplicit̄ nihil inuenias qd totū distribui pos
sit partib⁹ ut nūqȝ eo ꝗ i infinitū excrescu uni
tas cū appositioe. Et q̄uis etiā cōcederem⁹
ꝗ quantitas q̄dā ꝛ relatio i plurib⁹ cōsistit
nō tn̄ ois quātitas ꝛ relatio talis ē ꝗ semp
sit i pluribu⁹. Cōtinua quātitas nō ē i plurī
bus nec eni ois relatio. Idē enī refert̄ ad
id ꝗ ē idē ꝛ pater ad filiū ꝛ nō i pluribus cō
sistit simul in actu ex se inuicem existētibus.
Habitus aūt talis ē ois quod semp cōsistit i
pluribus se inuicē cōplectētibus. Cōsistit eni
i corpore ꝛ his q̄ circa corpus sūt q̄ nec idem
supponit ex quo causantur ut ea q̄ sūt ad aliqd
Nec etiā multiplicat̄ ex unius ꝛ eiusdē ma
terialr unitate. hoc aūt manifestū ē, ex eo qd
omis habitus cōsistens ē i corpore habēte ꝛ
his q̄ circa corpora sūt. Et hoc ꝗ sit i plurib⁹
i unā unitatē habentia nec sup unā fundata
hitus nomē sortit̄ ꝛ multi alii pdicamēto sic cō
ueniūt eē i pluribus. Ois .n. adiacētia mutua
corporis ꝛ coꝝ que iter corpus sunt habitus
nomē sortit̄ ꝑ id quod ꝓpriū ē habitus ꝛ ve
re ꝓpriū adiacētia corporis et eorum que cir
ca corpus existūt sm̄ ea que partiū est diuisio
nem vel eē qd circa corpus existit multas hȝ
diuisiones nō tm̄ materiales. sed ēt formales
vt sm̄ armationē vestitionē bellationem
ornationē ꝛ ludū qui hitu ꝑficit̄. in oibus .n.
his ꝓpriū ē habitus in pluribus existere. q̄
ad unitatē nullā ꝑit reduci et hoc nō cōuenit
alicui alii predicamēto. Non .n. ipsum hitus
a pluribus trahit rōnem ad habētē. s. quod
ab eo habet̄. Et lȝ habēs multiplicet̄ nō hȝ

sōm tamē sm̄ formas ꝛ officia multiplicat̄.
vt aliud hȝ textor ꝛ aliud hȝ coriarius ꝛ ali
ud pistor ꝛ aliud hȝ ciuis ꝛ aliud yconomic⁹
ꝛ aliud politicus qui gubernat ciuitates. et
sic de aliis. ꝑꝑ qd hoc pdicamētum semp in
plibus que i actu simul sūt ꝯsistit et illud ver
ꝓpriū ē quod nulli ꝯuenit aliorū. ita ꝗ. s. sm̄
plures potētias cōsiderat̄ hūs ꝛ sm̄ has plu
bus indiget ꝛ plꝛa hȝ ad priorū illarū exigēti
am sm̄ diuersitatē priorū ipsius hitus sm̄ ꝗ
se hȝ amictu vel armatiōe vel ornatu. nemo
.n. amicit̄ simplici vno nec armat̄. vna sim
plici nec ornat̄ vno simplici ornamēto. lȝ sp
hūs vult ꝯsistere i plibus potētiis ꝛ hitus
in pluralitate instrumentorum.

DICITUR AUTEM ꝛc. Habet̄
aūt nō est hitus predicamētū quāuis hitus
hētur. ꝛ hic olo distingui sm̄ mōi hndi. dr̄ āt
hīe minus mōis. sicut aliquis dr̄ habere alte
ratione ꝛ affectionē ex alteratiōe relictā. vt
albedinē vel nigredinē. qꝛ similis ē modus
hndi quantitatē ꝑ mōm ad sōm sicut ꝛ quali
tatē ꝑꝑ hoc ad eundē modū reducit̄ hīe qua
litate ꝛ magnitudinē ꝛ lōgitudinē ꝗ. l. quāti
tas sit mēsura q̄litatis cū nihil aliud sit albe
dinē hīe vel lōgitudinē vel latitudine ꝗ al
bū eē vel lōgū vel latū. qꝛ cuȝ albedo sit tota
corporalis ꝑ accīs dissēdit cū quātitate sbi.
ꝛ sic duo mōi i pdicamētis determiati hīe
hic reducunt̄ ad vnū. Scdo ēt mō dr̄ hīe si
cut vas dr̄ hīe aliquid. ꝛ quāuis hoc mstī pl?
sit i liquidis ꝛ aridis. ꝛ i aliis h⁹mōi. tū i cōt
vna tm̄ ē hitudo hūtis ad hitū sicut modius
dr̄ hīe granū vel lagena vinū. i huiusmōi .n.
nihil aliud ē hīe ꝗ cōtinere. ꝛ nihil aliud hīi
ꝗ cōtineri. Hīe .n. tertio mō dr̄ sm̄ ptē. ꝛ sī
sm̄ totū quāuis hitus ad totius decorē refer
tur sicut i mēbro ver ꝗa i digito annulum
hīe dicimur vel i frōte vel i pede ornatū vt
i aure. hec .n. oia reducunt̄ ad vnū cōez mōz
eū .n. dicimur i digito hīe anulū. tantūdem
valet ac si digitus i anulo sit ꝛ habeat̄ . ꝛ q̄si
ē membrū organicū ad vsuz totius habet̄ ad
eundē mōz reducit̄ habere membruz. Dici
tur autez habere quarto modo vt vxorē. hic
nō insolitus ē habendi modus, vt i predica
mentis dictum ē vt quod habetur habens
est vt hīe dicat̄ ꝛ hoc quidem habere nihil
aliud ē q̄ā cohabitare. Si ergo primus mo
dus in duos diuidat̄, vt i predicamētis dic
tum ē. tunc modi habere qui magis ꝛ cōiter
dici consueuerūt quinario numero terminan
tur. Si autē pro vno mō ponant̄ duo qui p̄
dicti sunt. tūc ibi intelligit̄ modus qui oibus
manifestus ē sicut habere possessionē. ꝛ ita ū
sunt quinqz. vel ex prioribus reliquit̄ mod⁹
qui ē habitus prout ē predicamētuȝ vt mōi
habēdi quinario terminent̄. ꝛ fortasse erant

apparētea alii modi hn̄di preter os qui dicti sunt numerati. ⁊ hos inueniendo relinquimus diligēter legentis. In predicamētis septē posita sūt. hic autē quinqȝ qui magis cōpetūt sex principiis quesiunt determinata, principia. n. actiua sunt ⁊ operationē habent ad sbm. ⁊ de hoc cōgruit mō p̄ſo. principiū .n. fluidū ens ⁊ dispersum ē. ⁊ de assistētibus plus quā in herentibus ⁊ ad hoc facit modus tertius principiū .n. plus ē assistit q̄ insit: ⁊ sic quodāmō cohitat. ⁊ ad hoc facit modus quartus: coniunctus āt modus ſm verā itentionē qui est circūdans extrinsecus. ⁊ ad hoc facit modus quintus. Alii autē modi qui sūt vt totū habȝ pte vel huiusmōi nō hic ponunt .qr hoc mō nō ē accūs in sbo sicut quedā pars. ⁊ ideo ad principiorū habitū iste modus nullā hȝ positionē. Que autē notāda sunt ad materiā que de habere in predicamētis dicta sūt q̄ .s. habēs in vl genere habēdi .est principiū eius qd̄ habet. hoc aūt nisi accūs extrinsecus assistentis est qd̄ habet. ⁊ hoc pōt ɔsiderari ſm se vl̄ ſm q̄ essent ā vel ſm modū assistendi sbe. Si ptio essē eiusdem sit ī esse. sic accipit mod⁹ primus. Si autē in essentia consistere cū est fluida ⁊ dispersa. ⁊ quo ad hoc sumitur modus .s. qm̄ cōtinet in sbo nō fluit ⁊ dispergat. Si aūt modus hn̄di inherendi cōsideretur. tūc dupli͡ consideratur .s. quātum ad cām ⁊ quātum ad effectū. tunc duobus mōis cōsiderat .s. ſm id qd̄ est. et sic est motus ppri⁹ ei ex habitis relinquit. Si aūt consideret ſm modū qui iest. tunc est sumit modus insohitus nō est nisi quodā mō cohabitare. sicut vxor viro. hec igit de sex principiis que i predicamentorū scia dimissa sunt. si qua eīm alia sunt et aliqua principia sunt scīarū ⁊ demōstrationū in eo libro que de analeticis posterioribus ē determinari hn̄t ⁊ ibi requirantur. Si qua āt alia omissa sūt vel i libro predicamentorū dicta sunt vel magis ppria sūt primo phi. ⁊ in quinto prime philosophie li. hūt determinari vbi distinguit quotiens dicit vnūquodqȝ q̄ est pars vel species entis.

DICITUR AUTEM ⁊c̄.

Quia vero i hac scia et de formis accn̄talib⁹ in genere et de pricipiis que i pluribus sese sunt assistentes que ſm singula secuti sumus formis aūt accidentalibus quibusdā ɔuenit magis et minus suscipere. ideo bn̄ se hȝ de magis et minus determinare vt eorū que dicūtur i p̄dicamentis et sic facilior sit doctrina de ɔtietate et oppositione que cā est eius q̄ē magis et minus suscipere. i p̄dicamentis satis determinatū est. Sicut aūt dicit Bo. vel ab alex⁹ affirmās q̄ tres apud antiquos de magis et minus suscepte opiniones. Eorūqȝ dēs vna qui dicebāt q̄ tnōi in quo sue nit magis et minus ueniat aliquo mō materia cuius quātitas vt dicūt ex indiuisibilib⁹ ɔsistit. vbi pl'a illa i vno ɔueniūt. id dicūt intēdi et vbi pauciora sūt illud dicūt remitti. et iō albissima sūt i quibus pl'a indiuisibilia cōcurrūt albedis. Remitti āt vbi ɔueniūt pauciora. Et hec quidē opinio ut dicit Boe. fuit Plato. vl' aūt ab antiquo anaxagora deriuata qui dixit sīle simili generari. et oīa esse i oibus sed latere. et iō etiā itendi ⁊ remitti qd̄cūqȝ ſm plus et minus apȝ de ipso h⁹ mōi itelligēdū huiusmōi sit. secūdi dixerūt q̄ forme nȝ crescūt nȝ decrescūt nec itendunt neqȝ remittūt sed potius sumūt subiectorū cremēta vel detrimēta qd̄ ē in ptibus bn̄ digestis puris ⁊ luminosis crescit. ⁊ qd̄ tales ad augmentū recipit hoc itendit ad albedinē. ⁊ qd̄ tales ptes ad augmētū ſm nō recipit hoc remittit. Tertio vero dicebāt nō oībus formis fieri itentiōes ⁊ remissiones sed i his que medie sūt. ⁊ iō dicūt certissimas sciarum vel artiū ⁊ virtutū nō intēdi nec remitti. sicut ē gramatica pfecta vel iustitia sed medio nō pfecte hītas itendi sicut de dispositione sit hitus medietas. Iste ergo fuerūt opiniones de magis ⁊ minus antiquorū ⁊ ad harū imitationē opinionū dixerūt et posteri⁹ q̄ de magis suscipere tripl'r aiunt gdūs q̄ ea q̄ magis ⁊ mi. ſm eorū subiectorū augmētū q̄ sbe dicuntur magis ⁊ minus suscipere. ⁊ hoc ē iuxta mōm ſm qui dictus ē in opinionibus atiquorū. ⁊ hoc ē intelligēdum sicut sū ē expositū. Aliter āt ⁊ alii dicūt q̄ ipse forme i sbo suscipiunt in ipso quidē suscipiente sbo. sed se ipsas minuere crescere nō decrescēre vel diminuēre sbo. ⁊ hec opinio sūpta est iuxta primā plonis ⁊ anaxagore opionē ⁊ hoc ratiōe dicebāt in qualitatibus icorporeis vt scia ⁊ virtute q̄ dono deorū eē dicebāt. ⁊ i his pr̄o data pro sbo addita anget ⁊ hāc eē itensionē ⁊ remissionē. alii aūt vidētes itendi mīstas qualitates ex cāis mutātib⁹ dicebāt sbm itēsionē ⁊ remissionē ⁊ magis ⁊ minus fieri ſm vtrūqȝ istorū vi quidȝ asserūt ſm sbi incrementū ⁊ decremētū. ⁊ illā supertusi dictā opi. conant imitari qr mot⁹ aliqs ⁊ sbi ē ⁊ forme q̄ in sbi sbo quidē vt eius q̄ mouet. forme āt ut eius q̄ accipit vel accipit i motu. icobantes a p̄mus dicamus igitur manifestare q̄ istarū ſniarū ⁊ ita sit i veritate ⁊ sic⁹ argumētationis ɔfirmationē. sic .n. melius sciem⁹ q̄ uerū sit de istis. hoc tū psciedū q̄ si quis priā ⁊ ſam destruxerit opionē tūc ēt destructa ē tertia opi. q̄ ⁊ nihil ē nisi duarū p̄ue. s. ⁊ se ɔiūctio ul' ɔpō dico g⁹ q̄ nō dicuntur forme vel eū m īgis ⁊ minus dici ſm intēsione ⁊ remissione quod est ualde incōueniens quia substantia non recipit nec magis nec minus ut in p̄dicamentis dictuȝ est. he

enim frequenter in partibus substantie incremen
tum et diminutionem recipiunt. Amplius autem
equus et alia animalia et augmenti et diminutionis
motus frequenter suscipiunt. et lapis quidem non
suscipit augmentum vel decrementum. nisi nume
ri. et tamen dicitur equus maior. vel minor lapide
qui nunquam accepit augmentum. et hoc modo fieret
si secundum hoc fieret intensio que secundum corporum
duorum ad inuicem non est in eo nisi quod non est
in ambobus. Et ideo si intensiue diceretur equus
maior lapide oporteret quod utrunque secundum ean
dem rationem acciperet magnitudinem quod
falsum est. hoc igitur falsum est quod per subiecti
incrementum aliquid recipiat intensionem et re
missionem vel magis et minus. Adhuc autem mons
unus alio monte maior et minor dicitur cum
neuter per augmentum vel in decrementum cre
scat vel decrescat. Amplius quidem margarita
albior equo dicitur qui unum pedem album habet qui
est maior quam margarita. hoc autem non ideo dicitur
quod in quantitate essentie vel in subiecto equus
a margarita superetur. cum etiam pes maior
est quam tota margarita. sed quia margarite albe
do plus candet quam albedo equi vel pedis equi
Ex his autem oportet colligi per rationem quod vel
pronunciatur quod margarita equo albior sit quam
quod vincat equum in magnitudine subiecti. quod
falsum est cum econuerso equus quantitate subie
cti vincat margaritam. vel dicatur quod non est
verum quia margarita sit albior equo. quod est con
tra sensum. vel dicatur quod nihil omnino dicitur cum
magis et minus siue secundum intensionem
et remissionem secundum magnitudinem subiectorum
vel paruitatem. neque secundum incrementum vel decre
mentum. Et hoc est verum palam enim quod secundum
magnitudinem subiecti margarita non dicitur
albior quam equus. et tamen non est falsum quod marga
rita sit albior equo. Relinquitur igitur quod nihil
dicitur secundum magis et minus secundum subiecti magni
tudinem vel paruitatem. et constat priam opinionem
falsam et non veram causam eius quod est magis
et minus assignasse. Amplius autem nec secun
da opinio vera est. non enim magis potest dici
et minus secundum quantitatem qualitatem que insi
cium subiectum vel afficiunt. Si enim secundum ma
gnitudinem albedinis vel alicuius accidentis
exterioris quam forme sint corporales et in maiori
maiores et minori minores aliquis diceretur
albior alio vel propter paruitatem albedinis
diceretur minus album alterum altero. vel quo
modolibet aliter diceretur secundum comparationem
foresic procul dubio diceretur homo vel equus
vel aliquid aliud album magnum magis album
vel albius quam margarita. accidit enim maior
quantitas albedinis equo quam margarite. Am
plius magis et minus dicitur alterum altero non secundum
subiecti vel secundum accidens decrementum vel quod
maius et paruius dicitur in formis secundum intensio

nem et remissionem. Quod enim non secundum subiecti cre
mentum vel decrementum vel magnitudinem
vel paruitatem aliquid alio magis vel minus
dicatur. manifestum est in his que dicta sunt. potest
etiam patere ex dictis quod unum non magis et minus
ad aliud per ampliorem accidentia quantitatem
ut forma temporalis habet in subiecto. quantitas
enim forme corporalis ultra subiectum protendi non
potest. quia tunc accidens non esset in subiecto quod est impos
sibile. quod patet in quantitate que tamen videtur esse per
se quasi aliquo modo aliorum accidentium et illa non
potest. ergo nulla alia forma accidentalis. Quod
autem quantitas sine subiecto non sit. hoc patet ex hoc.
quia terminus quantitatis est corporis continentis quan
titas. ita quod de quantitate nihil inuenitur extra
corpus quantum quod patet ex hoc quod esse quantum ma
gnum vel paruum est. paruitas autem quantitatis to
ta supponitur in paruo corpore. Et ultra subiectum
paruum nihil dicit paruitatem porrigitur. quanto
igitur subiectum in quod est subiecta quanta paruius efficitur tan
to est paruitas quantitatis que in subiecto est mino
ratur. patet itaque quod nihil cum magis et minus predi
catur non secundum subiectum vel accidens solum augmentum vel
diminutionem. propter quod concluditur quod neque ma
gis neque minus sit secundum utrumque istorum modorum
simul sicut tertia dicit opinio.

OPORTET IGITUR etc.

Reprobatis igitur opinionibus et refutatis
tanquam non veram causam inuenire oportet. de his que
cum magis et minus dicuntur secundum intensionem et
remissionem huiusmodi vero que utilia sunt sunt
ea que sunt in voce siue nomine impositionis for
me que dicitur cum magis et minus. forme enim adue
nientes substantie et accidentales sunt nominibus pro
prijs designantur. tunc magis et minus non conti
git illis formis secundum augmentum subiecti mobilis vel
diminutionem sed potius secundum impositionem nominum
illorum que in voce sunt illarum formarum significan
tia. Omnis enim impositio nominis est a forma. et ideo
nomen significat positiuam formam ut album primum
significat albedine coloratum. vnde quecunque pri
ori et principali nominis impositioni significatione
propinquiora sunt magis simplicitatem et ve
ritatem illius attingunt. et illa cum magis
dicuntur et minus. cum minus autem forma illa pre
dicari de his que primaria nominis impositione re
motiora sunt ut album quodcunque magis est quod
nomine significante quod album est similitudine
propinquius est. minus autem quod talis nature dissimi
lius est. album autem simpliciter dicitur in quo est pura albedo
Quotiens igitur ad vocis primam et nominis impositionem aliquod
accedens puriori albedine lucet vel afficitur tanto est
candidius et albius esse presumatur et iudicatur vel af
signabitur et hoc quidem in omnibus formis aduenti
entibus subiecte que cum magis et minus dicuntur.
quantitas autem que cum magis et minus non dicitur excipitur
ab hac quia paruius secundum quantitatem esse dicitur id quod
alius secundum quantitatem stature spatium ipsius in quan

titate deficere dicit. quicquid igit est qd qua
titatis mēsura superat id cōtinuo parui⁹ p
nunciat fm quātitatis i corpore. ⁊ quātitate
decremētū. Et similiter ē in aliis fm quāti
tatē cōparatis siue fm longitudinē. siue fm
latitudinē siue fm pfunditatē. in oībus aūt
aliis que intēsionē ⁊ remissionē habēt ē inten
sio ⁊ remissio fm accessū vel recessū ad verā
nois impositionē. vt pauloāte dictū ē. Sci
endū autē multos eē modos intēsionis ⁊ re
missionis. Et iō notandū q quecunq ad in
uicē comparant fm magis ⁊ minus. cōpa
rant fm quod ē vnū aliquo mō aut genere āt
specie aut anologia siue pportione. vnū qui
dem spē vt albū quidē in quo vnū albius est
q reliquū. vnū autē analogia ad vnū sicut i
tellectuale vnū. n. intellectualius ē alio. sicut
intelligentia per eētiā ē intelligēcior q in
telligēcia p adeptionē intellectus intellectu
alius ⁊ rōnabilius ē id quod p cām ē rōnabi
le quā id quod pticipādo dr rationale. vt di
cit Ari in. iii°. ethi. Sic igitur oē vnū semp
eē vnitate fm analogiā que cōparant adinui
cem fm magis ⁊ minus. Sed ea que sunt
vnū genere vel spē comparant fm vnā for
mā que ē in illis. que āt sunt vnū fm analogi
am nō habent quidē vnā formā sed per forā
dictā fm prius ⁊ posterius cōparant fm ma
gis ⁊ minus ad vnū actum qui ē intelligere
in itellectualibus vel rōnari in rōnabilibus
Comparatio. n. fit etiam fm duo nō in gene
re dicat. s. fm prius ⁊ minus parū pticipa
re formā simpliciter vel pticipare formā sim
pliciter fm comparationē ad actum. ⁊ prio q
dem mō intensio fm accessū ad veram nois
impositionē. Et hoc idez ē quod fm recessū
cōtinui pinirtione. sicut cū dicit albū albius
Aut fit ad actus expeditionē ⁊ hoc mō inten
sio fit fm q subiectū magis fit expositū. ad
actum. ⁊ fm hoc solū fm subiecti dispositio
nē fit intēsio vel remissio. his igit modis cū
fiat intēsio fm omnem mō iā simul dicendo
fit intēsio vel remissio fm hoc q res in quā ē
intēsio fit vel i effectu vel i forma accidentis
ad verā nominis ipositionē. q2 ipositio nois
nomen at formā que sine ipedimēto expedi
ta sunt ad agēdū illius forme ppriū actum
⁊ effectū. fit autē cōparatio ad verā ipositio
nē duobus modis. s. fm recessū quidē a con
trario in his que nō habēt quod accidāt vel
fm recessū ut continuū. ⁊ fm vtrumq istor
simul fm recessū quidē a contrario eo q non
habet sicut bonū melius. Non. n. bonū vel
habet contrariū sed priuatiue oppositū. Si
enim haberet cōtrariū tunc eēt illud i a quo
termino in quo eēt status nihil summū ēm s
lum aut ē in quo fit status mali fm recessū
aut a cōtrario fit status mali fm recessū aut

a cōtrario cōparat fm magis ⁊ minus. s. ma
lus peior pessimus. Non. n. aliquid ē in ma
li termino ad quod ista cōparent. sed fm re
cessū ab optimo talē accipiūt comparationē
scdm autē istorum simul ē comparatio i qua
litatibus accidētis siue sit p se actiue ⁊ passi
ue. siue fm in as causas vt calidus ⁊ frigidus
humidus ⁊ siccus albus ⁊ niger. ⁊ huius
mōi in saporibus ⁊ odoribus. Et hec. n. om
nia simul in saporibus. ⁊ odoribus fm reces
sum a cōtrario ⁊ fm accessum. ad verā nois
impositionē tractant. Comparat. n. i talib⁹
omnibus recessus a contrario fm eundē mo
dum si accessus ad veraz nois impositionez.

DUBITABIT AUTEM &c.

Dubitabit autē aliquis quamobrē que
dam cū magis ⁊ minus dicunt ⁊ comparāt
sicut quedam qualitates ⁊ quedā alia vt ac
tio ⁊ passio ⁊ quidā habitus. substantie v. co
muniter q2 sba fm totū suū genus nec magis
nec minus suscipit. hoc autē contingit q2 sub
stantiarū nomia oia in termino imponūtur.
vltra quē transire ipossibile ē. forma. n. sub
stantie que i ipso nomine significat vt actus
materie est que totam iperfectionē terminat
materie. ⁊ ideo q totā terminat terminus ē
in ipsa forma ⁊ nihil manet de materia quod
interminatū pōt. ⁊ ideo magis habere non
potest. ppterea acceptio ipsa et ipsius forme
in momēto ⁊ magis finis motus q mutatio
forma autem accidētalis substantie aduenit
iam existēti ⁊ nō terminat potētiam subiecti
vt non sit susceptibile magis ⁊ minus fm qd
eius quod ē ⁊ magis ⁊ minus ē susceptibilis
⁊ iō forma accidētali comparatio semp fm
magis ⁊ minus. Sicut autē in substātiis est
q ipositio eorū in terminoē. ita ē de quibus
dam accidētibus. que ideo sine magis ⁊ mi
nus dicuntur q2 in termino est eorum impo
sitio. vt in quarta specie qualitatis. quadran
gulū ⁊ triāgulū ⁊ similia. nō. n. dr vnū altero
magis ⁊ minus eo q fm hoz q figure nole
sunt i quo ē nouit ipositio. cōueniet tū vnū eē
quadrāgularius altero. sed hoc nō fm q sūt
nomina figurarū. sed fm q denominantur
⁊ designatiuū ē substātiarū q2 quadrāgulatū
totū dr ⁊ quadrāgulū qualitas nūcupat que ē
forma vel circa aliqd pstans figura. sz cū dr
quadrāgulū est figura vel qualitas spēs reci
pit sui generis predicamētū. dr etiam corp⁹
quadrāgulū quadrangularē ⁊ hoc dr per de
nominationē ⁊ fm subiecti dispositionē ma
iorem vel minorem. vnde quadrangula al
teratio est in his accidentibus que non reci
piunt compositionem. Eadem ratio ve
cat et impedit que dicta sunt superius ē q2 est
impositio huiusmodi nominiam i termino fa
cta est vltra quem transgredi non licet. quia

drangulum enim ꝛ quadrangulum non nisi
in positis lateribus ꝛ angulis formaꝭ equali
bus. Et hoc nō est nisi vno ꝛ eodem modo
quo .s. vnus vl' plus hab. at nec triāgulū q̄
dratū nec quadrāgulū eē dici pōt Et simili
ter est in aliis accidētib' que cōperatiōez cū
magis ꝛ minus habere nō possūt. ꝛ iō nō cō
perāt cū magis ꝛ min'. huiusmōi aūt signū
est q̄ cū in his que ꝯperanꝭ si quid cōperatio
nē not ī termino excessu huius vlteri' cō
parari nō pōt. sicut est videre i superlatiuis
albissimus ꝛ negerrim' ꝛ oia. s. que ſm sup
habūd. intiā dicunꝭ vni soli cōueniūt. ꝛ sine
magis ꝛ minus dicunꝭ. Imposito. n. super
latiuoꝝ cū sit ī termino vlti a quē terminuz
q̄ ī idiuisibilis ē porrigiꝭ vlti' ī aliquod sꝫ
s. ī quo est cōperatio participās impossibile
ē falso. n. ꝛ nō impossibili posito nullū sequi
tur impossibile. Unde si īpossibile eēt illud
q̄ est ī termino porrigiꝭ vlteri' in aliqd ei'
determinatū eē ſm magis participat qd ex hoc se
queref eēt falsū ꝛ nō impossibile. Est autē
terminus oīs īdiuisibilis. Sic ergo id quod
est ī termino vlteri' porrigiꝭ vt diuisibile
Sed per īdiuisibile nihil addiꝭ. ꝛ nihil intē
ditur ſm magis ꝛ minus. q2 si oēs puncti cō
ponanꝭ nullā magnitudinē faciunt, eo q̄ pūc
tus puncto cōpositus nihil auget. ꝛ punctus
a pūcto dēptus nihil diminuit Et similiter
est terminus alicuius vel dicit porrigi nil ad
get de forma vel minuit. q2 terminus ē idi
uisibilis eni. nec addi nec diminui pōt. Et
hec igiꝭ cā est intēsionis et remissionis.

ESTE MIO. etce. Ad sciēdū ā
eē magis et minus nō ē eūual ipso est mō. ſꝫ
scire distinctionē generis ab altera generati
one que cā est eius quod ē cū magis et minus
Dicimus igitur q̄ ē generatio simpliciter ī
substātia et etiā corruptio simpliciter. Sꝫ ge
neratio simpliciter nō fit cōgregatione atho
moꝝ simpliciter īdiuisibiliū ei quibus fiant
accidētia que magis et mi. suscipiāt. nec etiā
corruptio ī talibus fit segregatione athomo
rū ei quibus eēnt remissio intēsioꝝ sicut di
cebant democritus et leucippus qui formas
accidētales ſm substantiā īendi et remitti
dicebāt. ꝛ generari ꝛ corrūpi congregatione
ꝛ segregatione athomoꝝ. ꝛ sic dicebant īten
di cū pcedit ad eē, remitti aūt qn̄ recedit ab
eē forme. Et hoc dicebāt athomoꝝ cōgrega
tione ꝛ segregatione. quamuis nō sic fiat in ē
sio ꝛ remissio. nec ē generatio ꝛ corruptio. sꝫ
potius generatio ē ꝛ corruptio. qn̄ totum cō
positū ex materia ꝛ forma trāsmutaꝭ totū ī
totū sicut ē videre ī aere specificatio. hoc ē p
formā que ē spēs determinata. qn̄ igiꝭ totuz
cōpositū ī ꝯstituitaꝭ ī aliud cōpositum. sicut
aer ſm specie ſꝫ in materiā in aquā tunc ē gene
ratio simpliciꝭ. quāuis. n. materia ſm quod
ē materia vel substātia quedā non immittetur
vt dicit Ari. in fine primi phisicoꝝ. tñ ſꝫ
ipsa stās nō suo hac forma mutaꝭ. q2 esset
sub alia. ꝛ sic forma corrupti mutaꝭ dum a
eiꝭ. materia autē eiusdē corrupti mutaꝭ dum
transit ad aliā formā. ꝛ sic totū mutaꝭ. ¶ Ill
n. qd vt dicit Ari. Ens in se cōpletū ꝛ ſm
sbe factū sunt duo quoꝝ vnū ē forma que
spēs ſm rōnem hoc est ſm quaz accipiꝭ esse
in se cōpletū Et ſm eē sbale pfectū sunt duo
quoꝝ vnū est forma que ē spēs ſꝫ rōnez hoc
ē ſm quā accipiꝭ diffinitio. Aliud āt ē ens
sbi naturā. Sbm est. n. qd substat sed qd sub
sistēdi naturā nō hꝫ nisi ab eo qd primū sub
sistit. ꝛ hec ē materia. Qñ igiꝭ in his duobus
sbalibus mō predicto ē materia. tūc sit gene
ratio ꝛ corruptio ſm veritatē ei simpliciter.
Unde simplex generatio dꝭ duobus mōis.
vno quidē mō ſm quod simpliciter opponitur
ad ſm quid' ꝛ sic simpliciter generatio dicitur
sbe. Et ſm quid generatio dꝭ ſm accidens.
aut alio mō dꝭ simplex generatio simplicis
generatio nō quidē simpliciter simplicis. q2
hoc mobile ē ſm simplicis. ſm q̄ spiritualis
respectu incorporati dꝭ simplex. sicut ignis pri
mo ꝛ aer scdō simpliciter dicunꝭ respectu aque
ꝛ terre. Et hoc mō dꝭ simplex vl' simplex ge
neratio huius generati ꝛ ignis hoc ē quod ē
ignis magis ē spirituale aliquid ꝛ species
simplex q̄ꝫ terra. Et hoc mō generatio ſm sim
plex opponiꝭ materiali ꝛ cōposite. His ergo
mōis generatio dꝭ simplex. ſm aūt q̄ gene
ratio simplex opponiꝭ generationi. Sꝫ prius
sicut ē generatio sicut dicimus qñ de musico
p musice oblivionē immusicū qd musicū cor
ruptū est. ꝛ hoc modo immusicum ē generatum
saluato subiecto vno. ꝛ eodē in vtroqꝫ. hoc
n. secundum subiectū manet idem. Si quid
igiꝭ in his musica ē oppositū eius i musicū
ter que est motus non eēt passio quātitatis se
cundum seipsam. sed essent forme substanti
ales procul dubio in his quibus eēt generatio
simplex ꝛ sbalis. in aliis autē corruptio est
generatio enim qñ ex immusico fierēt musicū
corruptio āt qñ ex musico fit immusicus. Qm̄
autem quia hoc non est sed musica ē quedā
hominis passio sive qualitas accidentalis
hominis musica generatio est generatio
non simplex. Et corruptio ad immusicum ē
corruptio quedam ꝛ non simplex. Manē
enim q2 hominis manentis in subiecto vno
ꝛ eodem musica ē passio ꝛ immusica similiter
ideo tales motus alterationis ꝛ non genera
tionis ſm quid. hoc autez ex hoc probatur q̄
yle maxime est subiectum generationis ꝛ cor
ruptionis susceptibile sive subiectum alte
rationis que subiectum non est yle. sed poti

as substantia individua cõposita ex materia et forma sive ylee ꝛ specie. Et quia subiecta sunt diversa. ideo etiam mutationes genere divise sunt. Et propter hoc discens musicã vel aliam scientiã non dicit generari simpliciter. sed sm quid generari dicit discipulus. similiter enim generat ꝛ non simplr. hec autem que de speciebus nobis dici videbant ad intentionem loicam facienda sufficienter determinata sunt. in predicamentis dictuz est enim ꝙ quedã significant hoc aliquid et substantiam. quedam aũt significant quale in genere qualitat. quecunqꝫ igitur non substantiã sed accidentia significant non dicũtur in suis mutationib⁹ simpliciter generari vel corrũpi. Aliqua sm illa sed sm quid vero dicũtur. ꝛ in his põt esse magis et minus sm aliqua accidentiũ genera. enim i his accidẽtibus quibus nõ generatio sed alteratio est aliquid est quid inest secundum naturam sicut igitur inest secundum naturaz sitibus moveri. ꝛ sicut caliditas inest igni. et in his talib⁹ mutatio qualitatis inducit substantie mutationem. et ideo in illis mutatio facit generationẽ. que simpliciter est generatio. sꝫ hec generatio alterationi iuncta et complementum illius generatiõis est finis alterationis. In duabus aũt aliis generationibus nõ est generatio nisi secundum quid.

Ad dictum autem eoꝝ que dicta sunt intelligentiaz. Sciendum ꝙ Gilbertus porretanus propter hoc cõpilavit scientiam sex principiorum quia vidit ꝙ ea que ad substantiam referuntur accidentia duobus modis referũtur ad ipsam quedam enim ipso nomine dicunt aliquid quod est substantie et nõ substantiam. sicut qualitas ꝗ̃ ipso nomine dicit substantie dispositionẽ. quãtitas aũt ꝗ̃ dicit ipso nomine substãtia sola modificata sensibus mũdus invenitur. In multis qualitatib⁹ disponit celũ ꝛ elemẽta ꝛ mixta in quãtitatibus debitis descẽdunt quedã autem aliã ꝗ̃ ipso nomine nihil dicũt in substantia sꝫ dicũt ꝙ ipsa substãtia aliquo mõ ad aliquid se hꝫ ꝛ qr hoc nihil nomine suo predicat substãtie iherentes dicebãt ꝙ illa dicunt formas assistentes substãtie ꝛ quasi extrinsecas respiciẽtes substãtiam ex quodã alio ad substantiaz comparate. Et ideo variũ formarũ mutationes alterationem nec generationem simpliciter inducit. sed tantum aliũ modum ad aliqd se habendi. Et igitur generatio simpliciter in subiecta qualitate que contrarium habet ꝛ magis ꝛ minus suscipit ꝛ est alteratio. In alia autem neutrum simpliciter. sed mutatio in his aliam inducit modum se habendi ad aliquid. Qd autẽ has formas dicit assistere et nõ inesse non intellexit ꝙ non essent accidẽtia sed ꝙ non esset accidens secũdum qd accidens est id quod simpliciter est in alio vel sicut pars quedam sic enim sunt accidentia quãtitas qualitas. Sed dicit accidentia esse secundũ ꝙ accidens est quocunqꝫ mõ ad substantiã. Et sic relatio ad alia accidentia sũt quare non dicunt nisi ad aliquid ꝯparatione et non dicunt aliquid qd sit simpliciter propter quod has formas assistentes potius ꝗ̃ iherentes vocant. Actio enim cõparatio agẽtis ad patiens ꝛ passio comparatio patientis ad agens. ubi comparatio locati ad locum. ꝛ ꝗ̃ do cõparatio temporalis ad tempus. vel differentiam temporis. Positio autez comparatio partium ad totum ꝛ ad locum toti⁹ habitus autem comparatio habentis ad circũdans habitum. hoc igitur modo posuit formas assistentes. Et de his propter hoc ꝙ aliũ modum habent predicationis cõplevit scientiam sex principiorum.

Gilberti porretani sex principiorum liber cũ magni Alberti cõmento finit feliciter